

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 37

FÖRSTA KAMMAREN

1970

10—13 november

Debatter m. m.

Tisdagen den 10 november		Sid.
Interpellation av herr Hansson (s) om åtgärder för att tillförsäkra invånarna i Göteborg användbart dricksvatten		6
Onsdagen den 11 november		
Om vissa påtryckningar mot Portugal		9
Om en alternativ skola		11
Om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem		18
Om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål		20
Om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet		21
Ombildning av förenade fabriksverken till aktiebolag		24
Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.		25
Om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag		29
Barnavårdsmannainstitutionen		32
Rättsvården		45
Om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare		60
Om rätt för ägare till hyresfastighet att i vissa fall räkna del av hyra som pensionsgrundande inkomst		61
Om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hygien		63
Interpellation av herr Dahln (fp) om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering		66

Torsdagen den 12 november

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Österdahl (fp) ang. den statliga kreditgarantin för jordbrukets rationalisering	69
av herr Wallmark (m) ang. representanterna för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna	71
av herr Björk (s) ang. politisk information och propaganda på arbetsplats	73

Interpellationer:

av herr Kaijser (m) ang. arbetsmarknadsutbildningen	75
av herr Lidgard (m) ang. interimistiska åtgärder för att skapa bättre arbetsförhållanden inom skolväsendet	75
av herr Wallmark (m) ang. erfarenheterna av tillämpningen av kungörelsen om vidgat tillträde till högre utbildning (SFS 1969: 68)	76
av herr Wallmark (m) ang. principerna för urvalet av studerande för doktorsexamen m. m.	77

Meddelande ang. enkel fråga av herr Lindblad (fp) ang. arbetslösheten bland trafikflygare inom charterbranschen	78
---	----

Fredagen den 13 november

Interpellation av herr Nilsson, Nils, (cp) ang. åtgärder för att säkra tillgång på arbetskraft för skogsbruket i glesbygderna, m. m.	81
Meddelande ang. enkel fråga av herr Werner (vpk) ang. åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsprojekt	82

Samtliga avgjorda ärenden**Onsdagen den 11 november**

Utrikesutskottets utlåtande nr 14, ang. de svenska insatserna i det internationella nedrustningsarbetet	9
— nr 15, om vissa påtryckningar mot Portugal	9
Statsutskottets utlåtande nr 145, om anpassning av viss militär utbildning till det civila utbildningssystemet	11
— nr 146, om förbättrade studiemöjligheter för värnpliktiga	11
— nr 147, om bättre samordning av planeringen inom försvaret och den kommunala planeringen	11
— nr 148, om femdagarsvecka inom försvaret	11
— nr 149, ang. utbetalningen av familjebidrag till värnpliktiga	11
— nr 150, om en alternativ skola	11
— nr 151, om den andliga vården vid sjukhusen	18

	Sid.
— nr 152, om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem	18
— nr 153, om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål	20
— nr 154, om det obligatoriska medlemskapet i studentkår	21
— nr 155, om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet	21
— nr 156, om utbildning av psykoterapeuter	23
— nr 157, om ökad manlig rekrytering till vårdyrken	23
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 57, om åtgärder för att öka den manliga rekryteringen till vårdyrkena	23
Statsutskottets utlåtande nr 158, ang. tillägg till vissa statliga skadelivräntor	23
— nr 159, om återlämnande till Danmark av tronhimmel som tillhört Kronborgs slott	24
— nr 160, ang. det statliga kulturstödet	24
— nr 161, ang. ersättning till suppleant i företagsnämnd hos statlig myndighet	24
— nr 162, ang. beräkningen av statliga sammanträdesarvoden ..	24
— nr 163, ang. utredning beträffande ombildning av i första hand förenade fabriksverken och domänverket till aktiebolag	24
Första lagutskottets utlåtande nr 57, om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.	25
Bankoutskottets utlåtande nr 56, ang. allmännyttiga stiftelser	29
— nr 58, om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag	29
— nr 59, ang. ytterligare anslag till Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för provisoriska lokaler	32
Första lagutskottets utlåtande nr 49, ang. barnavårdsmannainstitutionen	32
— nr 55, ang. rättsvården	45
— nr 56, om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare	60
Andra lagutskottets utlåtande nr 67, ang. beräkningen av pensionsgrundande inkomst	61
— nr 68, ang. försäljningen av giftiga växter	62
— nr 69, ang. berättelse för Nordiska rådets adertonde session ..	63
— nr 70, om behörighet för anställd att vara ledamot av försäkringskassas styrelse, m. m.	63
— nr 71, om undantag från strejkrätt för besiktningsveterinär vid nödslakt	63
Tredje lagutskottets utlåtande nr 74, ang. berättelse för Nordiska rådets adertonde session	63
Jordbruksutskottets utlåtande nr 40, ang. anslagen till forskning och försöksverksamhet inom jordbruket	63
— nr 41, om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen	63
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 58, om skyldighet för bilägare att svara för sjukvårdskostnader i anledning av trafikolyckor	66
— nr 59, om fosterhem för svårpassade barn och ungdomar ..	66

Tisdagen den 10 november

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidne oktober.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Wirtén* för tiden till och med den 25 november på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av op. appendicit perf. vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 346, till Konungen i anledning av motioner om översyn av steriliseringslagen.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 166, med förslag till lag om ändring i lagen (1935: 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling; och

nr 171, angående handläggningen av vissa delar av vägtrafiklagstiftningen.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 178, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1941: 251) om särskild varuskatt, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåge bidrag ur anslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, till jordbruksutskottet och i övrigt till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 180, om bemyndigande att i visst fall avstå

fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden såsom arv.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 196, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1946: 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 14 och 15, statsutskottets utlåtanden nr 145—163, bankoutskottets utlåtanden nr 56, 58 och 59, första lagutskottets utlåtanden nr 49 och 55—57, andra lagutskottets utlåtanden nr 67—71, tredje lagutskottets utlåtande nr 74, jordbruksutskottets utlåtanden nr 40 och 41 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 57—59.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för morgondagens sammanträde nr 57 skulle uppföras näst efter statsutskottets utlåtande nr 157 samt att första lagutskottets utlåtande nr 57 skulle sättas närmast före bankoutskottets utlåtande nr 56.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 144, med förslag till lag om införande av fastighetsbildningslagen, m. m.;

nr 148, med förslag till lag om ändring i kyrkomötesförordningen (1949:174), m. m.;

nr 159, angående gymnasieskolan;

nr 162, angående bistånds- och katastrofutbildning av värnpliktiga m. fl.;

nr 168, med förslag till lag om förvaltning av kyrklig jord, m. m.;

nr 169, angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning;

nr 172, med förslag till lag om ändring i förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 174, om ökning av den svenska andelen i världsbankens grundfond;

nr 175, med förslag till lag om linjesjöfart på Gotland;

nr 181, med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse, m. m.;

nr 182, angående godkännande av vissa ändringar i överenskommelsen angående upprättande av en europeisk organisation för kärnforskning;

nr 183, med förslag till förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391);

nr 186, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.;

nr 187, om tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236);

nr 188, med förslag till riktlinjer för omorganisation av lantmåteriverksamheten;

nr 189, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1963:158) om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift;

nr 195, med förslag till lag om ändring i lagen (1909:38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; och

nr 200, angående ersättning till kommuner för bidrag till investeringar i primärflygplatser.

Interpellation om åtgärder för att tillförsäkra invånarna i Göteborg användbart dricksvatten

Herr HANSSON (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Rätten till frisk luft och friskt vatten har alltid varit en självklarhet. När dessa rättigheter nu står i fara framstår det i sin tur som självklart för allmänheten att kräva erforderliga åtgärder från myndigheternas sida.

I Göteborg är en halv miljon människor beroende av Göta älv för sin försörjning med friskvatten. På senare tid har upprepade störningar i denna försörjning ägt rum. Illaluktande och illasmakande ämnen har förekommit i älvvattnet och tvingat de kommunala myndigheterna att för längre eller kortare tid stänga färskvattenintaget i Göta älv.

Miljöpolitiken har fått många nya redskap i sin hand genom de senaste årens riksdagsbeslut.

Händelserna i Göteborg aktualiserar emellertid frågan om man inte i speciella fall måste komplettera den generella lagstiftningen och ordinarie centrala myndigheter med en kraftig punktinsats.

Vattenföreningen i Göta älv sker i kraft av en serie skilda vattendomar av delvis mycket hög ålder. Dessa domars efterlevnad och sammanlagda effekt är för närvarande omöjliga att överblicka, och en snabb och fullständig inventering av situationen framstår som omedelbart nödvändig.

Med hänvisning till vad som anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att tillförsäkra de 500 000 invånarna i Göteborg den självklara rätten till användbart dricksvatten?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande motioner:

nr 1304, av herr *Jacobsson, Gösta*, och herr *Ottosson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m.;

nr 1305, av herr *Lindblad* och herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m.;

nr 1306, av herr *Sundin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 154, med förslag till lag om lokaliseringssamråd, m. m.;

nr 1307, av herr *Mossberger m. fl.*, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga;

nr 1308, av herr *Svenungsson*, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga; och

nr 1309, av herr *Wikström*, i anledning av skrivelse från talmanskonferensen med överlämnande av en från konstitutionsutskottet inkommen skrivelse med förslag till ny riksdagsstadga.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.08.

In fidem
K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Onsdagen den 11 november

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed har jag äran anhålla om ledighet från riksdagsarbetet den 18—den 20 november för att på inbjudan av European Space Research Organisation — ESRO — besöka dess anläggningar i Holland och Västtyskland.

Stockholm den 10 november 1970

G. Ivar Virgin

Den begärda ledigheten beviljades.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag till lag om införande av fastighetsbildningslagen, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg lag om ändring i kommunal och ecklesiastik indelning i samband med fastighetsbildning, till konstitutionsutskottet samt i övrigt till lagutskott.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 148, med förslag till lag om ändring i kyrkomötesförordningen (1949:174), m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg lag om ändring i kyrkomötesförordningen, till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159, angående gymnasieskolan, hänvisades propositionen, såvitt den avsåg lag om ändring i skol-

lagen och lag om ändring i studiehjälpsreglementet, till lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:s proposition nr 162, angående bistånds- och katastrof-utbildning av värnpliktiga m. fl.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 168, med förslag till lag om förvaltning av kyrklig jord, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående försöksverksamhet med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 172, med förslag till lag om ändring i förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.; samt

nr 174, om ökning av den svenska andelen i världsbankens grundfond.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 175, med förslag till lag om linjesjöfart på Gotland.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 181, med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 182, angående godkännande av vissa ändringar i överenskommelsen angående upprättande av en europeisk organisation för kärnforskning.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 183, med förslag till förordning om ändring i tulltaxeringsförordningen (1960: 391).

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 186, med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 187, om tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236).

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 188, med förslag till riktlinjer för omorganisation av lantmäteriverksamheten.

Föredrogs och hänvisades till lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 189, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1963: 158) om ersättning för skada i följd av atomfartygs drift; och

nr 195, med förslag till lag om ändring i lagen (1909: 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 200, angående ersättning till kommuner för bidrag till investeringar i primärflygplatser.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 1304—1306 till bankoutskottet och

Om vissa påtryckningar mot Portugal
motionerna nr 1307—1309 till konstitutionsutskottet.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 14, i anledning av motion angående de svenska insatserna i det internationella nedrustningsarbetet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om vissa påtryckningar mot Portugal

Föredrogs ånyo utrikesutskottets utlåtande nr 15, i anledning av motioner om vissa påtryckningar mot Portugal.

I de likalydande motionerna I: 444, av herr *Werner*, och II: 490, av herr *Hermansson m. fl.*, vilka hänvisats till utrikesutskottet, hade föreslagits, att riksdagen — mot bakgrund av Portugals fortsatta kolonialvälde i Afrika — i skrivelse till regeringen skulle hemställa om effektiva påtryckningar och åtgärder mot Portugal inom FN, EFTA och andra internationella organisationer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att motionerna I: 444 och II: 490 måtte anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Herr ÅKERLUND (m):

Herr talman! Som kunde befaras har svensk neutralitetspolitik blivit föremål för utländska spekulationer. Nyligen har även officiellt gjorts uttalanden där innehållet i den s. k. aktiva svenska neutralitetspolitiken ifrågasatts. Utrikesministrarna i Belgien och Holland har uttalat vissa tvivel på trovärdigheten i den svenska neutralitetspolitiken. Även den ryska tidningen *Izvestija* har från sina utgångspunkter och intressen gjort uttalanden och spekulerat om innehållet i vår neutralitetspolitik.

I föreliggande utskottsutlåtande, som gäller ett annat land, nämligen Portugal, har utskottet ändrat formuleringen

Om vissa påtryckningar mot Portugal

i förhållande till utskottets utlåtanden åren 1967, 1968 och 1969. Denna formuleringssändring synes skenbart betydelselös, men det är inte säkert att den uppfattas på det sättet av den andra parten, dvs. Portugal. Utskottet säger i en mening: "Portugal vägrar alltså att ge folken i sina afrikanska kolonier den frihet som tillkommer dem." I tidigare utskottsutlåtanden har utskottet talat om "afrikanska områden" och icke om "afrikanska kolonier". Frågan är alltså här hurvida man i denna skenbart betydelselösa ändring av formuleringen skall se en förskjutning av positionerna i vår utrikespolitik.

Portugal är mycket angeläget att hävda att det inom dess område icke existerar kolonier utan att de afrikanska och asiatiska områden som ingår i det portugisiska riket är provinser. Portugal menar att detta är ett förhållande som har gällt i 400 år. På denna punkt skiljer sig meningarna i Förenta nationerna. Det är också en känd sak att portugiserna hävdar att det i deras land råder ett likaberättigande mellan folkgrupper och att där icke finns någon rasdifferentiering. Likaså är det allmänt känt att portugiserna, som det brukar heta, integrerar.

Vidare förnekar portugiserna att det skulle föreligga en omfattande illojalitet hos befolkningen i dess områden utanför Europa. Dessutom framhåller de att de upplever den terrorism, som dessa områden är utsatta för, såsom organiserad utifrån av länder bl. a. utanför Afrika. De nämner och utpekar själva, att där finns kommunistintressen, att Sovjetunionen är vapenleverantör och att i Portugisiska Guinea kubansk militär uppträder i terrororganisationerna.

Det gäller här frågor som vårt land enligt min mening knappast har anledning att lägga sig i, och jag befarar att man i Portugal kan uppfatta denna förskjutning i utskottets formulering som en utmaning. Min fråga när det gäller föreliggande utlåtande är alltså bara en,

nämigen den om den svenska neutralitetspolitiken glider även avsiktligt.

Herr **GEIJER, ARNE, (s):**

Herr talman! Herr Åkerlund ifrågasätter, om det är någon förskjutning i svensk neutralitetspolitik, när utskottet i sin skrivning har använt begreppet "afrikanska kolonier". Så är inte förhållandet. Utskottet har i huvudsak följt Förenta nationernas resolutioner och den vokabulär som använts av Sverige vid FN-behandlingen och i FN-sammanhang. Det är alltså inte fråga om någon förskjutning i detta begrepp.

Begreppet "afrikanska kolonier" när det gäller Portugal anser utskottet vara helt korrekt, ty man måste väl konstatera — oavsett vad Portugal självt säger — att de afrikanska områdena är koloniala områden. Detta framgår också av de förhållanden som råder inom dessa områden, där befolkningen fört en långvarig kamp för att få sin självständighet, vilken strävan slås ned av portugiserna med vapenmakt. Man kan förmoda att den frihetskamp som pågår i bl. a. Angola kommer att öka i stället för att minska, vilket naturligtvis kommer att skapa allt större problem för Portugal, intill dess att Portugal är berett att avveckla sina kolonier och ge dessa områden den självständighet som de eftersträvar. Portugiserna kan naturligtvis tala om portugisiska områden och därmed ge ett intryck av att det här gäller områden inom ramen för Portugal självt, men alla må vi ju veta att så inte är förhållandet.

Jag yrkar bifall till utskottets utlåtande.

Herr **ÅKERLUND (m):**

Herr talman! Jag nöjer mig med att ta fasta på vad utrikesutskottets ärade ordförande sade om att vi här inte kan se någon förskjutning i den svenska neutralitetspolitiken. Vad återigen angår interna förhållanden i Portugal sak-

nar jag för min del förmågan att bedöma dem. Problemen är säkert mycket komplicerade.

Efter härmed slutad överläggning bifölles vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 145, i anledning av motioner om anpassning av viss militär utbildning till det civila utbildningssystemet;

nr 146, i anledning av motioner om förbättrade studiemöjligheter för värnpliktiga;

nr 147, i anledning av motioner om bättre samordning av planeringen inom försvaret och den kommunala planeringen;

nr 148, i anledning av motioner om femdagarsvecka inom försvaret; och

nr 149, i anledning av motioner angående utbetalningen av familjebidrag till värnpliktiga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Om en alternativ skola

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 150, i anledning av motioner om en alternativ skola.

I de likalydande motionerna I: 192, av herr *Svenungsson* och herr *Pettersson, Karl*, samt II: 220, av herr *Nilsson* i Agnäs *m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om åtgärder för inrättandet av en alternativ skola.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 192 och II: 220.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Bohman* (m), *Nyman* (fp), *Wallmark* (m) och *Nordstrandh* (m), fröken *Ljungberg* (m)

Om en alternativ skola
samt herrar *Källstad* (fp) och *Westberg* i Ljusdal (fp).

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Det är inte min avsikt att sätta i gång en debatt i anledning av detta enhälliga utskottsutlåtande. Avslagsyrkandet på motionerna nyanseras ju också något i det tillfogade särskilda yttrandet.

Men det råder inget tvivel om att opinionen inom riksdagen är negativ till inrättandet av en alternativ skola här i landet. Det är utanför riksdagen som denna opinion finns, och där växer den sig allt starkare. Jag har begärt ordet närmast för att erinra om att vid årets allmänna kyrkomöte väcktes en motion med i huvudsak samma yrkande som i föreliggande riksdagsmotioner. Motionen till kyrkomötet blev föremål för mycket ingående behandling i både utskott och plenum. Den föll inte lika handlost som förevarande motioner i statsutskottet.

Årets kyrkomötesbeslut innebar att frågan om en alternativ skola på kristen grund hänsköts till kyrkomötets utredningsnämnd, och i denna nämnd har utredningen redan påbörjats. Som ledamot av utredningsnämnden kan jag försäkra kammaren att frågan där blir föremål för en allsidig utredning, innefattande även internationella jämförelser. Att denna kammares värderade sekreterare med sin stora sakkunskap när det gäller hela frågekomplexet kyrka—stat ingår i utredningsnämnden räknar jag som en mycket stor tillgång.

Det utredningsyrkande som ställs i de föreliggande motionerna och som bestämt avvisas av statsutskottet håller alltså på att effektueras i annat sammanhang. En hänvisning till detta kända förhållande hade kanske varit på sin plats i utskottets skrivning. Avslagsyrkandet hade då kanske blivit mindre kärvat. I varje fall hade det blivit mer upplysande.

I det här läget har jag, herr talman, inget yrkande.

Om en alternativ skola

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Det ärende som vi nu behandlar kan möjligen betraktas såsom ett litet ärende. Statsutskottet behöver bara en halv sida för att klara av saken. Så finns ett särskilt yttrande, som kanske upptar en kvarts sida. Jag tror emellertid — jag förstår att herr Svenungsson gjorde det — att ärendet har en mycket stor räckvidd. Jag tror också att det i någon form återkommer på riksdagens bord och då med betydligt större kraft än som har varit fallet vid denna riksdag. Jag önskar därför göra några kommentarer.

Jag vill först säga, herr talman, att jag delar utskottets grundsyn. Jag vill inte nu eller i framtiden medverka till den omfattande förändring av skolsystemet som den föreliggande motionen tycks avse. Man talar om positiv kristendomsundervisning, om etisk fostran och om en kristen samhällssyn. Man är angelägen om att de verkligheter som döljs bakom dessa begrepp skall levandegöras bland ungdomen i vårt folk. Detta problem är för närvarande inte löst i vår lagstiftning eller i den allmänna skolpolitiken.

Det är alldeles uppenbart att många människor i vårt samhälle känner stark oro inför den allmänna utvecklingen. Många känner tveksamhet inför de uppriktiga försök till en objektiv religionsundervisning som för närvarande görs i vår skola. Vad är det vi har att vänta? Personligen tror jag inte att vi går mot en tid som kan karakteriseras med begreppet pacifiering. Jag tror tvärtom att debatten kommer att öka i skärpa. Här har i kammaren meddelats att ett betydande organ i vårt samhälle utreder denna fråga. Det känslomässiga läget kommer inte att tunnas ut utan kommer snarare att skärpas, ty här rör det sig om djupgående motsättningar i vårt folk.

Jag är, herr talman, helt medveten om att det är mycket riskabelt att söka bedöma det kulturklimat i vilket man själv lever. Men är man en ansvarig

samhällsarbetare är man ju tvungen att på något sätt söka vinna klarhet över vilka strömningar som gör sig gällande, för att kunna göra riktiga konklusioner och om möjligt kunna föra fram synpunkter som är av värde för samhällets framtid.

Det har länge talats om att vårt samhälle utmärkes av pluralism. Det är riskabelt med modeord, men visst är den verkligheten för handen. För närvarande finns i vårt folk olika idéströmningar som mycket starkt bryts mot varandra, vilket är pluralismens innersta innebörd. Tidigare var det i vårt land en övervikt för den kristna samhällssynen. Då fanns en kyrka som man numera kallar för auktoritär. I vår tid har man gjort allt för att rasera alla auktoritära systems inflytande på vårt folk, inklusive den svenska kyrkan, den svenska kristendomen.

Samtidigt säger man för närvarande att det finns en kristet orienterad underström inom vårt folk. Man säger att den underströmmen tar avstånd från de etablerade kristna formerna, från de olika kyrkorna, samfunden och gemenskapsbildningarna. Men strömmen växer, och har man observerat den intensiva aktion som från kristet håll gjordes i folkparkerna under gången sommar, får man en känsla av att det ligger någonting riktigt i den iakttagelse som här har gjorts. Jag läste nyligen i en kristen tidning: "Tiden är inne att på nytt erövra torgen." Detta är uttryck för vad jag här söker att antyda.

Man talar ofta om att situationen inom vårt folk utmärks av en stark polarisering, och det är väl riktigt. Det betyder att man i intensiv grad söker rikta uppmärksamheten på olika tendenser och förstärka den syn, det engagemang, som ligger bakom dessa ställningstaganden. Jag har en känsla av att denna polarisering gör sig gällande just i fråga om skolan och ungdomens värld.

Ser man på den kristna hållningen i vårt land — och det är ju inget litet antal människor som den omfattar, så

Om en alternativ skola

det är ingen sekundär fråga som vi här sysselsätter oss med — är den alls inte enhetlig. Man lägger just nu märke till, vilket är psykologiskt lätt förklarligt, att det är fråga om en stark konservativ trend, som från kristen utgångspunkt gör sig gällande i olika kristna gemenskapsbildningar.

Under en period har en liberal öppenhet från kristet håll varit för handen. Även om den liberala öppenheten för närvarande pressas tillbaka existerar den — jag tror alls inte att man har kunnat bryta udden av dess kraft. Den öppenheten tar pluralismen på allvar. Det betyder bland annat, herr talman, att man räknar med en ömsesidig respekt, och det är för mig en otroligt viktig sak. Skall vi i vårt samhälle orka leva vidare utan alltför stora konflikter, är det nödvändigt att vi når fram till en situation där vi visar varandra ömsesidig respekt. Det är givetvis inte fråga om annat än att den som företräder den ena eller den andra idéströmmen verkligen gör det på ett uppriktigt sätt — den saken är alldeles självklar — men en levande ömsesidig respekt måste ta gestalt inom vårt folk. Jag räknar, herr talman, med — jag bekänner mig själv till denna liberala öppenhet — att denna ömsesidiga respekt skall kunna bevaras och förstärkas i vår debatt och där besluten fattas. Det betyder att i vårt samhälle också måste ges utrymme åt kristen livssyn. Jag själv har känt stor sympati för att rasera den auktoritära kristna hållningen. Den stämmer inte med det kristna evangeliet, den stämmer definitivt inte med den utveckling som äger rum i vårt samhälle, men det betyder inte att man sopar bort den kristna livssynen som sådan, liksom man inte skall sopa bort någon annan livssyn som med uppriktighet förs fram inom vårt folk. Det är en fråga om att ta allt detta på allvar. Endast på det sättet visar vi en sant öppen pluralistisk hållning, som vi har en tendens att i någon mån skryta med i vårt kulturklimat.

Skolan har såvitt jag förstår accepterat tanken på att etisk fostran skall vara för handen. Man står icke likgiltig inför de etiska värdena som sådana. I målsättningen för grundskolan ingår att hjälpa varje ung människa, oberoende av social startpunkt i livet, att utveckla sin personlighet. Det är en etisk värdering som ligger bakom ett sådant synsätt. Skolans mål är att stärka demokratin och skapa en ökad jämlikhet i samhället. Det är, herr talman, en etisk värdering som ligger bakom en sådan målsättning. Chefredaktören i Aftonbladet sade i en debatt, som jag för några år sedan deltog i tillsammans med honom, att praktiskt taget alla ställningstaganden som görs i de politiska instanserna har en moralisk bakgrund. Såväl ekonomiska ställningstaganden som allmänpolitiska ställningstaganden och folkmoraliska ställningstaganden måste göras på en etisk grundval. Skolan har accepterat att etik inte är någonting som man ställer åt sidan, utan någonting som hör till ungdomens delaktighet i den fostran man önskar ge.

Utöver den etiska fostran som vi söker ge i vår nya skola vill man att inspiration till en kristen livshållning, personligt accepterad av eleverna, skall ges. Här är vi, såvitt jag kan se, i ett dilemma. Det tjänar ingenting till att förneka det dilemman, eftersom det finns i vårt folk. Vi här i riksdagen måste acceptera att ett sådant dilemma faktiskt existerar. Jag tror inte personligen att det finns någon som för närvarande har en självklar lösning. Vi har att brottas med dessa frågor, att fortsätta debatten och att lagstifta så gott vi det begriper, efter den utveckling vi kunnat ernå i vårt eget inre.

Ett klart och talande exempel är den personliga hållning som ofta framträder utan ömsesidighet och verkligt medmänskligt ansvar och utan samhällsansvar hos grupper av vår ungdom. Jag är nästan rädd för att göra ett dylikt uttalande, eftersom det är mycket lätt att bli stämpad som reaktionär och till-

Om en alternativ skola

bakablickande, som den som inte förstår situationen. Jag har inte någon som helst önskan att bli betecknad på det sättet. Jag har dock talat tillräckligt mycket med lärare, med föräldrar och med andra i vårt folk för att klart inse att detta är en fråga av största betydelse, som sannerligen inte löses i en handvändning eller med några enkla handgrepp. Men den bristande ansvarigheten i vårt samhälle existerar. Jag har inget behov av att sätta etikett på särskilda grupper, men den bristande ansvarighet som uppenbaras på olika områden i vårt samhälle är ett av de allvarligaste samhällsproblem vi har att brottas med.

Hur skall vi då bete oss när man gör anspråk på att få en alternativ skola, byggd på kristen grund. Personligen tror jag definitivt inte på en alternativ skola. Det skapar en ohälsosam dualism och — såvitt jag kan se — en antidemokratisk dualism. Ty vad kommer att hända i en sådan skola? Motionärerna säger att undervisningen i stort sett skall vara av samma art i statens grundskola som i en eventuell alternativskola på kristen grund. Det är religionsundervisningen som skall vara mer uttalad och mer konfessionellt orienterad och som skall ha till syfte att vinna unga människor för en kristen livssyn.

Vad blir följden av detta? Blir inte följden att vi får en grupp unga människor som går i en typ av skola och en grupp unga människor som går i en annan typ av skola? De konfronteras inte, de möts inte, de brottas inte inom sig själva med de frågor som det här gäller. Vi får i stället i vårt samhälle grupper av människor som lever med nästan vattentäta skott emellan sig. Jag är medveten om att jag gör någon överdrift, men jag gör det för att få en konsekvens så klart dragen som möjligt.

Jag är vidare tveksam inför rekommendationen i det särskilda yttrandet. Där vill man ha en generös inställning till ansökningar enligt 27 § i skollagen. Vad innebär det? Det innebär att religiösa samfundsbildningar har möjlig-

het att anhölla hos Kungl. Maj:t att ungdomar som växer upp inom deras egen livssfär skall kunna befrias från religionsundervisning i skolan för att undervisas i religion givetvis på ett konfessionellt sätt, av de egna lärare som kan finnas.

För ett par år sedan yrkade jag att 27 § i skollagen skulle slopas, och jag vidhåller den synen efter att ha funderat vidare på denna sak. Jag anser det vara principiellt felaktigt att befria unga människor från undervisning i religionskunskap. Jag har den uppfattningen att det tillhör allmänbildningen att bli förtrogen med religionens värld, precis som man blir förtrogen med historiens värld, matematikens värld eller vad det nu kan vara fråga om.

Inget folk har existerat utan religion. Religionen har i dag en mycket stor betydelse, finner ofta nya uttryck, är ofta av annan art än den som var vanlig när man själv växte upp, men den existerar. Jag menar att skolan i sin objektiva religionskunskap skall göra varje ung människa, vilken bakgrund hon än må ha, förtrogen med detta faktum. Därför anser jag att det snarare är riktigt att slopa 27 § i skollagen än att liberalisera tillämpningen av denna paragraf, som man vill i det särskilda yttrandet.

De människor som hävdar en sådan syn som jag har är troligen på kristet håll i minoritet, men jag har min uppfattning och vill framföra den. Vi ställs givetvis inför frågan: Vad skall samhället göra i denna situation? Jag menar mig inte besitta någon fullständig klarhet, och jag menar mig inte kunna anvisa någon definitiv lösning på problemet. Men jag vill ange den syn jag har kommit till i mitt funderande.

Först vill jag säga: Tag objektiviteten i skolan på allvar! Det är väl självklart att om man försöker sig på en objektiv religionskunskap, så klarar man inte på några år denna omställning från en konfessionellt orienterad kristendomskunskap till en objektiv religionskunskap. Lärarna är rädda, bar-

Om en alternativ skola

nen är rädda, och mycken oklarhet råder. Man undrar t. ex.: Bryter jag mot den tanke som SÖ ger uttryck för? Man är rädd i fråga om engagemanget, och man har för sig att inget religiöst engagemang får förekomma i skolan. Nu har den förre chefen för skolöverstyrelsen gjort alldeles klart, att man här gruvligen tar miste. All undervisning skall vara engagerad. Men här är det fråga om ett engagemang som inte leder i en viss religiös eller kristen riktning. Det gäller ett engagemang som lyfter fram religionen såsom en angelägen fråga för ungt folk.

För mig innebär detta att man inte skall karikera kristendomen. Det är ingen konst alls, herr talman, att hitta diverse ur allmän demokratisk synpunkt negativa drag i den kristna bilden. Men det är att karikera kristendomen om man utväljer vissa samfund och säger att de företräder den kristna synen och sedan snabbt ordnar en association till grupper av människor, kanske samfund, som man tror har en likartad syn. Jag har själv i mycket hög grad varit utsatt för en sådan karikatyr av kristen tro. Till verkligt objektiv religionsundervisning hör att kristendomen icke karikeras utan framställs så som den var i sin ursprungliga intention — naturligtvis också i sin historiska utveckling i både negativ och positiv riktning. Gör alltså inte i skolan sensationsjournalistik av den kristna tron, utan låt objektiviteten i dess djupaste mening ha sitt inflytande!

Det andra jag vill säga är: Ge de kristna samfunden och kyrkorna utrymme att arbeta! Vi är alla medvetna om att den statliga sektorn växer medan den privata sektorn krymper. Jag har nyligen i ett anförande här i riksdagen diskuterat den saken och ämnar inte nu ägna mycken uppmärksamhet däråt.

De religiösa samfundens uppgift är att vinna ungdomen för en personlig religiös tro och för en personlig religiös-etiskt bestämd livshållning. Det

skall samfunden, kyrkorna, religionerna i sin etablerade form göra — inte skolan.

Nyligen beslöts, efter en ganska lång debatt, om en arbetsgivaravgift som tar ifrån de fria samfunden frimodigheten och glädjen i att fortsätta arbetet. Här visade samhället brist på förståelse för vad det verkligen är fråga om. I stället för att begränsa möjligheten till ett fritt utbud av religion i vårt samhälle är det en demokratisk uppgift att stödja en sådan funktion. Om det är riktigt som framhålles i motionen att två tredjedelar av vårt folk vill att ungdomen skall få en kristen uppfostran, kan det inte vara en demokratisk konsekvens att säga: därför skall vi i skolan ge en konfessionell undervisning. Men det är en demokratisk konsekvens att säga: vi upplever verkligen att här i vårt folk finns en stor grupp av människor som har en bestämd önskan. Då måste det vara vår uppgift att ge denna grupp möjlighet att fungera på ett effektivt och levande sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till statsutskottets utlåtande nr 150. Det innebär avslag på motionen om en alternativ skola, men jag hoppas att detta avslag inte skall betyda likgiltighet för den fråga som ligger bakom motionen, ty den är — tror jag — livsviktig för vårt folk. Jag hoppas att riksdagen skall finna vägar att lugnt genomföra vårt stora skolpolitiska experiment med objektiv religionsundervisning. Om det tar en generation att komma till rätta med den frågan är jag i och för sig inte så förfärligt rädd därför. Vi skall göra allt för att ge objektiviteten ett meningsfullt och korrekt innehåll. Det är alltså fråga om objektiv religionsundervisning för alla, och jag har den uppfattningen att samhället skall stå öppet så att det tar kristna såväl som andra idéströmningar i deras renhet, oppriktighet och äkthet på helt och fullt allvar.

Med de här orden har jag alltså velat yrka bifall till det utskottsutlåtandet.

Om en alternativ skola

de som föreligger men antyda att jag icke delar den grundsyn som framförs i det särskilda yttrandet.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Statsutskottet har haft att ta ställning till en motion vars kläm har ett konkret innehåll. Detta har varit statsutskottets uppgift i sammanhanget, och man har inte haft att ta upp en förutsättningslös diskussion om hur religionsundervisning eller eventuell kristendomsundervisning skall ordnas i eller utanför skolan.

Utskottet har varit totalt enigt om att det förslag som motionärerna fört fram är orealistiskt. Därför har vi också kunnat skriva så kortfattat i utskottsutlåtandet. Men till utskottsutlåtandet är fogat ett särskilt yttrande som jag har undertecknat, och det var därför jag begärde ordet.

Vi som skrivit under detta yttrande har snarast velat registrera motionen som ett uttryck för den oro mycket stora grupper här i samhället känner över hur det skall gå med barnen i de familjer som har en kristen grundtro och deras tveksamhet inför den objektiva religionsundervisningen. Vi har med detta särskilda yttrande endast velat markera att det finns en möjlighet som kyrkomötet, såvitt jag vet, enhälligt anslutit sig till, nämligen att Kungl. Maj:t enligt skollagens 27 § kan ge vissa dispenser och att detta borde kunna tillämpas något mera generöst än vad som nu görs. Vi har inte med det särskilda yttrandet velat ta upp hela grundprincipfrågan till någon diskussion, och jag finner heller inte anledning att i anslutning till yttrandet nyss ta upp någon diskussion eller föra någon debatt med herr Sörenson.

Vi har en sakfråga att ta ställning till, och vi är enhälliga i utskottet. Med det särskilda yttrandet har vi endast velat markera en tanke utan att ta upp principfrågan till diskussion.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SÖRENSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har stor förståelse för herr Wallmarks resonemang. Herr Wallmark anmäler sin uppfattning i en fråga liksom man gör i varje utskott där det föreligger ett konkret förslag att ta ställning till. I det särskilda yttrandet har han velat söka sig till idéerna bakom förslaget. Genom att underteckna det särskilda yttrandet har han velat registrera den oro som för närvarande gör sig gällande. Jag gjorde ingenting annat än ett försök att lyfta fram denna fråga till en förstahandsfråga i vårt folk, ty det tror jag att den är. Bakom ett förslag som jag tycker är valhänt och felaktigt ligger en realitet, som jag tror att riksdagen får ta ställning till under kommande år. Det är därför, herr talman, som jag ville göra de antydningar som kom fram i mitt anförande.

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! Det är självfallet inte motionärernas mening att vi ögonblickligen skall få en alternativ skola, utan det är utredning vi begär. Jag delar herr Sörensons uppfattning att denna fråga är ytterst komplicerad, men jag menar inte att den är så komplicerad att det inte går att utreda den.

Förslaget om en alternativ skola bör ägnas stor omsorg och nog sättas in i ett internationellt sammanhang. Det gäller att hävda rätten att grunda alternativa skolor, där den fostrande attityden och inriktningen klart skulle kunna präglas av kristen uppfattning. Den avskärmning mellan olika grupper, som herr Sörenson var rädd för, existerar nog redan i dag, om vi skall se sanningen som den är.

Vi kan dock inte bortse från de internationella sammanhangen. Det är väl bara de totalitära staterna som utmärker

Om en alternativ skola

sig på detta område, när det gäller en högst enkelriktad undervisning.

Vi har FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna av 1948, vi har Europarådets konvention av 1952 och UNESCO-konventionen av år 1960. De svenska statsmakterna har såvitt jag vet inte avvisat dessa konventioner, men som jag ser saken är det till sist en fråga om föräldrarätten.

Det är ju också ganska märkligt att systemet med alternativa skolor fungerar utmärkt i andra länder och att dessa skolor är ytterst attraktiva.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Eftersom jag deltagit i behandlingen av detta ärende i statsutskottet vill jag helt kort anföra några synpunkter.

Det sägs att stundom slumrar även Homeros. Jag har ett intryck av att när kyrkomötet gjorde sitt uttalande i denna fråga, förbisåg man vad det skulle leda till, om man får den mera generösa tolkning av dispensmöjligheten beträffande religionsundervisning som här efterlyses.

Det är riktigt som herr Svenungsson säger, att föräldrarätten kommer in i sammanhanget. Men vi har i det svenska samhället på väsentliga punkter gjort inskränkningar i föräldrarätten. Redan införandet av en obligatorisk skola är i och för sig en inskränkning av den fullständiga friheten för föräldrarna att råda över sina barn. Det finns vissa undantagsmöjligheter, men vi har bedömt det så att det är viktigare att garantera en obligatorisk undervisning för barnen än att se till att föräldrarna har oinskränkt möjlighet att bestämma över dem.

Vi har i den svenska skolan den unika situationen — jag tror att den är unik i hela världen — att ha en objektiv religionsundervisning. Bakom de principer som ligger till grund för detta har kyrkorna slutit upp, framför allt genom Samkristna skolnämnden. Om man nu

skulle gå in för en alternativ skolorganisation, innebär detta ingenting annat än att man totalt bryter sönder hela den undervisningsprincip som den svenska skolan bygger på. Jag tror inte att vi klarar detta samhällsekonomiskt. Dessutom skulle det om något innebära att vi på ett felaktigt sätt förstärker den pluralism som herr Sörenson talade om. Vi skulle redan från de första skolåren få en indelning av barnen efter ofta ganska dunkla livsåskådningsmässiga principer. Jag tror inte att detta är rimligt i ett läge där vi vunnit en allmän uppslutning kring tanken att skolan skall förmedla en objektiv undervisning inte i kristendom men om kristendom och andra religioner.

Att hävda att vi bör inta en mera generös inställning till dispensmöjligheter låter naturligtvis vackert. Det kan emellertid gälla barn som växer upp i familjer med en mycket extrem religiös uppfattning. Dessa barn går därmed också miste om den kompletterande undervisning som skolan skulle ge dem om de fick deltaga i dess undervisning i religionskunskap. Jag tror att man måste väga föräldrarätten mot rätten för barnen att få den undervisning över hela fältet, som skolan ger enligt den objektiva religionskunskapens principer.

Detta kan förefalla att vara en ganska obetydlig fråga. I själva verket tror jag att om man driver krav på en alternativ skola eller på en mera generös dispensgivning, undergräver man ovevkligt religionskunskapens ställning i den svenska skolan. Detta torde varken motionärerna eller kyrkomötet ha avsett.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av herr Svenungssons anförande.

Herr Svenungsson förklarar att det i vårt samhälle redan existerar en viss avskärmning mellan människor. Med beklagande får jag konstatera att jag tror

att han har rätt. Men när det gäller skolan är det i en mycket ringa omfattning som denna avskärmning existerar. Ett ytterst litet antal samfund och religiösa gruppbildningar har begärt hos Kungl. Maj:t att få sköta religionsundervisningen, och det är ytterst få ungdomar som har denna typ av befrielse. I skolans värld är alltså avskärmningen i princip inte genomförd utan där pågår experimentet att människor skall konfronteras med varandra från olika livsåskådningsmässiga och religiösa utgångspunkter.

Vidare säger herr Svenungsson att det är viktigt med internationella jämförelser, och jag tror att sådana jämförelser är av stor betydelse. Om man ser på Förenta staterna, som väl ligger närmast till hands i detta sammanhang, är jag inte säker på att herr Svenungssons slutsats var korrekt, att systemet fungerar alldeles utmärkt. Det är en alldeles påtaglig polarisation i Förenta staterna och en tydlig svårighet i många situationer, att man har kommit från olika typer av livsåskådningsmässigt bestämda skolor. Man försvarar alltså ett sammanväxande inom nationen genom att på detta sätt skapa specialskolor byggda kring en viss livsåskådningsmässig eller religiös princip.

Herr SVENUNGSSON (m):

Herr talman! När jag gjorde internationella jämförelser tänkte jag inte i första hand på Amerikas förenta stater, utan det var närmast systemet sådant det fungerar i Belgien och Holland som jag tänkte på.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 151, i anledning av motioner om den andliga vården vid sjukhusen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 152, i anledning av motioner om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem.

Till behandling hade statsutskottet förehaft de likalydande motionerna I: 571, av herr *Andreasson* och herr *Olsson, Johan*, samt II: 703, av herr *Mattsson m. fl.*, vari anhallits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, dels att information om de handikappades problem finge ingå som en obligatorisk del i grundskolans läroplan, dels att skolmyndigheterna på olika sätt medverkade till att lärarna erhöle goda kunskaper om de handikappades problem.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 571 och II: 703.

Reservation hade avgivits av herrar *Ivar Johansson* (cp), *Olle Eriksson* (cp), *Mattsson* (cp), *Andersson* i Knäred (cp) och *Elmstedt* (cp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 571 och II: 703 hos Kungl. Maj:t anhålla, dels att information om de handikappades problem infördes som en obligatorisk del i grundskolans läroplan, dels att lämpliga åtgärder vidtoges så att lärarna erhöle goda kunskaper om de handikappades problem.

Herr ERIKSSON, OLLE, (cp):

Herr talman! Jag kunde helt kort bara yrka bifall till reservationen, men på grund av att detta är en mycket angelägen fråga vill jag tala för den.

Vi vet att det är många skiftande förhållanden som de handikappade tvingas leva i. Vi vet också att samhället har vidtagit en rad åtgärder för att underlätta för de handikappade att anpassas

Om obligatorisk information i grundskolan om de handikappades problem

till det samhälle de lever i. Men mycket återstår här att göra. Vi har ett stort antal handikappade, och trots att vi tekniskt gör stora framsteg i samhället kan vi bara peka på de hundratusentals människor som genom trafikolyckorna blir mer eller mindre handikappade. Det finns ett stort fält att bearbeta, när det gäller att skapa sådana förhållanden för de handikappade att de har möjligheter att leva tillsammans med andra människor under likvärdiga förhållanden.

Många frågor av ekonomisk och praktisk art skulle nog kunna lösas lättare, om samhällsplanerare, tekniker och administratörer hade större kännedom om de handikappades verkliga situation. Många gånger bortses från vikten av att få handikappvänliga planlösningar på arbetsplatser, vid offentliga inrättningar och allmänna kommunikationsmedel. Jag är övertygad om att det skulle kunna åstadkommas mycket utan större merkostnader, om alla som arbetar med planering och projektering hade så god kännedom om och därmed förståelse för de handikappades problem att man ständigt sökte de för de handikappade bästa lösningarna. Detta jämte en varm mänsklig samvaro med andra människor är bland det allra viktigaste för de handikappade.

Ett långt steg på vägen när vi med större kännedom och ökad förståelse. Ett säkert och effektivt sätt att åstadkomma denna ökade kännedom och förståelse är att man ger barnen en ordentlig undervisning i handikappfrågorna redan i skolan. Det är viktigt att barnen får ökade kunskaper om hur bland annat psykiska handikapp uppkommer, hur dessa inverkar på beteendet och hur de kan övervinnas eller kompenseras av bl. a. en förstående och mänsklig omgivning. Det är viktigt att barnen så tidigt som möjligt lär sig hur olika fysiska handikapp kan hämma en människas aktivitet och vilka hänsyn man måste ta till olika former av handikapp.

I grundskolans läroplan heter det att skolan skall skapa förståelse för de grupper som har särskilda problem i det moderna samhället. Ja, detta är ord i en allmän mening, och alltför sällan fullföljes läroplanens intentioner i skolans praktiska arbete. Det bör finnas tid för dylik undervisning, och den bör ingå som ett moment i något ämne i läroplanen. Det behövs också bättre läromedel och bättre möjligheter för lärarna att i sin utbildning och fortbildning få kunskap om de handikappades förhållanden.

Herr talman! När vi slutar skolan har vi lätt för att svara på frågor om t. ex. Gustav Vasa och hans söner, men får vi frågor om de handikappade och deras situation, då står vi alltför ofta oförstående och svarslösa. Vi kan mycket om passerade händelser i vår ärorika historia. Vi borde också kunna mycket om de hundratusentals handikappade som finns runt omkring oss, medmänniskor som kanske mer än andra har behov av och sätter det allra största värde på förståelse.

Herr talman! Med dessa ord vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Tillåt mig säga att den reservation som har fogats till utskottsutlåtandet förefaller rätt onödig.

Reservanterna säger att handikappfrågorna bör ingå som moment i något ämne i läroplanen. Faktum är att de handikappades problem ingår redan som ett tema inom ramen för samlade arbetsuppgifter inom samhällskunskap och regionskunskap på högstadiet. Vi är överens med reservanterna om att man skall ge information och undervisning om de handikappades förhållanden, men vi anser inte att det finns anledning att hos Kungl. Maj:t begära att detta skall införas som en obligatorisk del i grundskolans läroplan. Denna information förekommer redan. Dessutom har utskottet inhämtat att handikapp-

Om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål

frågorna redan ingår som ett moment i lärarutbildningen. Även det önskemålet är därmed enligt vår uppfattning tillgodosett.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 153, i anledning av motioner om viss granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål.

I de likalydande motionerna I: 4, av herr *Pettersson, Axel Georg*, och fröken *Pehrsson*, samt II: 5, av herr *Nilsson* i Tvärålund och herr *Johansson* i Skärstad, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att granskning av radio- och televisionsprogram borde ske enligt samma grunder som gällde i fråga om läroböcker använda i de allmänna och gymnasiala skolorna.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 4 och II: 5.

Reservation hade anmälts, utom av annan, av herr *Wallmark* (m), vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **WALLMARK** (m):

Herr talman! Till detta utlåtande, som gäller granskning av radio- och televisionsprogram för utbildningsändamål, har jag fogat en blank reservation.

Utskottet har inhämtat yttranden dels

från Sveriges Radio, dels från skolöverstyrelsen. Man kan väl nästan säga att det är beklagligt att Sveriges Radio i sitt yttrande kort och gott hänvisar till radiolagen och att allt som produceras faller under begreppet radioprogram. Det skulle därför, anser man, vara helt i strid med radiolagen om man över huvud taget införde en bestämmelse om granskning av program. En del trycksaker har dock blivit granskade, men det gäller framför allt språkkursböcker. De stora satsningar som gjorts för årskurserna 1, 4 och 7 i samband med det nya utbildningsprogrammet i grundskolan har också anmälts till praktisk prövning. Även skolöverstyrelsen anför att man har denna möjlighet med "praktisk prövning". Jag vill då erinra om att praktisk prövning i realiteten bara innebär att materialet skickas ut till skolorna därför att läroboksnämnden har så mycket att göra att den inte hinner granska allt.

Utskottet skriver att "detta problem kommer att bli behandlat av läromedelsutredningen i ett betänkande, som är att vänta under förra delen av år 1971, och anser sig därför inte böra föreslå riksdagen att göra något uttalande i frågan". Jag vill bara rent principiellt göra den kommentaren att det är vårt partis förhoppning — och jag förmodar att motionärerna också har samma förhoppning — att utredningen skall leda till att Sveriges Radio i framtiden inte skall kunna sända ut några utbildningsprogram avsedda för läroanstalterna utan att programmen först blivit förhandsgranskade på samma sätt som sker med alla andra läromedel. Inte minst med tanke på att Sveriges Radio i så betydande omfattning på senare tid har producerat material som skall ersätta de sedvanliga läromedlen är det angeläget att denna granskningskyldighet snarast möjligt slås fast.

Herr talman! Jag har inte något annat yrkande än utskottet har. Jag har endast velat avge denna principiella deklaration.

Om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 154, i anledning av motioner om det obligatoriska medlemskapet i studentkår, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 155, i anledning av motioner om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet.

I de likalydande motionerna I: 1116, av herrar *Wallmark* och *Lidgard*, samt II: 1310, av herr *Björkman m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att åtgärder snarast måtte vidtagas för att igångsätta en fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 1116 och II: 1310.

Reservation hade anförts av herrar *Bohman* (m), *Wallmark* (m) och *Nordstrandh* (m) samt fröken *Ljungberg* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 1116 och II: 1310 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanternas anförts.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Utlåtandet är föranlett av en motion som har väckts av herr

Lidgard och mig i denna kammare och herr *Björkman m. fl.* i andra kammaren. Motionen berör vårt sorgebarn, Stockholms universitet och dess planering.

Riksdagen har under senare år fattat en rad olika beslut beträffande utbyggnaden i Frescati. Ärendet har varit föremål för ett stort antal motioner, interpellationer och enkla frågor. Det är inte förvånansvärt att så skett, ty Frescatiplaneringen är ett typexempel på en sällsynt dålig planering — jag tar inte tillbaka något av dessa ord. Detta har omvittnats i ett stort antal tidningsartiklar och i studentkårsframställningar vid ett flertal tillfällen och torde därför vara väl känt.

Så sent som i våras fattade riksdagen beslut om en ytram som skall gälla för planeringen fram till 1974/75. Vad vi tagit upp i våra motioner är att man icke skall begå samma misstag en gång till. Det förhåller sig nämligen på det sättet — i motsats till vad statsutskottets majoritet anför — att LUP-kommittén endast har att planera inom de ramar Kungl. Maj:t har bestämt. Det är kommitténs uppgift, och det är vad kommittén nu håller på med. Det är uppenbart att denna ytram inte kommer att räcka till, något som vi redan vet eftersom Kungl. Maj:t har fattat beslut om att vissa institutioner tills vidare skall ligga kvar i stadens centrala delar. Vi vet det också på grund av den tillströmning av antalet studerande som alltjämt kommer att ske inte endast på grund av den ökade benägenheten till högre studier hos dem som går i gymnasiala skolor, utan också på grund av de allmänt vidgade tillträdesmöjligheter som kommer att erbjudas tjugofemåringar med minst fem års yrkesverksamhet men också personer som genomgått den kommunala vuxenutbildningen — en vidgning som man nu finner så angelägen. På grund av den ökade tillströmningen under 1970-talet av studerande från det område som kan sägas vara huvudupptagningsområde för Stockholms univer-

Om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet

sitet, kommer de ytramar som för närvarande finns inte att räcka till.

Till detta kommer, herr talman, ytterligare en mycket viktig fråga, nämligen om det är rimligt att genomföra en utbyggnad av Stockholms universitet vid Frescati. Redan med den utbyggnad som har skett kommer universitetet att få en sådan omfattning att det enligt internationella bedömningar blir ett alltför stort universitet. Jag tror att det är en olycklig utveckling att samla ett så stort antal studenter på ett enda område och inte foga in dem på ett bättre sätt i samhället eller i varje fall skapa olika universitetsenheter med mera rimliga proportioner. Vi har tagit upp den frågan, och den har varit uppe till diskussion tidigare.

Motiven till vår motion har varit att man skall dels ta hänsyn till det växande totala antalet studenter, dels ta upp den viktiga frågan om den fortsatta utbyggnaden skall ske någon annanstans än vid Frescati. LUP-kommittén — i varje fall inte den senaste — sysslar inte med någon av dessa frågor. De ligger över huvud taget inte inom ramen för kommitténs verksamhet. Av det skälet har vi begärt att riksdagen skall anföra dessa synpunkter och ge Kungl. Maj:t till känna att en fortsatt lokalplanering vid Stockholms universitet omedelbart måste startas för att vi inte skall behöva fortsätta i den olyckliga situation som vi nu befinner oss i och som vi har befunnit oss i under de senaste tio åren.

Herr talman! Med detta korta anförande ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Får jag först fästa uppmärksamheten på att den motion som ligger till grund för utskottets utlåtande slutar med klämman, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att åtgärder snarast vidtas för att

igångsätta en fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet. Det är detta yrkande i motionen som utskottet har haft att ta ställning till.

Den reservation som nu föreligger innebär faktiskt ett yrkande att utskottet skulle ha tagit ställning till var och hur man skall planera i fortsättningen.

Utskottet vill erinra om att det i enlighet med statsmakternas beslut vid 1964 års riksdag har inrättats lokal- och utrustningsprogramkommittéer bl. a. för Stockholms universitet. Den kommitté som alltså finns för Stockholms universitet har just till uppgift att utarbeta lokal- och utrustningsprogram för universitetet samt att utreda de lokal- och utrustningsbehov som kan föranledas av förslag från vederbörande lokala eller centrala universitets- och högskolemyndigheter. Såvitt vi har oss bekant ingår i denna lokal- och utrustningskommitté personer som är engagerade vid universitetet. Vi anser att det måste ankomma på dessa lokal- och utrustningskommittéer att, om de finner det påkallat, ta initiativ till sådan utbyggnad som kan vara föranledd av de förhållanden herr Wallmark nyss talade om.

Mot den bakgrunden anser sig utskottet inte ha anledning att ta upp frågan på det sätt som herr Wallmark önskar, dvs. att utskottet skall ta ställning till hur planeringen bör ske i fortsättningen. Det bör enligt utskottets mening ankomma på lokal- och utrustningskommittén för Stockholms universitet att ta de initiativ som den bedömer vara erforderliga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! För det första vill jag säga till herr Mårtensson att i reservationen anges varken hur eller var den

Om fortsatt lokalplanering för de icke-laborativa institutionerna vid Stockholms universitet

fortsatta planeringen skall ske. Där påpekas endast de problem som man måste beakta när man skall fortsätta att planera.

För det andra vill jag säga att LUP-kommittén har att arbeta efter de ramar som riksdagen beslöt om i våras, alltså totalt 36 000 m². Det är vad kommittén har att göra upp lokalprogram och dispositionsplan efter, och det är vad den sysslar med.

Om kommittén skulle kunna tänkas ta upp den fråga som vi har motionerat om, skulle den möjligtvis kunna göra det med anledning av den debatt som vi har haft i riksdagen i dag och de uttalanden som utskottets talesman nu gör om att det är kommitténs skyldighet att ta upp dessa saker. I så fall är det tacknämligt.

Vi reservanter anser emellertid att riksdagen bör ha en åsikt i frågan huruvida Frescati och Stockholms universitet skall behöva vara en lidandeshistoria under hela 1970-talet. Av det skälet finns det anledning för riksdagen att påtala att planeringen av universitetets fortsatta utbyggnad bör starta omgående. Detta är motivet till den motion som har väckts och till den reservation som har fogats till utlåtandet.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wallmark* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 155, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wallmark* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 20.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 156, i anledning av motion om utbildning av psykoterapeuter; och nr 157, i anledning av motioner om ökad manlig rekrytering till vårdyrken.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av motioner om åtgärder för att öka den manliga rekryteringen till vårdyrkena, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om tillägg till vissa statliga skadelivräntor;

Ang. ombildning av förenade fabriksverken till aktiebolag

nr 159, i anledning av motioner om återlämnande till Danmark av tronhimmel som tillhört Kronborgs slott;

nr 160, i anledning av motioner angående det statliga kulturstödet;

nr 161, i anledning av motioner angående ersättning till suppleant i företagsnämnd hos statlig myndighet; och

nr 162, i anledning av motion angående beräkningen av statliga sammanträdesarvodet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ombildning av förenade fabriksverken till aktiebolag

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 163, i anledning av motioner angående utredning beträffande ombildning av i första hand förenade fabriksverken och domänverket till aktiebolag.

I de likalydande motionerna I: 757, av herrar *Stefanson* och *Ernulf*, samt II: 558, av herr *Ericsson* i Åtvidaberg m. fl., hade, såvitt nu vore i fråga, anhallits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning med syfte att föreslå ombildandet till aktiebolag av i första hand förenade fabriksverken och domänverket.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 757 och II: 558, såvitt nu vore i fråga.

Reservation hade avgivits av herrar *Bohman* (m), *Nyman* (fp), *Ottosson* (m), *Wirtén* (fp), *Wikström* (fp), *Nordstrandh* (m), *Enskog* (fp), *Eriksson* i Arvika (fp) och *Clarkson* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 757 och II: 558, såvitt nu vore i fråga, som sin mening måtte giva

Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande ombildning av förenade fabriksverken till aktiebolag.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I statsutskottets utlåtande nr 163 behandlas ett motionspar, I: 757 och II: 558, vari hemställs om en utredning med syfte att föreslå ombildandet till aktiebolag av i första hand förenade fabriksverken och domänverket.

Utskottet har enhälligt uttalat att någon särskild utredning för närvarande inte är påkallad. Det är i fråga om motiveringen som skiljaktiga meningar föreligger. Reservanterna vill att utskottet skall ge till känna att övervägande skäl talar för att ombilda i vart fall fabriksverken till aktiebolag. För detta talar bl. a. affärsverksutredningen, som tillkännagivit att det föreligger anledning att överväga övergång från verksform till bolag för de affärsverk som ur marknadssynpunkt är lämpade att arbeta i aktiebolagsform.

Herr talman! Ett sådant typiskt affärsverk är verkligen förenade fabriksverken, vars ombildning till aktiebolagsform prövats vid flera tillfällen, senast 1964 i samband med tvätteriernas företagsform. Fabriksverkens civila andel har under årens lopp successivt vuxit. Verkens styrelse har i remissyttande till avdelningen framhållit, att det kvarstår besvärande hinder för ett affärsmässigt handlande och för att fabriksverken på helt lika villkor skall kunna konkurrera med motsvarande enskilda företag. Jag citerar: "Det är styrelsens uppfattning att frågan om att ombilda FFV till ett aktiebolag på längre sikt måste tagas upp till ny och förutsättningslös omprövning i annat och större sammanhang."

Vi reservanter delar denna uppfattning och anser därför att utskottet bör giva denna mening till känna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

Herr PETERSSON, BERTIL, (s):

Herr talman! I sakfrågan torde det inte råda alltför stora meningsskiljaktigheter. Det som skiljer majoriteten och reservanterna åt är att vi inom majoriteten önskar avvakta ett förslag från Kungl. Maj:t med redovisning av alla sakuppgifter i frågan, innan riksdagen tar ställning, medan reservanterna redan nu vill binda upp riksdagen i denna fråga.

Vi som företräder majoriteten anser att vårt förslag är det sakligt riktiga.

Jag ber, herr talman, att med det anförda få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 163, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 40.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 57, i anledning av motioner om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

Till behandling hade första lagutskottet förehåft följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 60, av herr *Hjorth m. fl.*, och II: 71, av herr *Andersson* i Storfors *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära dels en översyn av de bestämmelser som gällde tillsyn av stiftelser som anslagits för att tjäna ett bestämt ändamål, dels att åtgärder vidtoges som gjorde det möjligt att på ett smidigare sätt än nu ändra föråldrade fondbestämmelser;

2) de likalydande motionerna I: 798, av herr *Werner*, och II: 906, av herr *Hermansson m. fl.*, vari yrkats, i den del motionerna hänvisats till lagutskott, att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa om en översyn av lagen den 25 maj 1929 om tillsyn över stiftelser; samt

3) motionen I: 389, av herrar *Alexander* och *Ernulf*, vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser i syfte att åstadkomma en fullständigare lagreglering samt offentlig redovisning av den ekonomiska ställningen.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna

Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

I: 60 och II: 71,

I: 798 och II: 906, såvitt nu vore i fråga, samt

I: 389

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Alexanderson* (fp), *Schött* (m), *Sörenson* (fp) och *Ferdinand Nilsson* (cp), fru *Kristensson* (m), herrar *Börjesson* i Falköping (cp) och *Polstam* (cp) samt fru *Anér* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 60 och II: 71 samt I: 389 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, samt

B. att motionerna I: 798 och II: 906, såvitt nu vore i fråga, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under A hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **HJORTH** (s):

Herr talman! Jag trodde inte att jag i egenskap av motionär skulle inleda denna debatt, men då så tycks vara fallet vill jag anföra några synpunkter på det förslag vi har framlagt.

I motionerna I: 60 och II: 71 har begärts "dels en översyn av de bestämmelser som gäller tillsyn av stiftelser som anslagits för att tjäna ett bestämt ändamål, dels att åtgärder vidtas som gör det möjligt att på ett smidigare sätt än nu ändra föråldrade fondbestämmelser".

Remissvaren är genomgående positiva till det förslag om en översyn av lagstiftningen för stiftelser som framförts i nämnda motioner samt i två andra motioner, vilka dock har haft andra bevekelsegrunder för sina förslag.

Aktiebolagsutredningen anser en översyn påkallad på grund av de "stora ekonomiska värden som förvaltas av

stiftelserna och den betydelsefulla roll de spelar i samhället" samt "de knapphändiga reglerna i 1929 års lag rörande stiftelsernas juridiska organisation".

Utredningen anser det vidare "lämpligt att upptaga frågorna om ökade möjligheter att ändra stiftelsernas ändamål och att i vissa fall sammanföra mindre stiftelser med likartade ändamål". Detta är just ett önskemål som vi har framfört i vår motion.

Samarbetsutredningen anser också i sitt i år framlagda betänkande att tiden nu bör vara mogen att vidta en genomgripande översyn av den lagstiftning som reglerar detta institut.

Utskottets majoritet uttalar ingen mening om den fråga det här gäller utan hänvisar blott till det arbete som pågår på olika håll och anser det inte påkallat med någon åtgärd från riksdagens sida.

Reservationen är mera positiv och borde ha tilltalat motionärerna enär den tillmötesgår kravet på översyn. Reservationen, motionen I: 389 och förresten flera av remissvaren går dock betydligt längre än vad vi hade avsett med vår motion. Vi avsåg inte en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelseinstitutet utan endast smärre förbättringar i takt med tiden — dels en bättre tillsyn över stiftelser av mindre omfattning, dels en översyn om ändring av föråldrade och otidsenliga fondbestämmelser, dels slutligen ett reglerat system för sammanläggning av små fonder till en s. k. samfond. Det blir ofta en tungrodd och besvärlig fondförvaltning för framför allt kommuner och församlingar när det gäller alla dessa småfonder med en årlig utdelning av blott några tiotal kronor. Ändamålet för utdelning är ofta förlegat då det nu föreligger helt andra förutsättningar än på den tid då donationen ursprungligen gjordes.

Då reservationen till största delen bygger på motion I: 389 och eftersom jag inte kan godta de synpunkter som där kommit fram samt inte heller är villig att skriva under på allt som sägs

Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

i reservationen kan jag vid den kommande omröstningen ej följa den.

Motionärerna bakom motionerna I: 60 och II: 71 förutsätter att frågan, som utskottsmajoriteten anför, ägnas uppmärksamhet inom Kungl. Maj:ts kansli. Jag uttalar också den förhoppningen att på grundval av de olika utredningarna en översyn sker med största skyndsamhet och att de av oss påtalade olägenheterna i lagstiftningen därvid beaktas.

Då denna handläggning i nuvarande läge synes snabbare leda till resultat, kan jag, herr talman, för dagen nöja mig med detta.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Hjorth hade inget yrkande beträffande den motion som han väckt. Vi vill från utskottets sida endast hänvisa till att permutationsrätten, som alltså behandlas i motionen, övervägs inom departementsutredningen. Även grundlagberedningen sysslar med denna fråga.

Jag har ingen anledning att gå in på förslagen i de övriga motionerna, utan ber helt kort att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att gå in i en större debatt i detta ärende. Den reservation som föreligger redovisar på ett ganska klart sätt de synpunkter som reservanterna företräder. En liten aning underligt kanske man tycker att det är att herr Hjorth har så lätt för att gå ifrån sina yrkanden i sammanhanget och är beredd att låta sin reservation falla. Vi som företräder reservationen menar att det här är fråga om ett verkligt angeläget ärende. Det är av största betydelse att en översyn äger rum. Det var länge sedan det fastställdes var man står i detta ärende, som ju varit föremål för en livlig debatt under senare år. Det

innebär alltså att följa med utvecklingen om man biträder reservationens förslag.

Herr talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till den reservation som föreligger, och dess yrkande i såväl p. A som p. B.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Det är inte alls så, herr Sörenson, att jag för min del har lätt att falla ifrån de förslag som ställts. Men med de upplysningar vi har fått under behandlingen anser jag att vi snabbare kommer till ett resultat med de redan pågående utredningarna. Eftersom det för oss är viktigast att uppnå avsedd verkan har vi i detta läge inte velat vara med om den genomgripande utredning som reservationen innefattar och vilken skulle ta mycket lång tid samt fördröja hela handläggningen av ärendet.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att djupare kommentera det yttande som just har fällts av herr Hjorth, men jag vill citera vad som har sagts i reservationen: "Det förordade utredningsarbetet behöver uppenbarligen inte fördröja de reformer i begränsat hänseende som kan bli resultatet av samarbetsutredningens lagförslag." Det är alltså verkligen fråga om ett aktivt ställningstagande från utskottets sida i detta sammanhang.

Herr talman! Vi kommer här in på problem som berör hur parlamentarismen fungerar. Om man sitter i ett utskott och tillhör en minoritet upplever man gång på gång den situationen att man får höra att ingenting kan göras för här förekommer en utredning, här är det att förvänta en sådan från Kungl. Maj:ts kansli, eller något liknande.

Det är otänkbart att kunna agera på ett skapande och ansvarigt sätt för samhället om man inte är beredd att ta ini-

Om en allmän översyn av lagstiftningen om stiftelser, m. m.

tiativ. Man kan inte så att säga låta sig tystas ner av påståenden om att man når ett mål snabbare på annat sätt. Vi menar att detta är en angelägen sak, och vi vill som reservanter ge uttryck för att frågan är så angelägen att Kungl. Maj:t bör ägna den uppmärksamhet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Då herr Sörenson i viss mån gick in på sakfrågorna, kan man erinra om att frågan om tillsyn över stiftelser aktualiserats vid flera tillfällen här i riksdagen under senare år. Flera statliga utredningar har, som herr Sörenson antydde, sysslat med dessa frågor — koncentrationsutredningen, samarbetsutredningen och även den under våren 1970 tillsatta utredningen rörande den kommunala demokratin. Koncentrationsutredningen har redovisat undersökningar om stiftelsernas inflytande inom näringslivet, och samarbetsutredningen föreslår i ett betänkande lagstiftning om ökad offentlig insyn i de större av dessa stiftelser. Kungl. Maj:t skulle få förordna en ledamot i styrelsen för allmännyttig stiftelse, när tillgångarna överstiger 5 miljoner kronor, och när tillgångarna överstiger 1 miljon kronor skulle stiftelsen alltid stå under kontroll enligt tillsynslagen.

I motionen nr 389 i första kammaren, som reservationen i huvudsak bygger på, tycks man framför allt skjuta in sig på de kommunala bostadsstiftelserna, där man anser att ökad insyn är nödvändig. Till detta kan erinras om att även om bostadsstiftelserna i allmänhet inte är föremål för tillsyn enligt 1929 års tillsynslag står de under kontroll av kommunens styrelse och beslutande organ. Kommunens fullmäktige tillsätter revisorer och fattar beslut med anledning av revisions- och verksamhetsberättelserna.

Jag kan även hänvisa till det remissyttrande som länsstyrelsen i Stockholms län lämnat och där det heter att före-

fintliga regleringar av bostadsstiftelsernas verksamhet synes tillgodose rimliga krav på betryggande kontroll över deras förvaltning. Länsstyrelsen säger vidare: "Frågan om stiftelseinstitutet är en lämplig juridisk form för bostadsföretagens verksamhet bör övervägas i samband med frågan om särskild företagsform för kommunal affärsverksamhet." Länsstyrelsen hänvisar till det förslag som framlagts av kommunalrättskommittén.

Utskottet anser att hela detta lagstiftningskomplex är föremål för uppmärksamhet inom Kungl. Maj:ts kansli och att riksdagen därför inte behöver ta något särskilt initiativ i frågan. Utskottet har heller inte — i motsats till herr Sörenson — kunnat bortse ifrån att en allmän översyn av denna lagstiftning nu skulle kunna föregripa ställningstagandet till vad som samarbetsutredningen föreslagit beträffande ökad allmän insyn i de större stiftelserna.

Med det anförda ber jag därför, herr talman, att än en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få anknyta till herr Sörenson, som pekade på att detta dock är ett problem som allvarligt borde tas upp till prövning enligt de linjer som reservationen utvisar. Jag tyckte det var ganska tillmötesgående argumenterat av herr Hjorth, när han sade att vi får dessa frågor undersökta raskare och bättre på Kungl. Maj:ts väg. Jag tyckte att det låg något ganska bestickande i detta. Men det intrycket försvann alldeles sedan jag hade hört herr Svedberg, eftersom han var så kritiskt inställd till väsentliga delar av sakinnehållet i reservationen. Det är beklagligt om man från den sidan vill hävda en sådan uppfattning i detta sammanhang. Det stärker mig i min åsikt att ett bifall till reservationen är välbehövligt för att rensa upp bland de olika påståenden som herr Svedberg serverade.

Om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson tycks anse att jag inte var så logisk vid behandlingen av detta ärende. Jag hänvisade endast till att det pågår utredningar som täcker de flesta av dessa frågor. Det har sagts, bl. a. i samarbetsutredningens betänkande, att en översyn bör komma till stånd inom en nära framtid. Men utskottet anser att tiden just nu kanske inte är så lämplig, och det har ju även i remissyttrandena framkommit vissa uttalanden som tyder på detta. Utskottet anser därför, att man bör kunna avvakta. Hela frågan är ju, som vi konstaterar, föremål för uppmärksamhet från departementets sida, och det finns möjligheter att på den vägen ta initiativ.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Om detta skulle innebära att herr Svedberg stryker ett streck över all kritik han tidigare serverade, exempelvis att det var så välordnat med insyn beträffande bostadsstiftelser, ja, då ligger saken annorlunda till. Men jag tror inte att herr Svedberg från ett anförande till ett annat så hastigt överger den position som han intagit.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! I det hänseendet hänvisar jag till yttrandet från länsstyrelsen i Stockholms län och vad där anförts om bostadsstiftelserna. Detta yttrande kan herr Ferdinand Nilsson ta del av, samtliga utskottets ledamöter har fått det sig tillsänt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på

bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sörenson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 57, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sörenson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 51.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 56, i anledning av motioner angående allmännyttiga stiftelser, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 58, i anledning av motion om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag.

Om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag

I motionen II: 938, av herr *Antonsson m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära skyndsamt tillställande av en parlamentarisk utredning med uppgift att överväga åtgärder som kunde förhindra en från samhällets och demokratins synpunkter icke önskvärd maktkoncentration hos multinationella företag i vårt land.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte avslå motionen II: 938.

Reservation hade avgivits av herrar *Annerås (fp)*, *Thorsten Larsson (cp)*, *Löfgren (fp)* och *Stridsman (cp)*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 938 hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande multinationella företag i enlighet med vad reservanterna anförde.

Herr **ANNERÅS (fp)**:

Herr talman! Diskussionen om metoder och framkomstmöjligheter i näringslivspolitikerna måste givetvis ske i klar insikt om vårt internationella beroende. Vårt beroende är under alla omständigheter starkt och kommer inte att minskas, och frågan gäller om vi på ett tillfredsställande sätt skall kunna göra vårt inflytande gällande i ekonomisk-politiska sammanhang.

Den starka ökningen av de multinationella företagen är i sig en illustration till nämnda synpunkter. Nu är det väl så att det multinationella företaget som begrepp ofta ger association till något mystiskt, något som vi helst bör bevaras ifrån. Ofta ses företagen som stora kolosser, som rullar fram och trampar ned saker och värden, som vi av tradition lärt oss vörda. Demokratiska beslut försätts ur spel, och främmande kapital kontrollerar våra naturtillgångar.

Det är väl tyvärr så att det ligger

något i detta — det finns en viss sanning i denna bild. Men vi måste komma ihåg att de multinationella företagen ingalunda är en ny företeelse. Redan i början av seklet förekom bl. a. tyska och engelska företag som var förgrenade till ett stort antal länder. Vad som oftast glöms bort är att den multinationella företagsamheten i dag till större delen är ett led i det stora exportföretagets normala företagarverksamhet. De multinationella dragen är en konsekvens av den ekonomiska utvecklingen i efterkrigstidens industriländer, och uppenbart är att företagen i många sammanhang på ett påtagligt sätt bidrar till västländernas ekonomiska utveckling.

Uppenbart är också att skall ett befolkningsmässigt litet land som vårt behålla rangen som ett avancerat industriland med en hög levnadsstandard så kräver det en omfattande internationell samverkan. De multinationella företagen kan i många sammanhang på ett påtagligt sätt bidra till världsländernas ekonomiska utveckling, men de skapar också nya problem som är både allvarliga och svårbemästrade. Det framgår också av utskottsutlåtandet att det enligt svensk lag finns åtskilliga restriktioner som gäller för utländsk etablering i vårt land och i fråga om möjligheterna för utländska medborgare och företag att skaffa sig inflytande i svenska företag. Och helt naturligt är de utländska dotterföretagen i sin verksamhet i Sverige underkastade samma regler som svenska företag.

Vidare är det enligt utskottets mening självklart att den utländska företagsetableringen i vårt land, och då särskilt i multinationella företags regi, underordnas de mål som samhället vill uppnå på olika områden.

Det sägs vidare att dessa problem till stor del är gemensamma för samtliga berörda länder, varför en internationell samverkan på detta område ter sig naturlig. Man hänvisar också till det utredningsarbete som pågår inom OECD och som bl. a. syftar till att få fram en

Om åtgärder för att motverka maktkoncentration hos multinationella företag

grundläggande information om de multinationella företagen. Åtskilliga av dessa problem kommer väl även att aktualiseras vid de kommande överläggningarna med EEC. Det sägs också att industridepartementet ägnar uppmärksamhet åt dessa företag. Utskottsmajoriteten anser alltså att något behov av en utredning inte föreligger.

Vi reserverar oss för det däremot angeläget med en parlamentarisk utredning för att få en samlad bedömning och för att utreda problemen i samband med de multinationella företagen, som väl kan rubriceras som "den osynliga maktens problem". Man kan fråga sig vilken kontroll värdländerna har över dessa kommersiella bjässar. Hur skall de påverkas av värdländernas politik? Hur skall löntagarnas inflytande göra sig gällande? Och slutligen, hur påverkas våra möjligheter att effektivt genomföra vår regional-, närings- och arbetsmarknadspolitik?

Herr talman! Detta sammantaget gör det angeläget att få till stånd en utredning som överväger vilka åtgärder som kan vara erforderliga för att komma till rätta med de problem som är förknippade med den multinationella verksamheten.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till föreliggande reservation.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Inom bankoutskottet är vi i stort överens om problematiken när det gäller de multinationella företagen, och det framgick också av herr Annerås' anförande.

Motionärerna berör i sin motion nödvändigheten av internationella överenskommelser som en grund för en effektiv kontroll av de multinationella företagen. I anslutning här till förtjänar det också nämnas att de svenska investeringarna i utlandet nästan varje år under 1960-talet varit större än de utländska investeringarna i Sverige.

De multinationella företagen kommer inom överskådlig tid att erbjuda stora

och svårlösta problem även för de fackliga organisationerna världen över. På tjänstemannansidan är man på det klara med situationen och följer den med mycket stor uppmärksamhet. Frågan upplogs för övrigt till särskild, grundlig granskning vid tjänstemannainternationalens 16:e världskongress i Dublin den 19—22 oktober i år.

Utskottet vill som sin mening understryka att det måste vara ett självklart krav att den utländska företagsetableringen i Sverige underordnas de mål som samhället vill uppnå på olika områden. Dessa problem är till stor del gemensamma för berörda länder, varför en internationell samverkan på detta område ter sig naturlig. Utskottet har sig bekant att ett utredningsarbete, som bl. a. syftar till att få fram grundläggande information om de multinationella företagen, redan igångsatts inom OECD. Vi är också inom utskottet medvetna om att industridepartementet ägnar uppmärksamhet åt dessa företag. Vidare kan erinras om att riksdagen på bevillningsutskottets förslag hemställt om en utredning av de multinationella företagens beskattningsförhållanden.

Flera av dessa berörda problem aktualiseras också i det förberedelsearbete som pågår inför överläggningarna med den europeiska ekonomiska gemenskapen, EEC.

Med hänvisning till vad som här anförts, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hem-

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

ställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Annerås* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 58, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Annerås* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;

Nej — 31.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 59, i anledning av framställning från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor om ytterligare anslag till Den inre riksdagsförvaltningen: Kostnader för provisoriska lokaler, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 49, i anledning av motiöner angående barnavårdsmannainstitutionen.

Till behandling hade första lagutskottet förehått följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 25, av herr *Hansson m. fl.*, och II: 27, av fru *Hörnlund m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen skulle besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag om avskaffande av barnavårdsmannainstitutionen och till nya bestämmelser i enlighet med motionerna måtte föreläggas innevarande års riksdag i så god tid, att nya regler kunde träda i kraft den 1 januari 1971; samt

2) de likalydande motionerna I: 163, av fru *Ohlsson, Lilly, m. fl.*, och II: 182, av fröken *Bergegren m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt, allsidig och förutsättningslös översyn av barnavårdsmannainstitutionen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna

I: 25 och II: 27 samt

I: 163 och II: 182

i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört om utredning rörande barnavårdsmannainstitutionen.

Reservation hade anförts av herr *Hansson* i Piteå (s), som ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 25 och II: 27 samt med avslag på motionerna I: 163 och II: 182 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag om avskaffande av barnavårdsmannainstitutionen och till nya bestämmelser i enlighet med vad reservanten anfört måtte föreläggas nästa års riksdag.

Herr HANSSON (s):

Herr talman! Jag är fullt på det klara med att det i denna kammare finns åtskilliga ledamöter som är betydligt sakkunnigare än jag när det gäller bar-

navårdsmannainstitutionen, barnavårdsfrågornas organisation över huvud taget, osv. När jag i år återigen agerar i den här frågan är det alltså utifrån rena lekmannasynpunkter. Det framstår för många medborgare som oriktigt att stämpla en grupp människor i samhället som otillräckliga att handha vården om sina barn.

Jag skall inte uppehålla mig alltför mycket vid de praktiska tingen. Jag skall bara be att få fästa kammarens uppmärksamhet på bakgrunden till årets motioner, på remissbehandlingen och på hur årets behandling i utskottet står i förhållande till föregående riksdagsbehandling.

Vid 1969 års riksdag kom frågan så att säga som en blixtny från klar himmel. Det var en helt ny fråga som togs upp under den allmänna motionstiden. Man fick ett intryck av att utskottet var mer eller mindre taget på sängen. Det kom ett ganska abrupt avslagsyrkande utan närmare redogörelse för riktigheten i tankegångarna. Utskottet uppehöll sig även vid svårigheten att snabbt genomföra en sådan reform som det här är fråga om, och det kan ha haft sin betydelse också för årets utskottsbehandling.

Några av de tankegångar som framfördes i fjol har kommit igen i år också i ett annat motionspar, som i princip ger uttryck för samma värderingar som den motion jag undertecknat. Dessa motionärer vill emellertid gå litet försiktigare fram. De vill hänskjuta frågan till en allsidig utredning.

I justitieministerns inlägg i denna kammare i fjol fanns inte någonting som gav vid handen att alltför besvärliga principiella problem skulle dyka upp vid genomförandet av en sådan här reform. Justitieministerns anförande var egentligen en bön om litet anstånd, när han talade för utskottets skrivning. Han ville ha något år på sig. Det året har gått nu. Motionen har kommit igen.

Remissyttrandena är som vanligt splittrade. Åtskilliga talar mot reformens snabba genomförande. Ingen talar

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

emot motionens anda. Jag har tagit fasta på ett uttryck i ett remissyttrande, där det sägs att de svårigheter som har rests mot genomförandet utan föregående utredning inte är av annan art än att en utredning borde kunna genomföras inom Kungl. Maj:ts kansli.

Däremot har åtskilliga remissinstanser som har med den praktiska handläggningen att göra uttalat att de inte ser några svårigheter med ett snabbt genomförande. Stockholms stads barnavårdsnämnd borde rimligen vara väl insatt i inte bara de praktiska frågorna utan också de mänskliga och juridiska konsekvenserna av att avskaffa det obligatoriska barnavårdsmannaskapet.

Jag skall, herr talman, överlämna åt min medmotionär, fru Lundblad, att utveckla synpunkterna på hur det obligatoriska barnavårdsmannaskapet i dag fungerar. Jag skall återigen be att få understryka det orimliga i att i dag slå vakt om ett synsätt, som ledde till en lagstiftning för 50 år sedan, och det orimliga i att hävda att Kungl. Maj:t inte kan behandla dessa frågor på riksdagens beställning. Jag anser, herr talman, att frågorna är av den beskaffenheten att en direkt beställning från riksdagen till Kungl. Maj:t att genomföra en reform är aktuell. Jag ber därför att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtan det fogade reservationen.

Fru LUNDBLAD, GRETHE, (s):

Herr talman! Frågan om barnavårdsmannaskapets vara eller inte vara har kanske varit aktuell mer än ett år, ty under ett tiotal år har motioner väckts med syfte att söka ändra på innehållet i förordningen om barnavårdsmannaskap.

Redan i början av 1960-talet ville man främst stärka de delar av barnavårdsmannaskapet som bestod i socialt och personligt stöd åt mor och barn. Men under de senaste åren har frågan här i riksdagen mest gällt om man borde slopa det personliga förordnandet

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

av en barnavårdsman för varje utom-
äktenskapligt fött barn. Redan för ett
tiotal år sedan förstod alltså vissa riks-
dagsmän att något borde göras om bar-
navårdsmannastödet skulle få ett mera
reellt innehåll och stödet främst gå till
dem som hade det största behovet av
det. Men trots alla dessa framstötar i
riksdagen har inga större förbättringar
inträffat.

Under 1969 års riksdag behandlades
en motion med i huvudsak samma syf-
te som den motion som jag är medan-
svarig för i år. Den innehöll nämligen
förslag om att det automatiska förord-
nandet av en samhällets tillsynsman för
barn födda utom äktenskapet avskaffas
och att barnavårdsmännens juridiska
uppgifter skulle överföras till barna-
vårdsnämnderna eller till sociala di-
striktsnämnder. Vid behandlingen av
denna motion 1969 biföll andra kam-
maren en reservation i motionens anda
med en övervikt av 23 röster, men förs-
ta kammaren beslöt med 86 röster mot
29 att ingen ändring skulle ske. I år
har avlämnats en motion om utredning
av barnavårdsmannaskapets utformning
för att eliminera vissa olägenheter.
Denna motion har dock avlämnats av
de riksdagsmän som förra året röstade
emot en ändring i syfte att avskaffa
barnavårdsmannaskapet. Jag tror där-
för att denna motion om en utredning
inte i första hand syftar till att slopa
det obligatoriska förordnandet av bar-
navårdsman. Tvärtom synes det mig
som om motionstexten i denna motion
ger vid handen att man bara önskar
en uppmjukning och en anpassning av
det nuvarande systemet.

De två motionerna till årets riksdag
har varit föremål för en ovanligt nog-
grann remissbehandling, vilket också
framgår av utskottets utlåtande. Jag
skulle ett ögonblick vilja dröja vid någ-
ra av remissvaren, speciellt Kommun-
förbundets yttrande och en del yttran-
den som har fogats till det remissvar
som har avgivits av länsstyrelsen i
Norrbottens län.

Det är kommunerna och deras tjäns-
temän som har den omedelbara kon-
takterna med barnavården ute på fältet,
som vet hur klienterna reagerar och hur
arbetet flyter.

Kommunförbundet säger att den nya
socialvårdsorganisationen med tillämp-
ning av helhetssynen i ärendehand-
lingen kommer att ha goda förutsätt-
ningar för att utan tvång och särbe-
handling erbjuda bättre hjälp och stöd
än vad barnavårdsmannainstitutionen
vanligtvis i dag ger. Därför har också
majoriteten av Kommunförbundets sty-
relse tillstyrkt motionerna om avskaf-
fande av barnavårdsmannainstitutionen,
alltså de motioner som omfattas av re-
servationen vid utskottets utlåtande. Jag
är säker på att Kommunförbundet där-
vid stöder sig på en mycket utbredd
uppfattning i åtminstone de större kom-
munerna, och många kommuner tillhör
ju nu efter årsskiftet de större. Detta
framgår också av den klara inställning
som de i Norrbottens län tillfrågade
kommunerna har. Det är en gemensam
önskan från både Luleå, Haparanda,
Kalix och Gällivare samt från länssty-
relsens barnavårdskonsulent att inget
dröjsmål bör ske med att avskaffa det
nuvarande systemet med barnavårds-
mannaförordnande.

I Luleå säger man bl. a.: "Den nuva-
rande barnavårdsmannainstitutionen
medför ett stort administrativt arbete
för barnavårdsnämnderna, vilket icke
är till något gagn för mödrarna och bar-
nen. Fullgörandet av de kurativa upp-
gifterna behöver icke bli sämre om det
personliga barnavårdsmannaskapet upp-
hör och de nya socialnämnderna —
central- eller distriktsnämnder — över-
tar ansvar och uppgifter. Institutionen
är föråldrad och bör utgå ur lagstift-
ningen."

Stockholms stads barnavårdsnämnd
har haft samma inställning och har ock-
så tillstyrkt att bestämmelsen om bar-
vårdsmannaförordnande skall upphä-
vas.

Kommunerna väntar ett klart besked:

Barnavårdsmännen kvar eller icke? Man måste kunna veta detta för att bygga upp en fungerande socialvårdsorganisation i kommunerna.

Kommunförbundet säger att om en lösning av problemet kring barnavårdsmannainstitutionen ytterligare förseenas genom nya utredningar så uppstår det mycket stora organisatoriska svårigheter. Därför är ett bifall till reservationen den lösning som man väntar på i många kommuner.

När det gäller frågan om en utredning av barnavårdsmannaskapen kommer många olika uppfattningar till uttryck i remissyttrandena. I den motion som yrkar på utredning har sagts att det skulle kunna ske en relativt snabb utredning, en utredning utan dröjsmål. Men när man närmare ser på vad de olika remissinstanserna har yttrat förefaller det inte kunna bli någon skyndsamt utredning. Socialutredningen tycker inte att frågan brådskar så mycket att den skall behandlas med förtur. Även första lagutskottet säger att frågan kräver en djupgående och omsorgsfull prövning, en allsidig och förutsättningslös utredning. Länsstyrelsen i Norrbottens län vill att frågan skall överlämnas till familjerättsutredningen, utan hänsyn till de direktiv som utredningens tidigare har fått.

Av allt detta kan man förstå att om man skall gå på förslagen om en utredning av barnavårdsmannaskapen så kommer det i realiteten att betyda en lång fördröjning av en lösning, trots att man i kommunerna och på socialbyråerna i dag väntar på en snabb lösning av detta problem.

Herr talman! Redan vid förra årets debatt betonade jag att barnavårdsmännen under många år har gjort ett socialt värdefullt arbete för både mödrars och barns bästa. Men tiden har ändrat förhållandena för barn födda utom äktenskap och deras mödrar. Riksdagen har verksamt bidragit till att på område efter område förändra dessa medborgares dagliga villkor till det

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

bättre. Som barnavårdsman under många år har jag haft anledning att glädjas över denna utveckling. Den innebär att generella hjälpformer utgår i ständigt ökad omfattning, speciellt till ensamstående föräldrar. Man har också förbättrat tidigare bidrag. Som exempel kan jag nämna bostadstillägg, grundavdrag vid den nya beskattningen och de olika bidragen i anslutning därtill. Jag kan också hänvisa till att bidragsförskottet förbättrats. Barntillsynsmöjligheterna ökar i snabb takt, utbildningsmöjligheterna har gjorts oavhängiga av föräldrarnas ekonomiska situation, möjligheterna till omskolningsbidrag för ensamstående föräldrar har ökat och likaså möjligheterna till bättre avlönat arbete. Därför kan man säga att det socialekonomiska behovet av barnavårdsmännens tjänster i dag är nästan obefintligt.

I de många kommuner som nu, efter riksdagens beslut om en ny nämndorganisation på socialvårdens område, är på väg att planera för en ny uppläggning av socialvårdsarbetet väntar man otåligt på ett beslut om barnavårdsmannaskapet. Man önskar inte på det hållet att frågan genom en utredning åter skjuts på framtiden, vilket skulle medföra en fortsatt urholkning av barnavårdsmannaskapens reella innehåll.

För den unga ogifta modern som — om jag skall citera en del av remissutlåtandet från Bodens stad — ”ofta inte är den hjälplösa och övergivna varelsen som för 50 år sedan” har barnavårdsmännen i de större kommunerna alltför ofta haft ett slags skenfunktion. Kontakten med dem har inte upplevts som något speciellt personligt stöd av den kvalitet som de olika förordningarna och lagarna kan ge intryck av.

Jag skulle rent av vilja betrakta barnavårdsmannaskapet som ett slags appendix i den moderna socialvårdsorganisationen — ett appendix som är besvärligt och onödigt för kommunerna och som till och med är smärtsamt för en del mödrar. Det måste bort. Social-

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

styrelsen har i en annan utredning om den öppna socialvården nyligen anfört att vi har mycket förlegat arvegods som bör rensas bort ur vår sociallagstiftning. Jag instämmer i detta. Vi måste flytta fram positionerna på socialvårdens område. Vi stiftar varje år lagar för att nå det syftet, men vi får inte heller tveka att ta bort lagstiftning som präglas av förlegade värderingar och av arbetsformer som är överspelade. Barnavårdsmännens juridiska, sociala och rådgivande uppgifter bör kunna överlätas på barnavårdsnämnderna och sociala distriktsnämnder eller centralnämnder.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Till att börja med vill jag göra kammarens ärade ledamöter uppmärksamma på att det egentligen inte föreligger så stor skillnad mellan det utlåtande, som första lagutskottet har avgivit i anledning av motionsparen I: 25 och II: 27 samt I: 163 och II: 182, och den till utlåtandet fogade reservationen.

Jag anser att det hittills talats väl mycket om förlegade tankegångar, helt utan anledning i en debatt som bör föras mycket lågstämt, logiskt och resonerande. Ungefär samma grundvärderingar kommer igen i första lagutskottets utlåtande och i reservationen.

Såväl majoritetens utlåtande som reservationen pekar på den utveckling som ägt rum i samhället sedan barnavårdsmannainstitutionen inrättades för ungefär 50 år sedan. Både utlåtandet och reservationen visar på möjligheterna till ändring. Det väsentliga är dock att första lagutskottets majoritet — endast en ledamot har reserverat sig — inte har hänsyttat på kommunerna och, som fru Lundblad uttryckte det, deras iver att riksdagen skulle bestämma sig. Vi har pekat på den praxis som vi haft så länge den svenska riksdagen har

funnits till — att inte ta bort en institution av så gammalt slag innan man helt och fullt har klart för sig vad man sätter i dess ställe.

Ett par pågående utredningar har fått vissa direktiv även när det gäller barnavårdsmannaskapet. Jag tillhör en av dem — familjelagssakkunniga — och det är rätt intressant att inledningsvis konstatera att talet om de ökade svenska skilsmässorna inte längre är riktigt. Vi har haft en markant stigande kurva fram till 1967—1968. Sedan är skilsmäsofrekvensen nästan oförändrad. Detta innebär inte utan vidare — man har ännu inte hunnit undersöka det närmare — att inte människor skiljs lika mycket som tidigare. Men vi har i allt större utsträckning fått s.k. samvetsäktenskap, och när det gäller dessa kan statistiken aldrig helt fastställa huruvida människor skiljs åt. Samtidigt har vi funnit att antalet födda barn utom äktenskapet ökar mycket stadigt. Det var 12 000 per år i början av 1960-talet, det var 18 000 år 1968, och det bör uppenbarligen vara omkring 20 000 i år.

Det är delvis kring dessa barn som hela denna diskussion rör sig. Som en följd av jämlikhetsdebatten har man dragit fram de ogifta mödrarnas situation, först och främst när man har velat argumentera mot det personliga barnavårdsmannaskapet. Jag förstår att det för många föräldrar, som av principiella skäl inte vill ingå äktenskap, verkligen kan, som det sägs i motionerna I: 163 och II: 182 samt I: 25 och II: 27, upplevas som ett utslag av samhällets förmynderi mot ogifta mödrar.

Men man har i dessa resonemang — och de går igen även i direktiven till de två nämnda utredningarna — också pekat på barnets situation. Större delen av de ca 20 000 barn som i år föds utom äktenskap behöver uppenbarligen ingen obligatoriskt förordnad barnavårdsman. För de flesta ungdomar och andra som sätter barn till världen utan att ha ingått äktenskap är det uppenbarligen inte heller nödvändigt att barnavårdsman

förordnas. När det på statsmakternas sida har talats om ett bibehållande i varje fall för en tid av ett obligatoriskt barnavårdsmannaskap, har man utgått från barnet och från den lilla men ändock ganska väsentliga grupp mödrar som kanske inte har så lätt att ta reda på samhällets hjälpmöjligheter, som behöver hjälp med fastställande av faderskap och underhållsbidrag och som kanske behöver fortsatt stöd under en viss tid.

Jag håller helt med fru Lundblad när hon talar om den utveckling som har ägt rum socialpolitiskt sett i fråga om möjligheterna att stödja och hjälpa ensamma barn och föräldrar. Man kan också säga att det ur ren jämlikhetssynpunkt är olyckligt att man har en skiljelinje mellan de gifta och icke gifta föräldrarna och ger samhället möjligheter till en viss insyn hos dem som är ogifta, varvid den mera kurativa, uppsökande verksamheten inte tillräckligt har beaktats, medan barnavårdsnämnderna har mycket svårt att få insyn hos gruppen gifta föräldrar, där den kurativa verksamheten säkerligen många gånger skulle betyda lika mycket. Det är alltså en "höftning" beträffande en gift grupp och en ogift grupp som kan tyckas vara ganska olycklig.

Men huruvida vi i dag skall vara beredda att omedelbart avskaffa barnavårdsmannaskapet är vi inom utskottet osäkra på. Säker är endast reservationen på den punkten. Vi bestämde oss inom utskottet för att riktigt noggrant remissbehandla denna fråga. Om man läser remissutfallet blir man emellertid inte särskilt mycket klokare. En så tung remissinstans som socialstyrelsen t. ex. har inte velat gå med på att vi utan vidare avskaffar barnavårdsmannaskapet. Kravet på en allsidig och förutsättningslös utredning har verkligen fått mycket stor anslutning. Länsstyrelsen i Norrbottens län, minoriteten inom Kommunförbundet — och det är en ganska stor minoritet — samt Föreningen Sveriges rättshjälpsjurister tillstyrker en

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

allsidig och förutsättningslös utredning. En utredning förordas också av socialstyrelsen, socialutredningen, familjelagssakkunniga, Advokatsamfundet och barnavårdsdirektören i Stockholm.

Det intressanta är, att de rent avstyrkande instanserna — Svenska kommunförbundet och Stockholms stads barnavårdsnämnd — visserligen klart säger att vi mycket väl kan avskaffa det obligatoriska barnavårdsmannaskapet omedelbart, men om man läser vidare i deras yttranden finner man att de kräver att få bli remissinstanser innan man övergår till en ny ordning. Inte ens dessa instanser är alltså säkra på att man utan vidare kan överlåta till Kungl. Maj:t att göra en översyn av denna fråga. Jag vill betona att det är väldigt många förordningar, lagar och författningar som måste utarbetas och vilka man, herr Torsten Hansson, uppenbarligen inte har någon anledning att ta itu med i justitiedepartementet innan riksdagen klart har sagt ifrån huruvida man önskar ett sådant arbete. Till och med de instanser som alltså har tillstyrkt reservationen har till hälften tagit tillbaka, och de önskar ändå någon form av remissförfarande. Utskottets remissvar ger alltså ingen riktig klarhet.

Det är rätt intressant när man som jag i min egenskap av ledamot i familjelagssakkunniga varit ute på kurser om direktiven kunnat ta upp en studiefråga omkring just det obligatoriska barnavårdsmannaskapets borttagande eller inte. Jag har varit i tio olika delar av landet och jag har bl. a. medverkat på fyra kretsmöten i Norrbotten. Jag har i mina frågor pekat på de nackdelar som verkligen är förenade med ett obligatoriskt barnavårdsmannaskap i dag. Jag har också erinrat om den lilla grupp mödrar som kanske fortfarande behöver ett visst stöd samt de 40 000 fränskilda mödrar som helt frivilligt har begärt personligt barnavårdsmannaskap och beträffande vilka vi inte vet hur vi skall förfara, om vi tar bort det obligatoriska

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

barnavårdsmannaskapet. I dessa debatter har också barnavårdsmän deltagit. De har konsulterats när man har skrivit remissyttrandena, vilket kommit fram först när de har formulerat sina svar i studiegrupperna. Inte heller de är överens. Vi står inför det faktum att vi inte fått något entydigt utslag vare sig för det ena förfarandet eller för det andra. Principiellt är nog både reservanten och utskottet i stort sett överens. Därför har utskottet tyckt att det vore lämpligt med en utredning av denna fråga. Jag delar inte fru Lundblads farhågor att detta kommer att fördröja beslutet alltför länge. Utskottet har pekat på att en utredning skulle kunna göras inom familjelagssakkunniga eller också av en separat kommitté eller i socialutredningen. För min del vill jag bestämt hävda att det lyckligaste och bästa vore om Kungl. Maj:t tillsatte en separat kommitté som med största skyndsamt utredde frågan. Jag tror också att det finns ganska stora utsikter till att Kungl. Maj:t följer en sådan rekommendation, eftersom de övriga nämnda utredningarna har mycket annat på sin dagordning. Det bör alltså gå att inom en ganska kort tid få fram konkreta förslag om hur vi skall förfara.

Med hänsyn till detta, och med hänsyn till traditionen att aldrig tvärt skära av något innan vi vet konsekvenserna och vilka lagändringar, författningsändringar etc. som behöver göras, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru **OHLSSON, LILLY**, (s):

Herr talman! Jag ber att med anledning av första lagutskottets utlåtande nr 49 få framföra några allmänna synpunkter på denna fråga.

Även om de bestämmelser som reglerar barnavårdsmans arbete i allt väsentligt är oförändrade, har dock barnavårdsmännens ställning och uppgifter förskjutits väsentligt. Detta förhållande synes först och främst vara en åter-

verkan av utvecklingen på det socialpolitiska området, vilket innebär en mera målmedveten inriktning på förebyggande åtgärder. Det är självklart att den profylaktiska socialvården främst inriktar sig på familjen och barnen. Det är ingen överdrift att påstå att barnavårdsmannen fått — eller borde ha fått — en nyckelposition inom socialvården. Men utan kunnig personal blir en aldrig så väl organiserad socialvård alltför lätt ett skal utan kärna. Tyvärr har inte alla barnavårdsnämnder helt insett detta.

Vad är då orsaken till att barnavårdsmannainstitutionen inte blivit vad den kunde och borde vara? Den yttersta orsaken får sägas vara att barnavårdsnämnderna i många fall inte förstått att barnavårdsmannen intar en nyckelposition inom socialvården. Denna bristfälliga uppfattning om barnavårdsmans arbete och denna felvärdering av uppgifterna har bl. a. medfört låg lönesättning, felrekryteringar och svårighet att få välkvalificerat folk. Det är en sida av saken. Ansvar för mor och barn bör vidare ge barnavårdsnämnderna den inställningen att endast det bästa är gott nog, när de utser ombud. I och med att vi fått större kommunenheter kommer enligt min förmodan i varje fall mera påtagliga brister att bortfalla. Barnavårdsmannen har ett förebyggande arbete, hårt och strävsamt, samtidigt som vederbörande intar en självständig ställning. Detta arbete fordrar djup förståelse, hänsyn, takt och en psykologisk kunskap. Enligt min erfarenhet har barnavårdsmannainstitutionen inom kommunerna inte alltid visats det intresse och fått den kontakt som den är berättigad till utan i viss mån kommit i skuggan av annat barnavårdsarbete.

Det torde vara nödvändigt att åstadkomma en uppräckning när det gäller barnavårdsmannainstitutet, inte genom att avskaffa detsamma utan snarare genom en effektivisering, mindre antal ärenden per barnavårdsman, en stark betoning av den kurativa verksamheten,

intim samverkan med samhällets övriga socialvårdande organ. Många ogifta mödrar är alltså och kommer att vara i behov av den personliga kontakt och det stöd en barnavårdsman kan ge i en svår situation. Barnavårdsmannainstitutionen har trots sin mer än 50-åriga tillvaro aldrig fått en reell chans att bli den serviceorganisation som den var avsedd att bli och skulle kunna bli genom vissa jämkningar i bestämmelserna.

De remissinstanser som tillstyrkt en utredning har mycket starka argument för ett bibehållande av barnavårdsmannainstitutionen. Här har redogjorts för en hel del av remissyttrandena men, herr talman, jag skall be att få citera vad de s. k. familjelagssakkunniga säger i sitt remissyttrande till första lagutskottet: "Fördelen med förordnande av barnavårdsman — oavsett om denne är tjänsteman hos nämnden eller annan — kan sägas ligga i den personliga kännedom om barnet och dess förhållanden som genom uppdragets varaktighet kan förvärvas av den förordnade. För modern kan det vidare vara av värde att veta till vem hon skall vända sig för att få råd och hjälp. Skall stöd- och uppgiften vila på barnavårdsnämnden såsom myndighet riskerar hon att vid kontakterna med dess förvaltning få lägga fram sina personliga problem för olika tjänstemän allt efter den aktuella arbetsfördelningen hos denna. Insynen i hennes personliga förhållanden blir på så sätt mera spridd än om kontakterna sköts av en viss barnavårdsman. Till en sådan kan modern vidare vända sig utom arbetstiden för att få råd och hjälp vilket för många kan vara en värdefull möjlighet. Det är också tydligt att den personliga kännedomen om ett visst fall — vilken får antas vara synnerligen betydelsefull i barnavårdsärenden — går förlorad vid byte av handläggare. Barnavårdsärendena är ofta av grannliga natur och det är högst väsentligt att modern känner förtroende för den som handlägger hennes frågor."

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

I motionerna I: 163 och II: 182 har motionärerna anfört att barnavårdsmannainstitutionens betydelse och funktion är ytterst komplicerad och att det är välbehövligt med en allsidig utredning och en grundlig översyn av bestämmelserna på detta område. Detta instämmer jag i. Det kan inte vara riktigt, såsom i det andra motionsparet I: 25 och II: 27 yrkas, att utan en egentlig utredning forcera fram ett beslut i en så ömtålig och viktig samhällsfråga.

Herr talman! Jag hemställer att riksdagen måtte besluta om en skyndsam, allsidig och förutsättningslös översyn av barnavårdsmannainstitutionen i enlighet med utskottets förslag.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! I likhet med herr Hansson skall jag från början be att få påpeka att jag är lekman och inte på något sätt expert i denna fråga. Jag tar mig ändå friheten att lägga vissa synpunkter, eftersom jag är medmotionär.

Om man läser första lagutskottets utlåtande, finner man där bl. a. följande: "Med avseende på barnavårdsmannainstitutionen gör sig olika intressen gällande, såsom intresset av att barnets rätt tillvaratas, vårdnadshavarens intresse av minsta möjliga intrång i personliga förhållanden och samhällets intresse av en rationell administration av dess uppgifter på området."

Ja, det är alldeles riktigt, men jag tycker att intresset av att barnets rätt tillvaratas verkligen går över de andra intressena i detta sammanhang. Det är barnets intresse som vi främst måste ha i åtanke, när vi diskuterar denna fråga. Jag tycker till och med, fröken Mattson, att det tar över riksdagens praxis och traditioner. I fröken Mattsons i övrigt mycket koncilianta anförande tyckte jag mig ändå skönja någonting av att om man gick på reservationens linje med dess yrkande om att förslag till nya bestämmelser föreläggs nästa års riksdag, så skulle barnets rätt på något

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

sätt trädas för när — de skulle få det sämre. Men så är inte alls fallet; detta är givetvis inte motionärernas uppfattning utan alldeles tvärtom. Om man avskaffar barnavårdsmannainstitutionen sådan som den nu i realiteten ter sig så skulle barnen få det bättre med en annan organisation. De som bäst behöver stödet skulle verkligen få det.

Nu är enligt vad jag har fått klart för mig en hel del av barnavårdsmännens tid upptagen av vad man brukar kalla för pappersexercis, administrativa göromål och liknande. Enligt motionärernas förslag skulle barnavårdsmännen komma att frigöras på ett annat sätt för att kunna ägna sig åt en helt mänsklig omvårdnad. Det är ju precis vad man skulle önska och vad jag förmodar att både fröken Mattson och utskottets övriga ledamöter avser.

Det familjerättsliga området, till vilket man väl får säga att barnavårdsmannainstitutionen hör, är ett så kolossalt omtåligt och besvärligt område att lagstifta eller ändra på, att jag föreställer mig att om man lade denna institution — vilket är ett av förslagen — under familjelagssakkunniga, så skulle det nog dra ut på tiden med ett förslag. Fröken Mattson sitter ju själv i denna utredning. Min erfarenhet inom den förutvarande familjerättskommittén säger mig att man måste vara stor optimist för att kunna tro att ändringar skulle kunna ske den vägen utan längre tidsutdräkt.

Man vill inte rikta någon kritik mot de enskilda barnavårdsmännen. Det har redan framhållits här att de utfört ett utomordentligt arbete under mycket svåra förhållanden. Ändå vågar man väl påstå att barnets rätt lika bra om inte bättre skulle kunna tillvaratas, om inte hela ansvaret vilade på en enskild person. Jag kan inte tänka mig annat än att det måste vara ett kolossalt tungt ansvar att ha dessa personliga förordnanden att svara för inte bara ett barn utan upp till 300 å 400 barn. Om detta ansvar i stället lades på barnavårdsnäm-

den har jag svårt att tro annat än att barnets rätt skulle kunna tillvaratas på ett väl så bra sätt.

I reservationen sägs: ”De personliga förordnandena för barnavårdsmännen innebär också en otidsenlig organisationsform som helt strider mot den helhetssyn som man numera i ökad utsträckning söker eftersträva inom det sociala vård- och behandlingsarbetet. En uppenbar nackdel är att endast den av barnavårdsnämnden förordnade barnavårdsmannen äger vidtaga åtgärder i ett ärende. Härav följer avsevärda praktiska svårigheter och onödiga administrationsproblem vid t. ex. sjukdom och semester.” Jag förmodar att sådana svårigheter kan uppstå även i andra fall. Vidare är det från principiella synpunkter felaktigt att barnavårdsnämnderna i fråga om den verksamhet, som nu utövas av barnavårdsmännen, skall ha mindre ansvar och befogenhet än beträffande övrig barnavård.

Herr talman! Fru Grethe Lundblad har alldeles tillräckligt motiverat att de personliga förordnandena av barnavårdsmän bör ersättas av ett annat, tidsenligt system. Därför har jag ingen anledning att närmare precisera mina synpunkter på detta. Jag inskränker mig till att instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Under detta anförande hade herr talman uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talman.

Fröken MATTSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Både jag, som talar för utskottet, och reservanten — liksom fru Hamrin-Thorell — är säkert helt överens om att barnets rätt bör gå före allt annat. Detta framgick nog också av mitt tidigare anförande.

Jag vill dock upprepa att det var något mycket väsentligt jag framhöll när jag sade att riksdagen aldrig någonsin

brukar avskaffa någonting, innan man vet konsekvenserna av det. När fru Hamrin-Thorell talade om hur mycket enklare och mer effektivt det hela kommer att bli om man utan vidare avskaffar det personliga barnavårdsmannaskapet, erinrar jag mig vad en partivän till fru Hamrin-Thorell, nämligen häradshövding Alexanderson, ordförande i första lagutskottet, sade då vi för sista gången — det blir en annan ordning i enkammarriksdagen — granskade JO:s ämbetsberättelse. Stockholms barnavårdsnämnd, som mycket tydligt har tillstyrkt avskaffandet av barnavårdsmannainstitutionen, var JO-granskad. När vi tog del av det mycket tragiska Hässelby-fallet konstaterade herr Alexanderson att Stockholms barnavårdsnämnd fungerat i enlighet med syftet i dessa motioner. Man har alltså, beroende på personalbrist och andra omständigheter och genom en rätt speciell organisation, så att säga föregripit utvecklingen. Här förekom inte något personligt barnavårdsmannaskap alls. I detta synnerligen olyckliga fall var faderskap och underhållsbidrag fastställt endast för ett av de sex barnen.

Det är denna och andra händelser, som står beskrivna i 1969 års justitieombudsmannaberättelse, som har ökat vår tveksamhet. Vi har sagt oss att denna fråga måste utredas så att vi får klart för oss hur en ny ordning skall fungera. Det är viktigt att man inte tvärt klipper av någonting utan att veta konsekvenserna.

Jag vill också mycket bestämt vidhålla vad jag sade i ett tidigare anförande. Utskottet har skisserat olika vägar till utredning, nämligen inom socialutredningen, inom familjelagssakkunniga osv., medan jag personligen mycket starkt hävdar att det måste tillsättas en speciell utredning som med största skyndsamhet bör se över vilka ändringar som behövs och vilka konsekvenser de kan föra med sig.

Jag vill slutligen säga till dem som tvekar huruvida de skall gå på reserva-

Ang. barnavårdsmannainstitutionen
tionen eller inte, att någon representant för departementet egentligen bör framföra sina synpunkter — det föreligger ingen överenskommelse mellan oss. Jag anser att vi bör få klart för oss hur omfattande arbetet blir med ändringar av lagar, författningar och förordningar. Det är någonting som kanske inte kan göras på något år utan kan kräva längre tid.

Herr HANSSON (s):

Herr talman! Jag måste tyvärr först uppehålla kammarens ledamöter med en futilitet. Det utlåtande som ligger delat på kammarens bord är då det gäller reservationen behäftat med ett tryckfel som inte har blivit rättat. På näst sista raden på s. 27 står ordet "barnavårdsnämnden", vilket bör vara "barnavårdsmännen". Eftersom jag arbetar under hypotesen att denna reservation skall bli kammarens beslut, är jag så mycket angelägnare att understryka detta.

Fröken Mattson har i diskussionen som företrädare för utskottsmajoriteten anfört att det inte råder alltför stora skillnader i synsätten, vilket i regel leder till att kammarens ledamöter sluter upp kring utskottsmajoriteten. Fröken Mattson sade att det inte finns någon anledning för departementet att syssla med ändringar i lagstiftningen på detta område, om inte riksdagen har gett en viljeyttring till känna. Jag vill påstå att utskottsutlåtandet i och för sig tyvärr inte innehåller en viljeyttring i sakfrågan sådan som den upplevs av många människor här i landet. I utlåtandet står ingenting om att man anser den gällande lagstiftningen föråldrad, och det står ingenting om att man vill beställa en lagstiftningsändring. I utlåtandet står att man beställer en utredning, och i klämman vill man ge Kungl. Maj:t detta till känna. Men viljan att få till stånd en utredning är, som fröken Mattson själv har understrukt, inte så klart uttalad som den fröken Mattson själv står för, nämligen att det

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

här är fråga om brådskande åtgärder och att dessa bör vidtas i annan ordning än genom att frågan hänskjutes till pågående utredningar.

En klar viljeyttring från riksdagen, som beställer ett arbete i enlighet med den bild som den allmänna opinionen har av denna fråga, finns i reservationen. På denna punkt föreligger alltså skiljaktighet.

Jag ber återigen, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet **GEIJER**:

Herr talman! Som framgår av de tidigare anförandena kan skilda synpunkter anläggas på barnavårdsmannainstitutionen, något som innebär att även om man i och för sig ställer sig sympatisk till de skäl som anförts för ett omedelbart avskaffande av institutionen kan man knappast göra detta utan någon närmare utredning. En avvägning av de olika delvis motstridiga intressen som gör sig gällande i frågan kräver, som utskottet framhåller, en djupgående och omsorgsfull prövning. En mera genomgripande reform skulle dessutom kräva ett stort antal ändringar i olika författningar, bl. a. i föräldrabalken och i den nya lagen om fastställande av faderskap till barn utom äktenskap. Denna senare lag bygger ju på principen att barnavårdsmannen är skyldig att sörja för att faderskapet blir fastställt.

I motionerna I: 25 och II: 27 och i reservationen hävdas visserligen att frågan om barnavårdsmannainstitutionen är tillräckligt utredd genom familjebedringsens betänkande — SOU 1967: 8 — som bl. a. berör barnavårdsmannaskapet. Det innehåller emellertid bara ett tämligen kortfattat principförslag i frågan och innebär för övrigt att obligatoriskt barnavårdsmannaskap för barn utom äktenskap skall behållas, låt vara med vissa jämkningar i nuvarande ordning. Det tillgodoser alltså inte motionärernas och reservantens krav.

Remissutfallet blev blandat, och förslaget har inte lett till någon lagstift-

ning. Detta material kan inte anses tillräckligt för en omedelbar och genomgripande reform. Däremot kan det vara motiverat, som utskottet förordar, att förutsättningslöst utreda frågan. Säkligt sett ligger det väl närmast till hands att den utreds av socialutredningen och familjelagssakkunniga i samråd. Socialutredningen har i sitt remissyttrande förklarat att den avser att under sitt arbete granska den kritik som har riktats mot barnavårdsmannainstitutionen.

Vad gäller familjelagssakkunniga föreligger den komplikationen att de enligt sina direktiv skall utgå ifrån att systemet med obligatoriskt barnavårdsmannaskap för barn utom äktenskap skall bestå. En vidgning av direktiven på lämpligt sätt är givetvis i och för sig möjligt.

Som framhålles i remissyttrandena från de båda utredningarna ankommer det på socialutredningen att överväga frågan om formerna för och administrationen av särskilt stöd åt vissa vårdnadshavare, under det att familjelagssakkunniga skulle behandla de uppgifter av rättslig natur som ankommer på barnavårdsmannan, främst uppgiften att sörja för att faderskap och underhållsbidrag fastställs för barn utom äktenskap. Både socialutredningen och familjelagssakkunniga har stora och tidskrävande arbetsuppgifter. Det är därför i hög grad tveksamt huruvida utskottets önskemål om största skyndsamhet vid utredningen av barnavårdsmannainstitutionen kan tillgodoses utan att frågan tas upp med förtur. Socialutredningen har i sitt remissyttrande förklarat sig beredd att nu avdela viss arbetskraft för frågan, ifall denna anses böra brytas ur sitt naturliga sammanhang med utredningens övrig arbetsuppgifter. I fråga om familjelagssakkunniga kan nämnas att deras sekretariat torde komma att förstärkas inom den närmaste tiden, men de sakkunniga är försenade i sitt arbete och bör i minsta möjliga utsträckning belastas med specialuppgifter.

Mot bakgrunden härav vill jag framhålla som min uppfattning att det finns skäl för att ett utredningsarbete i fråga om barnavårdsmannainstitutionen så långt möjligt får ankomma på socialutredningen, såvida det inte visar sig lämpligare att tillsätta en separat utredning.

Fru LUNDBLAD, GRETHE, (s):

Herr talman! Fröken Mattson tyckte att vi borde föra en lågmäld debatt i denna fråga, och det skall jag gärna vidgå. Det bör man göra, men är man liksom anhängarna av reservationen starkt engagerad i denna sak så kan det hända att man ibland måste lägga eftertryck bakom orden.

Fröken Mattson nämnde bl. a. att antalet uä-barn ökat och att det är bekymmer med de unga mödrarna. I sammanhanget skulle jag gärna vilja påminna om att statistiken visar att 1967 var det 8 297 mödrar i åldern 15—19 år som födde barn utom äktenskap. Men i samma åldersgrupp var det samma år 5 508 som födde barn i äktenskapet, och för dessa förordnas inga barnavårdsmän. Jag vill betona att man inte skall ta hänsyn enbart till mödrarnas ålder och till detta att de föder barn utom äktenskapet, utan man måste göra en jämförelse direkt mellan åldrarna. Jag tror inte att barnens ställning är så mycket annorlunda, om modern råkar vara gift.

Fröken Mattson nämnde även att huvudparten av de mödrar, som i dag får barnavårdsman förordnad, kanske inte behöver sådan. Det tror jag är ett riktigt påstående. Barnavårdsnämnderna skulle nämligen kunna ge dessa mödrar ett allmänt stöd på grund av den allmänna paragrafen i början av barnavårdslagen, enligt vilken barnavårdsnämnderna har en ovillkorlig skyldighet att se till att alla barn inom kommunen har lämpliga uppväxtförhållanden. Man skulle här kunna tänka sig en parallellisering med socialhjälpslagens nya paragraf om uppsökande verksamhet.

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

Att många kommuner nu är negativa till barnavårdsmannaskapen beror på att man ständigt från klienter och andra möter ett misstroende därför att myndigheterna inte har tid med nödvändiga kontakter eller hembesök. Därför har institutionen, såsom fru Ohlsson här nämnde, blivit ett skal utan kärna. Det är mycket betänkligt att vi i dag har sådana institutioner. Jag tror inte att det är möjligt för kommunerna att skaffa tillräckliga personresurser för att skapa en bättre kärna i detta skal. Jag tror dessutom att kommunerna upplever det såsom ett onödigt arbete och därför inte vill sätta till alla resurser.

Det har sagts att en utredning skulle vara ett bättre sätt att behandla denna fråga. Här föreligger dock motstridande uppgifter. Utskottet tycker att det skulle kunna gå att få en skyndsamt utredning. Vi har nu hört justitieministern säga att det troligen blir socialutredningen som skall utreda detta. Socialutredningen har själv sagt att den inte anser att detta ärende kan tas med förtur; utredningen har för många andra arbetsuppgifter.

I detta sammanhang skulle jag gärna vilja hänvisa till vad justitieministern sade 1969 i denna kammare i en debatt om detta ärende. I den motion och i den reservation som då förelåg hade anförts att man ville ha en lösning till den 1 januari 1970. Motionen behandlades på höstkanten. Då sade justitieministern att om justitiedepartementet bara fick litet längre rådrum än till den 1 januari 1970 borde det gå att avskaffa barnavårdsmannaskapet. Sedan dess har ett år gått. Den nuvarande reservationen kräver att ett förslag skall föreläggas 1971 års riksdag, och det kan alltså dröja ett helt år innan förslag föreligger. Det är därför med viss förvåning jag nu hör att justitieministern fortfarande tycker att departementet bör få längre tid på sig.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Ang. barnavårdsmannainstitutionen

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte underlåta att med ett par ord kommentera fröken Mattsons referat av JO:s berättelse. Hässelbyfallet visar enligt min uppfattning att sådant kan inträffa med nuvarande lagstiftning. Jag tycker inte det är någon motivering för att systemet inte behöver ändras. Vi som har en annan uppfattning än fröken Mattson i den aktuella situationen kan ju referera till de otaliga fall av misshandel av barn som vi läser om i tidningarna ideligen. Alla dessa barn har haft barnavårdsmän; åtminstone borde de haft det enligt gällande lagstiftning. Den enda reflexion som man kan göra är att det är oerhört synd om dessa enskilda representanter för samhällets ansvar gentemot barnen, då de mer eller mindre måste känna sig skyldiga till att sådant här kan inträffa utan att det påtalas oftare än som sker. Jag kan inte tänka mig annat än att en omläggning av denna institution skulle även i dessa de allra värsta fallen åstadkomma en förbättring.

Fröken **MATTSON** (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill endast för fru Grethe Lundblad påpeka att jag över huvud taget inte har gått in på frågan om antalet barn inom olika åldersgrupper. Jag förde på den punkten ett rent principiellt resonemang och ville bara framhålla att i och med att antalet samvetsäktenskap ökar från år till år kommer detta att bli en fråga som måste lösas genom samhällets kurativa verksamhet, när det gäller barn födda både inom äktenskap och utom äktenskap. Jag tog alltså inte upp den här frågan ur den synvinkel som fru Lundblad ville göra gällande att jag hade gjort.

Jag vill för både fru Hamrin-Thorell och fru Lundblad göra klart vilka erfarenheter vi har som arbetar i ett utskott där lagfrågor behandlas. Det tar en avsevärd tid — det måste ta tid — att skriva om lagen om arvsrätt för

utomäktenskapliga barn. Det måste ta en väsentligt längre tid när man har byggt upp en funktion på en institution som man nu vill ha bort. Det kommer att krävas många följdändringar av lagar och förordningar, och många tunga, reservationer tillstyrkande, remissinstanser kommer säkert att kräva att få yttra sig över förslaget innan det läggs fram.

Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till första lagutskottets utlåtande. Jag är angelägen att framhålla att utskottet har behandlat åtskilliga av de nackdelar som här har påtalats, inte minst av fru Lundblad. Utskottet säger i sitt utlåtande att vissa av de praktiska olägenheter som för närvarande åberopas som skäl mot de obligatoriska barnavårdsmannaskapen bör kunna minskas, om rätten för barnavårdsnämnderna att förordna att uppdrag som barnavårdsman skall upphöra utnyttjas i större utsträckning än nu sker och om även i övrigt åtgärder vidtas för att minska antalet uppdrag som vilar på varje barnavårdsman.

Herr **ERNULF** (fp):

Herr talman! Alla är väl överens om att barnavårdsmannainstitutet i sin nuvarande form är ålderdomligt och i behov av en översyn. Att så tvärsäkert som reservanterna säga, att det helt skall avskaffas, tycker jag dock inte är motiverat. Det kan faktiskt många gånger för en moder till ett barn utom äktenskap vara bättre att hålla sig till en person, en barnavårdsman, än till en myndighet, en barnavårdsnämnd.

Dessutom kan jag för min del inte stödja en reservation, i vilken man i ett ärende som detta begär förslag till nästa års riksdag. Justitieministern har i sitt anförande i dag framhållit vilket omfattande arbete som ligger bakom en lagändring av detta slag, och han har rätt i det. Om nu riksdagen begär att få ett förslag till nästa år i denna fråga, tvingar man mer eller mindre departe-

Ang. rättsvärden

mentet till ett hastverk. Dessutom tvingar man departementet att utmäta en mycket kort remisstid för de myndigheter som skall höras. Det har tidigare, enligt min mening med rätta, många gånger klagats över att departementen ger alltför korta remisstider, och inom oppositionen har man väl ansett att de korta remisstiderna är mindre tillfredsställande. Jag kan därför inte för min del rösta för en reservation som direkt animerar regeringen till att förfara på ett sätt som från olika håll tidigare och med rätta har kritiserats.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 24.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. rättsvärden

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 55, i anledning av motioner angående rättsvärden.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft följande motioner:

1) de likalydande motionerna I: 315, av herr *Schött m. fl.*, och II: 343, av herr *Oskarson m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning under parlamentarisk medverkan med uppgift att utarbета förslag till en samlad aktion i syfte att hejda och tvinga tillbaka den allvarliga brottsutvecklingen samt förbättra och effektivisera rättsvärden;

2) de likalydande motionerna I: 392, av herr *Hernelius*, och II: 440, av fru *Kristensson*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om tillsättandet av en kriminalpolitisk kommitté med uppgift att göra en sammanfattande systematisk översyn över strafflagstiftningen;

3) de likalydande motionerna I: 395, av herr *Nilsson, Ferdinand, m. fl.*, och II: 436, av herr *Börjesson* i Falköping *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning under parlamentarisk medverkan för utarbetande av lagstiftningsåtgärder och förslag syftande till en snar effektivisering av rättsvärden; samt

4) de likalydande motionerna I: 502, av herr *Helén m. fl.*, och II: 581, av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari anhål-

Ang. rättsvården

lits, i den del som behandlades i detta utlåtande, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en översyn av straffsatserna i brottsbalken och centrala specialstraffrättsliga författningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna

I: 315 och II: 343,

I: 392 och II: 440,

I: 395 och II: 436 samt

I: 502 och II: 581, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Alexanderson* (fp), *Schött* (m), *Sörenson* (fp), *Ferdinand Nilsson* (cp), *Börjesson* i Falköping (cp), *Oskarson* (m) och *Polstam* (cp) samt fru *Anér* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna

I: 315 och II: 343,

I: 392 och II: 440,

I: 395 och II: 436 samt

I: 502 och II: 581, såvitt nu vore i fråga,

i skrivelse till Kungl. Maj:t begära tillsättandet av en kriminalpolitisk kommitté för att effektivisera rättsvården.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Den nu föreliggande frågan har intresserat mig mycket och när jag nu, kanske för sista gången, har ordet i en debatt i riksdagen vill jag närmare precisera vad som drivit mig att särskilt engagera mig i denna sanna.

Utskottet hänvisar till sina utlåtanden 1966, 1967, 1968 och 1969. Nu föreligger 1970 års utlåtande. Jag konstaterar att vid alla dessa tillfällen motioner har väckts från vår sida i detta ärende och att vi länge var ensamma om att motionera. Vid voteringarna hade vi dock stöd från annat håll.

För närvarande föreligger en riklig flora av motioner i ärendet. Dessutom väckte herr Hedlund i våras en interpellation i andra kammaren, som jag vill fästa uppmärksamhet på. I den interpellationen efterlyste herr Hedlund en plan för effektiva åtgärder för att stävja den ökade brottsligheten. Han underströk att man snabbt ville ha en undersökning till stånd för att söka nå ett hyggligt resultat. Jag återkommer till statsministerns svar på den interpellationen, men jag konstaterar att frågan ur alla synpunkter är i hög grad brännande.

Jag vill dröja en liten smula vid några siffror i statistiken. Redan i början av 1950-talet redovisades mindre än 200 000 för polisen anmälda brottmålsfall per år. För 1965 var siffran 393 000, och det var den siffran vi stödde oss på när vi tog upp frågan 1966. För närvarande har nog halvmiljongränsen förra årsskiftet passerats.

Redan i statsverkspropositionen 1966 sade dåvarande justitieministern att han fann denna utveckling djupt oroande. Vad han skulle säga nu kan man ju tänka sig. Jag hade hela tiden en känsla av att dåvarande justitieministern bedömde dessa frågor med allvar och hade en ärlig vilja att söka åstadkomma en förbättring. Men jag konstaterar också att resultatet inte har motsvarat förväntningarna i fråga om vare sig de ansvariga myndigheternas framställningar eller utvecklingen av brottsligheten.

Beträffande behandlingen av den statsverksproposition som förelåg för riksdagen 1968 konstaterar jag, att polischeferna ute i landet hade begärt 2 919 nya polisbefattningar. Länsstyrelserna prutade litet till 2 719. Rikspolisstyrelsen hade följt budgetdirektiv från kanslihuset, och detta förklarar såvitt jag förstår att polisstyrelsen stannade vid att begära 564 nya platser. Propositionen hamnade, trots den djupa oron, ännu lägre.

För 1969 begärde polischeferna 2 537

Ang. rättsvården

nya tjänster, länsstyrelserna låg något lägre med 2 400, polisstyrelsen föreslog i enlighet med principerna för regeringens budgetdirektiv den gången 970, och propositionen stannade vid 530 nya befattningar. För 1970 begärde polischeferna 2 383 nya tjänster. Länsstyrelserna prutade litet till 2 252. Rikspolisstyrelsen begärde 977 under hänvisning till de anvisningar man hade fått, och propositionen avsåg 440, varvid är att märka att ett hundratal tjänster bortföll därifrån den 1 januari 1970 på grund av den nya arbetstidslagen.

Jag har inte angivit dessa siffror för att solidarisera mig med någon enda av dem. Jag tror att man kan bedöma på olika sätt vad polischeferna och länsstyrelserna säger. Jag bedömer inte alls rikspolisstyrelsen, som så klart anför sina brasklappar, och jag återgav vad propositionerna går ut på. Jag talade om justitieministerns känsla av djup oro, och jag fastslår att utvecklingen sedan dess har gått mer och mer galet. Oron borde ju ha tilltagit, men statsrådet hade tydligen inte möjlighet att göra mer åt saken än vad som framgick av dessa siffror.

Jag har därför dragit den slutsatsen — och jag tror inte att jag är ensam därom — att någonting annat än frågan om penningtillgången i en budget så stor som vår måste ligga bakom skillnaden mellan ett utbud från de myndigheter som närmast har med saken att göra och vad propositionen föreslår, vilket förhåller sig som ett till fem. Man begär med andra ord fem gånger så mycket som man får.

Det måste ligga en annan värdering i detta, och därmed, herr talman, återkommer jag till statsminister Palmes svar på herr Hedlunds interpellation. Palme säger att han liksom herr Hedlund med allvar ser på brottslighetsutvecklingen. I likhet med herr Hedlund anser statsministern att ökningen av antalet våldsbrott är särskilt bekymmersam och att samhällets brottsförebyggande och brottsbekämpande verksam-

het måste förstärkas. Ja, det där låter ju bra, men jämför man med vad som sedan sker blir det ju inte mycket av det hela. Sedan tillägger han att han anser att en långsiktig lösning av frågorna går efter helt andra normer. Där kommer hans kritik av den utveckling som samhället genomgått under den tid från vilken jag anförde de statistiska siffrorna, nämligen sedan början av 1950-talet, då hans företrädare var ansvarig för utvecklingen. Och den kritiken är ganska besk.

Den enda hållbara lösningen är enligt Palme en politik som botar brister och orättvisor och utjämnar ekonomiska, sociala och kulturella skillnader. Den enda hållbara lösningen är för honom att skapa ökad förståelse mellan människorna. Det är vidare att minska på inkomst- och förmögenhetsskillnaderna, förbättra utbildningsmöjligheterna, skapa en boendemiljö som medför ökad kontakt och gemenskap mellan människorna samt förbättrad social och kulturell service osv. Det är ett stort och omfattande program. Och såvitt jag förstår, ser statsministern anledningen till brottsutvecklingen i att dessa frågor inte har tillgodosetts. Nu skall det väl bli någonting av!

Jag har en känsla av att det är en felaktig bedömning som statsministern gör. Jag tror inte att det föreligger något direkt samband mellan dessa förhållanden och den brottsstatistik som vi här pekar på. Det ligger i väsentlig grad till på ett annat sätt. Vi måste faktiskt tänka på ett mer realistiskt och mindre visionärt sätt i de här frågorna. Skall man fortsätta att som regerings- och supportrarna inom första lagutskottet alltid betona att regeringen med uppmärksamhet följer dessa frågor och att det därför går bra, samtidigt som statistiken visar på någonting annat, är det litet betänkligt. I början av 1950-talet var det 200 000 brottsfall om året. 1965 var vi uppe i 393 000, 1967 i 434 000 och 1968 i 463 000. För 1969 torde vi vara ungefärligen vid 500 000, och den

Ang. rättsvården

siffran har troligen passerats nu. Detta säger dock något. Det måste vara en mycket tråkig sysselsättning som regeringsstödstrarna i första lagutskottet överlämnar till regeringen, nämligen att "med uppmärksamhet följa denna utveckling" och samtidigt bara se hur det blir värre och värre för varje år som de är ansvariga för.

Jag tror att man måste försöka komma fram till en gemensam värdering, en gemensam målsättning. Ur den synpunkten anser jag det rimligt och riktigt att allvarligt bedöma denna fråga i enlighet med de synpunkter som framföres i den föreliggande reservationen. Man menar där att en ordentlig samordning av de utredningar som pågår och det omfattande arbete som föreligger bör företas. Detta framför allt med ett parlamentariskt inslag som ger möjlighet att resonera och söka finna en gemensam värdering av vad man vill åstadkomma.

Jag har fäst mig vid ett uttalande som gjorts av fängsvårdschefen i Uppsala, således i det län som jag företräder. Han säger att man inte får glömma bort att "det egentligen är någonting ruskigt med ett fängelse". Jag vill inte påstå att detta är felaktigt, men nog är det väl ännu ruskigare med att denna utveckling av en alltjämt ökande brottslighet får ske därför att man inte gör tillräckligt åt saken.

På den punkten säger rikspolisstyrelsen att *det med nuvarande resurser inte är möjligt att ge den enskilde medborgaren tillfredsställande skydd till person och egendom*. Vidare uttalar styrelsen i anslutning till redogörelsen för tilltagande våldsbrott, att det är synnerligen otillfredsställande att allmänheten lider den brist på säkerhet både till person och till egendom som vi nu har. Detta är något som vi måste uppmärksamma.

Även socialstyrelsen har fört fram synpunkter av samma slag. Socialstyrelsen säger just i anledning av centermotionerna, att frekvensen av uppklara-

de brott tyder på att behov föreligger av en koncentration, eventuellt ökning, av resurserna, för uppklarande av brotten. Erfarenheten visar att det snarare är risken för upptäckt än straffet som motverkar brottsligheten. Detta är socialstyrelsens bedömning av saken.

Häromåret spelade man upp mera optimistiska toner. Man försökte fästa sig vid den lilla fluktuation i brottsstatistiken som inträffade våren 1969 och menade att man nu hade nått en möjlighet att ändra utvecklingens riktning. Det visade sig att man var för sangvinisk. Den aktion som då sattes in beträffande narkotikabrotten medförde visserligen ett tillfälligt bakslag, men det fungerade endast så länge denna aktion var på gång.

En beräkning har gjorts av arbetsgrupper för kriminalitetsprognoser (stencil Ju 1969:33). Arbetsgruppen har prognostiserat brottsutvecklingen t. o. m. 1975 med 1968 som basår. Enligt rapporten skulle brottsbalksbrotten under perioden öka med omkring 22 procent, vilket innebär en genomsnittlig årlig ökning med 3 procent. Våldsbrotten skulle enligt rapporten öka med 20 procent, tillgreppsbrotten med 21 procent, bedrägeribrotten med 28 procent samt övriga brott enligt brottsbalken med 19 procent — allt under en sjuårsperiod.

Denna prognos har redan under första halvåret 1970 visat sig vara fullkomligt felaktig. Ökningen utgör redan under 1970 för samtliga brottsbalksbrott 14,5 procent. Särskilt markant är ökningen för stölder och bedrägerier. Stöld, rån och andra tillgrepp har ökat med 15,2 procent, bedrägeribrotten — huvudsakligen checkbedrägerier — med 26,1 procent, våldsbrotten med 14,3 procent och misshandelsbrotten med 5,8 procent.

Den statistik som jag här hänvisat till vill jag inte gå i god för på någon enskild punkt. Den är behäftad med påtagliga brister, och vi kan med visshet säga att den i allmänhet ligger för lågt.

Ang. rättsvården

När det gäller egendomsbrotten är den kanske relativt rättvisande. Arbetsbelastningen hos polisen förmår ofta folk att avstå från att anmäla begångna brott, men vid egendomsbrott måste anmälan göras hos polisen för att man skall kunna begära ersättning på grund av försäkring. Oavsett om polisen klarar upp det eller inte måste fallet anmälas. Särskilt i de delar av landet där egendomsförsäkringar är mycket vanliga är statistiken därför ganska tillfredsställande. Beträffande våldsbrotten ligger det annorlunda till. De grova våldsbrotten blir nog polisanmälda. De har också en relativt hygglig upplklaringsprocent. Det finns emellertid ingen försäkring mot lindrigare våldsbrott: övervåld, misshandel, hemfridsbrott och sådana saker. Där finns endast det rättsskydd som samhället borde ge men inte ger. Siffrorna för dessa brott är alltså för låga. De visar inte vad som verkligen förekommer utan endast den del av brotten som anmälts för polisen.

Utifrån dessa synpunkter anser jag att den situation som vi befinner oss i kräver krafttag. Den kräver att man försöker få en gemensam värdering av vad man vill komma fram till, att man försöker nå en norm, så att det står klart vad det är man vill eftersträva.

Jag vill deklarerarera som min uppfattning att varje svensk medborgare har rätt att kräva skydd till person och egendom. Det strider mot rättsprinciper och krav på elementär jämlikhet inför lagen att som nu i stor utsträckning s. k. lindrig misshandel, lindrigt övervåld och mindre egendomsbrott lämnas obeivrade. Den som litet har, har samma rätt som den bättre ställda att få sin egendom skyddad. Den som orkar utstå misshandel och våld har samma rätt till skydd mot våldsvverkare som den som faller samman och drabbas hårt till liv och hälsa av våldsvverkarnas framfart. Brottlingarna skall inte få bedriva sin verksamhet obehindrat.

Erfarenheten visar, som jag redan

berört, att ett förstärkt rättsskydd kan åstadkomma mycket. Vi kan inte stanna bara vid det. Här måste man gå vidare.

Klart är att beläggningen i våra fängelser minskar. Den minskar av olika skäl, men framför allt därför att en hel del av dem som borde sitta där inte åker fast. Brotten blir inte utredda, och det blir inte fastslaget vem som är den skyldige. Egendomsbrottslingarna i Sverige skyddas av statsmakterna på det egendomsliga sättet att endast vart femte anmält fall blir uppkälat. I fyra fall av fem lönar det sig att stjäla, att begå egendomsbrott, därför att vederbörande inte åker fast! Det är i hög grad uppmuntrande för bovarna, men det är inte uppmuntrande för de människor som råkar ut för dem — de som blir överfallna, bor ensamma, avlägset boende ute i bygderna, ensamboende i städerna, människor som vill gå fram på Stockholms gator efter mörkrets inbrott. Jag vet att man efter mörkrets inbrott kan ta sig fram ganska hyggligt exempelvis på Styrmansgatan på Östermalm, men beträffande Grevgatan i kvarteret bredvid skulle jag vilja råda varje kvinna som går där att hålla ett ordentligt och stadigt grepp om handväskan. Man bör akta sig för att möta de gäng som stryker omkring där. Jag kan nämna vårt tunnelbaneelände. När det är så illa ordnat som exempelvis vid Centralstationen i Stockholm, då är det högst betänkligt. Här engageras polisen för att hålla demonstranter borta från beskickningar. När poliser till ett antal motsvarande ett helt polisdistrikt engageras för sådana saker, då de så innerligt väl behövs för den rena rättsvården, då är det illa ställt. Det läggs ned en hel del arbete på utredning av trafikförseelser o. d. Det är riktigt att man kanske lägger ned en del arbete litet i onödan på sådant, men i vissa fall görs det, såvitt jag kan förstå, på tok för litet med tanke på de trafikfäror som finns.

Häromåret anfördes siffran 2,5 mil-

Ang. rättsvården

joner övertidstimmar inom polisväsendet. Nu talar man i propositionen om att försöka minska övertidsarbetet. Inom Uppsala län, inte minst inom dess södra polisdistrikt, klagar man över att man varit tvungen ta ut så mycket övertid att man enligt erhållna direktiv inte får ta ut mer. Behovet av övertid framgår inte av redovisningen, utan denna omfattar bara så mycket övertid som centrala myndigheter har medgett att man får ta ut. Det är ingen mätare på arbetsuppgifterna, utan det är en mätare på hur mycket man vill betala för att få dessa uppgifter utförda.

Förhållandena är ur många synpunkter bedrövliga. När jag nu yrkar bifall till den vid utlåandet fogade reservationen, är det mig angeläget att framhålla att detta är en stor fråga för rätts-samhället och för rättsvården i vårt land. Människorna skall ha trygghet till person och egendom, man skall kunna få hemfrid här i landet. Det måste bli en bättre ordning än den vi nu har. Man skall inte låta sig avspisas med att regeringen tänker på oss, att regeringen följer frågan med uppmärksamhet. Regeringen följer frågan på det viset att polisstyrkan förstärks med ungefär en femtedel av vad de ansvariga myndigheterna begär.

Jag har tittat på detta i Uppsala län, där tror jag mig kunna bedöma förhållandena, eftersom det är ett litet län. Där har verkligen inte framlagts några överbud — hur det är på andra håll vet jag inte — men från Uppsala län föreligger ett realistiskt bud. Länsstyrelsernas överarbetning av polischefernas förslag visar också över lag ett allvarligt syfte att göra någonting åt det synnerligen svåra problemet med personalbrist etc. Det är tråkigt att de centrala direktiven skall bromsa detta arbete och att rikspolisstyrelsen, som ju ger klart besked om bakgrunden till sina yrkanden, på detta sätt skall klavbindas. Vi kan inte, säger rikspolisstyrelsen, åstadkomma mer med de resurser vi har. De är alldeles otillräckliga, och

brottsligheten bara ökar år för år. Men brottsligheten ökar utomlands också, får man då till svar. Ja, vad har det med saken att göra? Det är väl ingen ursäkt för orimliga förhållanden här i landet att det finns orimliga förhållanden i andra länder. Jag har inte hört att man inom något annat område bedömer ett så viktigt socialt problem med utgångspunkt från att andra länder har det ännu sämre ställt.

Jag upprepar mitt yrkande om bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Svenungsson* (m), *Hermansson* (cp) och *Andreasson* (cp).

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Även jag kan i allt väsentligt instämma med herr Ferdinand Nilsson.

Under 1960-talet steg brottsligheten på ett oroväckande sätt. Under flera år har i statsverkspropositionen framhållits att det är oroande inte bara att antalet brottsbalksbrott ständigt har ökat, utan också att brotten blir allt råare och brutallare. Förra året fick vi så den förbättring som här omtalats. Den berodde med all sannolikhet på att polisen då satte in den stora kampanjen mot narkotikabrottsligheten, som ju för med sig en mängd egendomsbrott och våldsbrott, och att polisen på detta sätt för en tid kunde minska även den övriga brottsligheten. Men med polisens begränsade resurser var det i längden omöjligt att avdela tillräckligt mycket personal för denna kampanj. Och mycket riktigt: i år stiger brottsligheten på nytt och dessutom mycket hastigare än tidigare. I tidningarna har förekommit uppgifter om att brottsligheten under en månad nyligen var 14 å 15 procent högre än motsvarande tid föregående år. Enligt den senaste månadsuppgiften var brottsligheten 21 procent högre än under samma månad föregående år. Det har med andra ord skett en lavinartad ökning. Det är alldeles nödvändigt att

Ang. rättsvården

effektiva åtgärder nu vidtas för att hejda denna utveckling.

Från oppositionshåll har under många år begärts åtgärder. Dessa åtgärder har avvisats av regeringspartiet, som bl. a. hänvisat till att man har förstärkt polisen. Visst har polisen i viss utsträckning förstärkts, men inte alls i samma takt som brottsligheten har stigit. Det har hänvisats till att man har lagstiftat en hel del, och det är också riktigt. Man hänvisar till att det pågår ett tiotal utredningar som på ett eller annat sätt sysslar med frågor som har samband med brottsligheten. Att nöja sig med dessa hänvisningar är på något sätt som att sticka huvudet i busken, ty de kan inte skymma det faktum att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga. De hejdar ju inte brottslighetens ökning. De är klart otillräckliga. Men ändå säger man: "Vi gör så mycket." Om de vidtagna åtgärderna inte räcker, ja, då är det tydligen ingenting att göra åt saken — så tycks man resonera.

Man ägnar sig i justitiedepartementet åt att göra prognoser över hur brottsligheten skall fortsätta att öka — och detta är i och för sig bra, även om det inte löser några problem. Dessa prognoser är förresten redan inaktuella, eftersom brottsligheten har ökat mycket snabbare än man i departementet har räknat med.

Statsminister Palmes medicin, att samhällsstrukturens omvandling skall lösa problemen, ligger det kanske något i, ty visst har samhällsstrukturen betydelse för brottsligheten. Men det är ingalunda på det sättet att välfärdssamhällets utveckling automatiskt medför att brottsligheten försvinner. Tyvärr är det ju så, om vi ser det hela historiskt, att brottslighetens ökning i Sverige ganska väl sammanfaller med den nuvarande regeringens maktinnehav. Jag vill naturligtvis inte härmed säga att den socialdemokratiska regeringen är orsaken till att brottsligheten ökar, men den har ansvaret för att man inte vidtagit tillräckliga åtgärder.

Statsministerns resonemang är ungefär detsamma som om vi skulle nöja oss med att bara se på en eldsvåda i stället för att ingripa för att släcka den med tillgängliga medel. Man skulle alltså bara stå där överksam, se på eldsvådan och inleda en längre diskussion om bästa sättet att bygga brandsäkert för att i framtiden minska faran för eld. Visst kan man föra sådana resonemang men inte i den situationen, när en eldsvåda hotar att sprida sig till hela samhället med ganska katastrofala verkningar, om ingenting effektivt görs. Det är en verklighetsflykt som är beklämmande.

När det gäller polisens resurser vill jag nämna ett par exempel. I den rådhusrätt där jag tjänstgör uppstod vid ett tillfälle slagsmål och oroligheter i korridoren — tingsfriden respekteras inte nu längre. Eftersom justitiedepartementet har sagt ifrån att vaktmästarna vid domstolarna i första hand skall vara servicepersonal och inte får vara beväpnade — vilket kan vara riktigt — tillkallades polis. Polisstationen ligger ungefär 500 meter från rådhuset. Det tog mellan 20 och 25 minuter innan man kunde hitta en ledig polisbil som kunde komma till rådhuset så att ordningen återställdes.

En medvetlös person hittades en gång liggande i en snödriva nere i centrum av Borås. I detta fall låg polisstationen cirka 700 meter därifrån. Man ringde till polisen, som efter 20—30 minuter kom och hämtade personen, som låg där medvetlös i snön. En orolig åskådare frågade hur lång tid det skulle ha tagit om mannen i stället hade legat i Viskan. Hade det möjligen då kunnat gå något fortare?

En kvinnlig nämndeman vid rådhusrätten befann sig i en butik, där det kom in en berusad person som började gå bärsärkagång. Nämndemannen ringde till polisstationen, som är belägen cirka 400 meter därifrån. Det tog ungefär 25 minuter innan polisen kunde ingripa.

Ang. rättsvården

Att detta inte är en tillfredsställande beredskap för ingripanden mot brott är väl alldeles klart, även om det här bara är ett par små exempel.

Jag kan ta ytterligare ett fall, från Göteborg.

En person upptäckte att en tjuv hade brutit sig in i hans villa. Han sprang efter tjuven, som rusade ut i trädgården. Villaägaren ringde polisen, som svarade att man inte hade tid att befatta sig med inbrott. Det måste vara allvarligare saker för att polisen skulle få besvär! En timme senare lyckades den här personen gripa tjuven och höll tillsammans med en familjemedlem fast tjuven. Han ringde då åter till polisen och sade: Nu sitter vi och håller tjuven. Är det möjligen ett sådant fall att ni kan tänka er ha resurser för ett ingripande? Vi skall försöka, svarade polisen. Håll honom kvar, så kommer vi så fort vi kan.

Att polisens resurser inte kan betecknas som tillfredsställande tycker jag ett par sådana här slumpvis valda exempel ur det dagliga livet belyser. Herr Ferdinand Nilsson har dessutom talat om ofriden på gatorna, och den är en så pass välkänd företeelse att jag inte här behöver uppehålla mig vid den.

Vad vill då reservanterna? De vill att det skall tillsättas ytterligare en utredning. Det kan tyckas som om det inte vore någon särskilt lämplig åtgärd. Meningen är emellertid att när det nu finns en mängd utredningar, prognoser och annat men dessa utredningar arbetar oberoende av varandra och på lång sikt, ty det gör alla utredningar mer eller mindre, så borde det tillsättas en beredning med parlamentariskt inslag som tog sig en funderare på vad vi kan göra nu, alltså vad vi kan finna för medel för att nu släcka eller åtminstone begränsa eldsvådan.

Det är inte bara att rekommendera flera poliser, även om det är den första åtgärden. Det är möjligt att vidta åtgärder när det gäller skolans undervisning. Där sker en viss rättsundervis-

ning, men var och en som känner till förhållandena i skolan, där ju eleverna första gången möter samhället, måste väl säga sig att skolans möjligheter att fostra eleverna till att följa skolans och samhällets regler inte är tillfredsställande. Det behövs flera åtgärder, och det behövs tämligen omedelbara åtgärder.

Barnavårdsnämnderna behöver öka de resurser och ökade befogenheter och kanske också på en del håll ökat intresse för frågan. Vi har vidare ungdomsnämnder av olika slag, och vi har kriminalvården. Det finns en rad områden på vilka det behöver föreslås snabba, effektivt verkande åtgärder. För det ändamålet är enligt min mening en parlamentarisk beredning, som jag hellre skulle se att reservanterna hade betecknat den, ett lämpligt organ. Det är inte meningen att man skall behöva starta nya omfattande utredningar, utan man bör kunna göra en översyn över de utredningsresultat som föreligger och på grundval därav föreslå de åtgärder som erfordras i dagens läge. Visionerna om samhällsomvandlingen är viktiga och bra, men de får komma i andra hand just nu. De handlar om frågor på längre sikt.

Jag tycker vidare att det är riktigt, som det står i reservationen, att den här beredningen, i den mån den får tid därtill, kan i anledning av den i utlåtandet behandlade folkpartimotionen överse straffsatserna för vissa brott. Jag tror att när det gäller våldsbrotten och trafikbrotten en eftersläpning föreligger i fråga om samhällsreaktionen. Sådana brott är betydligt farligare än egendomsbrotten, men samhällsringripandena står inte i relation till farligheten vid en jämförelse mellan dessa brottsgrupper. Jag syftar då inte på trafikförseelser som beror på tillfälligt förbiseende och ouppmärksamhet, utan t. ex. på de omdömeslösa och fräcka omkörningarna, när bilförare sätter inte bara sitt eget utan även andra människors liv på spel.

Ang. rättsvården

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson uppehöll sig i sitt anförande i ganska stor utsträckning vid polisen och dess bristande resurser. I det fallet kan man väl ändå notera, att första lagutskottet egentligen inte har att handlägga anslagsfrågor och tjänstetillsättningar när det gäller polisen. Däremot kan vi naturligtvis inte undgå att något beröra polisens verksamhet vid vårt handläggande av rättsfrågorna. Det bör noteras att fastän rikspolisstyrelsen har velat ha flera polistjänster och större resurser till sitt förfogande, har dock samma rikspolisstyrelse bestämt avstyrkt den stora utredning som motionärerna och reservanterna här föreslår. De menar att det inte är så mycket att vinna med en sådan utredning.

Man tycker nog att såväl herr Ferdinand Nilsson som herr Ernulf tar till överord när det gäller dessa saker. Den förre talade om tunnelbaneelände, och herr Ernulf begagnade uttrycket "eldsvåda". Det har väl inte i alla stycken täckning i verkligheten.

Man kan inte jämföra landsbygden med städerna. Jag kan dock nämna att vi i den kommun där jag hör hemma tidigare hade såväl länsman som tvenne fjärdingsmän. Dessa har plockats bort efter hand. Länsman försvann och ersattes med en landsfiskal, som placerades i en näraliggande kommun. Det finns nu en polischef i en stad fyra mil från vår kommun. Vi hade kvar fjärdingsmännen, som senare blev kallade poliskonstaplar. Nu har vi i kommunen inte någon representant för polismakten, men det tycks fungera ganska bra ändå. En rationalisering och en teknisk utveckling av polisens arbete har skett. Polisen har nu möjlighet att färdas med fordon och kan ingripa snabbt i de fall då det behövs t. ex. vid trafikolyckor, som ju händer överallt i landet.

Det är klart att förhållandena i städerna är litet annorlunda. Men man kan väl göra den reflexionen när det gäller överfall och våldsbrott att i många fall de överfallna själva har föresatt sig i besvärliga situationer genom att de har varit berusade och kommit i delo med andra människor. Alla gånger är det inte så, men sådana fall inträffar.

Såsom det erinras om i utlåtandet har motioner med i stort sett samma yrkande som i de motioner som nu behandlas, alltså en stor parlamentarisk utredning med uppgift att försöka hejda brottsutvecklingen och effektivisera rättsvården, avslagits av riksdagen under de fyra senaste åren. De som biträtt avslagslinjen såväl inom utskott som kamrar har väl känt samma oro som motionärerna när det gäller det ökade antalet brott men har samtidigt kunnat konstatera att hela området är täckt av åtskilliga utredningar. Det är förresten inte bara fråga om utredningar. Utskottet påminner i sin skrivning om att ett omfattande arbete på rättsvårdens område har bedrivits i vårt land under hela 1960-talet. Polisen och andra myndigheter har fått större resurser i sin brottsförebyggande och brottsbekämpande verksamhet, och lagstiftningsarbetet på straffrättens område har varit mera omfattande än någonsin tidigare. Inom polisväsendet pågår ett intensivt arbete på att genom rationaliseringsåtgärder och nya arbetsmetoder öka polisens effektivitet.

Det övervägande antalet remissinstanser har inte heller, vare sig denna gång eller tidigare, kunnat anse att en ny stor parlamentarisk utredning vore någon säker patentmedicin att lita till.

I utlåtandet redogörs för de utredningar som redan arbetar med dessa problem. Det är bara att konstatera att vår förnämsta expertis redan är inkopplad på området. Bland annat kan erinras om den kommitté för kriminologisk behandlingsforskning som tillsattes i slutet av förra året med syfte att

Ang. rättsvården

göra en systematisk forskningsplanering på kriminalvårdens område. I ett regeringsförslag från vårt land i Nordiska rådet har även frågan om ett utvidgat nordiskt kriminologiskt samarbete aktualiserats.

Reservanterna vill framhålla att statistiken över brott som kommit till polisens kännedom — den åberopades också av herr Ferdinand Nilsson — visar att uppklaringsprocenten för år 1967 för under samma år anmälda brott var totalt 33,6 procent och för tillgreppsbrotten endast 21,6 procent. Samtidigt poängteras att det här bara är fråga om de anmälda brotten och icke andelen av det med all sannolikhet avsevärt högre antalet under samma år begångna brott. Det påpekandet gjordes ju också av herr Ferdinand Nilsson.

Reservanterna menar alltså att det skulle finnas också en mycket hög anonym brottslighet här i landet. Det är möjligt att det i viss utsträckning finns en sådan, men det kan även konstateras att det inte med en enda siffra kan visas att det förekommer någon i varje fall påtaglig brottslighet som ej kommer till polisens kännedom. Detta är en fras utan statistisk täckning. Där emot finns det klart angivet i de officiella redogörelserna att bland de anmälda brott, som reservanterna bygger sin uppklaringsstatistik på, också ingår en ganska stor andel som efter utredning blir avförda såsom varande icke brott. Under år 1967 uppklarades exempelvis på den vägen över 24 000 anmälningar för brott mot brottsbalken; det kunde konstateras att det beträffande dessa brott inte var fråga om brottsligt förfarande. Dessa brott tas dock upp i brottsstatistiken under de rubriker som anmälan avsett.

Det är också att märka att beträffande de brott som kommer till polisens kännedom under ett år skyldiga till brotten tas om hand av polisen inte bara för det år som brottsstatistiken byggs på utan under flera på varandra följande år. I den officiella kriminalstatistiken för år 1967 — det år för vilket

det finns en fullständig statistik — förekommer därför också en kolumn som visar antalet under det året uppklarade brott som kom till polisens kännedom under åren 1965, 1966 och 1967. Brotten anmäldes alltså under de här nämnda åren och klarades upp av polisen år 1967. Med den beräkningsmetoden blev uppklaringsprocenten för vissa brott över 100 procent i jämförelse med de under år 1967 anmälda brotten.

Vad gäller de svårare brotten med lång preskriptionstid drabbas den brottslige så gott som alltid förr eller senare av lagens arm. Det är därför inget överord att säga att brott inte lönar sig. Herr Ferdinand Nilsson hade en annan mening i det avseendet, men han kanske mera tänkte på tillgreppsbrotten för vilka statistiken ju är sämre. Men även härvidlag gäller att också sådana brott kan klaras upp efter ett antal år, i den mån de inte är preskriberade.

Jag anser det vara väsentligt att konstatera dessa elementära fakta, i varje fall när det gäller de grövre brotten.

Med hänsyn till den ökande brottsliga verksamheten är det i och för sig förstäeligt om förslag läggs fram om utredningar i syfte att stävja den oroande utvecklingen. Men med hänsyn till vad som redan pågår av dylikt utredningsarbete samt den pågående reformverksamheten inom polisväsendet och domstolsväsendet är tiden enligt utskottets mening ej väl vald för att gå motionärerna till mötes. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Med stor förvåning lyssnade jag till föregående anförande. Det föreföll på talaren som om det vore gott och väl ställt i fråga om brottsligheten i landet. En så enkel förmodan som att alla brott inte anmäles till myndigheterna avvisade han med den motiveringen att icke anmälda brott icke finns

Ang. rättsvården

i statistiken. Vad som inte finns på papperet finns alltså inte i världen. Så enkelt är det inte.

De vanliga beräkningar som föreligger — t.ex. beträffande misshandelsfallen — utgår från att minst lika många misshandelsfall som anmäls aldrig anmäls. Vi hade år 1969 enligt rikspolisstyrelsens siffror 16 500 misshandelsfall. Det dubbla är det troliga. Familjemisshandel, barnmisshandel, lindrigare misshandel och misshandel av särskilda slag kommer i många fall inte till polisens kännedom, men förekommer i alla fall. Man har mot den bakgrunden beräknat att det varje dag bara i Stockholm begås 20 misshandelsbrott.

Den föregående ärade talaren sade också att i många fall har den som blir utsatt för våld sig själv att skylla. Visst är det så. En statistisk uppgift säger att det farligaste i Stockholm är att vara mellan 35 och 39 år gammal och vistas i Klara en fredagkväll mellan kl. 18 och kl. 20. Men det begås, herr talman, faktiskt våldsbrott mot personer som inte är mellan 35 och 39 år och som inte befinner sig i Klara. De begås inte heller just en fredagkväll. Jag vill som exempel nämna ett mycket populärt brott som ökar, nämligen väskryckning. Man kan givetvis säga att damen som går ut med sin handväska i handen har utmanat ödet genom att göra så. Men vi kanske ändå är några som ser saken på annat sätt. Vi ser saken så att man har rätt att gå ut, även om man har en handväska i handen, utan att därför bli berövad sin egendom. Vi har också svårt att inse att den tobakshandlerska som blir föremål för rån har gjort sig skyldig till någon särskild utmaning genom att hålla butiken öppen och finnas till på platsen.

Jag skall inte fördjupa mig vidare i exempel. Jag vill endast återropa färska siffror för september, som statistiska centralbyrån alldeles nyligen lämnat ut. Brotten mot brottsbalken har ökat med 21 procent under september i år jämfört med september i fjol, och inbrotten

med 26 procent. Kom sedan och säg att det är gott beställt!

Såvitt jag kan förstå borde det ligga ganska nära till hands för utskottet att enas om en utredning, som skulle söka angripa problemet på ett genomtänkt sätt efter ett genomtänkt kriminalpolitiskt program och syfta till att snabbt nå resultat. Utskottets majoritet har ställt sig negativ här till. Över huvud taget frapperas man av hur negativt vissa grupper ser på brottsutvecklingen och nonchalerar den oro som medborgarna hyser.

Jag skall ta ett exempel från valrörelsen.

En arbetsgrupp inom moderata samlingspartiet lade under sensommaren fram ett program under rubriken "Bryt brottskurvan — öka rättstryggheten!" Det var ett anspråkslöst program. Däri pekades på att rättstryggheten var ett elementärt krav i en rättsstat och att man måste se över hela fältet — även skola, radio och TV. Man måste se till att brotten upptäcktes. För tillgrepps-brotten är faktiskt, herr Svedberg, uppläringsprocenten så låg som 20 procent. Under tiden 1959—1967 lyckades polisen bara lösa mellan 31 och 35 procent av de fall som kom till polisens kännedom. Detta borde föranleda en ökning av polisens organisation och resurser.

Men det sades också att det inte finns något radikalmedel. Man måste gå fram på olika områden. Återanpassningen av den brottslige är mycket viktig, t.ex. frivården. Den kriminologiska forskningen borde få större resurser, övervakningsinstitutionen förstärkas, kriminalvården borde medverka till den frivärns anpassning i samhället. Man pekade också på att rättsmaskineriet borde fungera snabbare och förde fram vissa tankar i det sammanhanget, bl. a. om en utredning rörande ökad användning av enmansrätter vid lindrigare förseelser. Det talades också om polisens skydd. Antalet fall av polismisshandel uppgick bara för det första kvar-

Ang. rättsvården

talet 1970 till 343, och även i detta avseende ökar siffrorna för ögonblicket i Stockholm.

Ungdomsbrottsligheten diskuterades, liksom möjligheterna för den enskilde att få skadestånd med anledning av brott — ett område där justitiedepartementet nyss har samlat sig till ett förslag om vissa, ehuru otillfredsställande åtgärder.

I detta lilla program diskuterades också det faktum att många personer i dag i storstäderna kände olust och obehag inför risken av företeelser som upplevdes stötande på offentliga platser. Jag citerar: "Många drar sig helt enkelt för att besöka offentliga platser. Inte minst gäller detta äldre, vilka ofta rent av icke vågar sig ut efter mörkrets inbrott. Företeelser som skymfande tillmälen mot okända, öl- och spritförtäring på öppen plats, hänsynslös nedskräpning och vandalism, grovt störande motorbuller utgör exempel på en förstöring av den offentliga miljön som icke kan godtagas. Sådant står i den mest skärande kontrast till den estetiska ram som konstnärer, stadsplanerare och arkitekter velat skapa (t.ex. Sergels torg i Stockholm).

Till miljöskyddet hör även att slå vakt om den offentliga miljön. Vi anser att statsmakterna inte nog har beaktat detta. Många av storstädernas torg och parker utgör en skrämmande anblick."

Mot denna bakgrund diskuterades i promemorian också om man inte skulle tillämpa en utökad användning av TV-övervakning vid kommunikationscentra, på vissa torg och öppna platser. Vad hände när denna rapport framlades? Aftonbladet utkom med en löpsedel där det hette:

"Borgerligt valutspel i dag

ALLA SKA BEVAKAS på gator och torg

AV POLIS-TV."

På tidningens förstasida kunde man sedan under samma rubrik läsa: "Vartenda steg vi tar på gator och torg ska

övervakas av TV-kameror! Detta är en av punkterna i ett sensationellt program för den borgerliga rättsstaten som moderata samlingspartiet presenterar i dag."

Samma visa återkom i en del borgerliga anpassningsbara tidningar utanför Stockholm, man talade om "1984" osv. T. o. m. partiordföranden herr Palme råkade i en fallgröp. När han i TV utfrågades om vad han tyckte om ökad TV-övervakning, sade han att moderata samlingspartiet nog inte tillräckligt hade beaktat rättsskyddet.

Hur var då verkligheten? I själva verket fanns sådan TV-övervakning redan ordnad, i vissa fall sedan flera år tillbaka, enligt beslut av regeringen och ansvariga för trafiken i Stockholm. Justitieminister Lennart Geijer hade i andra kammaren så sent som i april i år talat sig varm för TV-övervakning och sagt att det var ett mycket effektivt system. Även socialdemokratiska ledamöter av statsutskottet hade slutit upp vid hans sida i debatterna. Om detta hade Aftonbladet givetvis ingen aning — man kan ju inte begära för mycket. Att statsministern inte underrättats var litet värre. Men det var inte nog med detta. Stora delar av den socialdemokratiska landsortspressen följde upp denna kampanj med kommentarer i hurtfrisk stil. Man fick bl. a. läsa från speciella lustigkurrar bland mina kolleger ledarskribenterna att antagligen hade Spiro Agnew och Nixon varit med i moderata samlingspartiets kommitté som utarbetat detta förslag. Nu rörde sig denna tanke väsentligen om Götaplatsen, Sergels torg och en del andra monumentalplatser. Beträffande kommunikationsledningarna fanns ju i stort sett redan TV-övervakning.

Jag skulle inte ha nämnt detta inslag från valkampanjen om jag inte i dag på morgonen råkat få ögonen på ett inlägg i remissdebatten av den socialdemokratiske gruppledaren i andra kammaren. Där säger herr Martinsson: "Av paret Bohman-Holmberg fick vi

Ang. rättsvärden

också till livs åtskilliga av de argument som konservativa partier världen över nu driver. Hela 'lag- och ordnings'-kampanjen — som också herr Hedlund i valrörelsens slutskede tycktes instämma i — skulle kunna vara lånad från Nixons USA eller från Heaths England." Var Heaths England kommer in i bilden förstår jag inte riktigt, därför att såvitt jag vet har inte den kriminalpolitiska debatten undergått någon ändring i vare sig intensitet eller synpunkter i England alltsedan Wilsons England blev Heaths England, vilket som bekant skedde vid midsommartid. Jämförelsen med diskussionen i Nixons Amerika visar väl att talaren inte haft någon aning om hur debatten där har förts. Hela inlägget visar också att han ej heller tagit del av de argument som förelåg från moderata samlingspartiets sida, utan han har antagligen byggt sina synpunkter på de otillfredsställande och felaktiga referat som varit synliga i vissa delar av pressen.

Jag tycker att detta är symptomatiskt. Här kommer ett allvarligt förslag från ett parti om vissa åtgärder, ett måttfullt och modest förslag vill jag kalla det. — Om någon vill läsa förslaget har jag det här. Och då blir det föremål för en sådan behandling.

Det finns på sina håll en instinktiv känsla och motvilja mot att man talar om rättstrygghet och rättsordning. Men det är realiteter för människorna. Jag tror att man gör klokt i att beakta dessa realiteter så att man inte råkar ut för strömningar förr eller senare i motsatt riktning av hårdare och intolerant slag.

Det är önskvärt att dessa frågor uppmärksammas i tid, och jag kan inte förstå att de skall behöva vara partiskiljande. Det borde väl råda enighet om att man skall se till att de gamla har sin trygghet att gå ut, att den som vill besöka en offentlig plats inte skall smädas och bli föremål för otrevligheter, att den som åker tunnelbana skall känna sig fredad osv. Man har väl också

rätt att kräva trygghet till person och egendom. Jag förstår inte varför parti-gränser skall gå mellan sådana synpunkter.

Det gäller här att ge människorna frihet från fruktan. Jag kan försäkra — och vi har många vittnesbörd om det i Stockholm — att många känner sig oroade i nuvarande läge.

Moderata samlingspartiet tänker i varje fall återkomma till denna fråga och kommer icke att släppa sitt intresse för ett bättre sakernas tillstånd förrän reformer kommit och förrän ökad rättstrygghet och ökad rättssäkerhet har skapats.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har tidigare rätt länge tagit kammarens tid i anspråk och vill nu bara i korthet rätta till vad som kanske var en felsägelse eller ett missförstånd.

Herr Svedberg sade att ingen av de siffror om de anonyma brotten som reservanterna talar om kan statistiskt beläggas. Han kunde också ha tillagt att anonyma brottslingar inte heller kan namnges. Det ligger i sakens natur.

Vidare sade herr Svedberg att vissa brott klaras upp till över 100 procent. Det kan ju inte bli mer än 100, ty då är det slut. Det kan vi vara överens om, herr Svedberg.

Herr Svedberg säger också — och det är av ungefär samma sakliga hållbarhet — att det gått bra även när man drog hem poliserna från hans hemort, ty de kunde åka ut när de behövdes. Ja, men herr Svedberg, är detta ett sätt att argumentera när vi har en statistik som visar att vi i början av 1950-talet hade 200 000 anmälda brottsfall per år och därunder, medan vi nu är uppe vid en halv miljon? Vad är det för strunt att prata på det viset! Problemet är så omfattande och så stort att tillfälliga fluktuationer — och att det händelsevis bedöms att gå bra i Hassela —

Ang. rättsvården

spelar en mycket liten roll i sammanhanget. Jag måste säga att jag blev ledsen över detta sätt att argumentera.

Man skall kanske inte heller tillmäta dessa uttalanden alltför stor betydelse. Men vad som var centralt och väsentligt i herr Svedbergs yttrande var tendensen. Han underströk att myndigheterna avstyrkt motionärernas förslag. Då läser herr Svedberg texten litet ensidigt. Både polisstyrelsen och socialstyrelsen säger att det brister i fråga om resurser och att man med de resurser som man har inte kan åstadkomma något bättre. Detta jämmerliga elände blir alltså värre år från år — det sista var mina egna ord och inte deras, ty dessa myndigheter uttrycker sig på ett hövligare sätt. De har ju hänsyn att ta.

Det som är tyngdpunkten i vår ståndpunkt, som vi drivit långt innan man började tala om förhållandena i Amerika, innan det blev modernt att tala om den nuvarande presidenten och vice presidenten osv., togs från början upp på vår partistämma i Sollefteå 1932 i en motion av herr Näsgård och mig. Den motionen föranledde en resolution från riksstämman, där vi uttalade oss för en förstärkning av ordningsmakten. Den linjen har jag försökt fullfölja här i riksdagen år efter år. Allt detta är centralt och väsentligt.

Man svarar nu att regeringen följer utvecklingen med uppmärksamhet. Man har inte några bekymmer, även om utskottet konstaterar att man ibland uttryckt att förhållandena inger oro. Den oron har dock inte stört så mycket att man velat göra något åt saken. Man har fromt riktat blickarna uppåt och sagt: "Regeringen följer ju alltihop", och därför behöver varken reservanterna eller utskottsmajoriteten bekymra sig om detta. På det sättet fortsätter denna utveckling, där antalet anmälda brottsfall ökat från 200 000 i början av 1950-talet till nu över 500 000 per år. Den utvecklingen fortsätter såvitt jag kan förstå under regeringens "uppmärksamma" iakttagande av vad som sker.

Alla förstår väl att det kan inte få fortgå på detta sätt. Jag har pekat på polischefernas och länsstyrelsernas framställningar om ökade resurser. Jag har pekat på att rikspolisstyrelsen uttryckligen är från år anger att det beror på regeringens budgetdirektiv att rikspolisstyrelsen inte ansett sig kunna begära mer än man gjort. Klyftan mellan vad länsstyrelserna tillstyrkt och vad Kungl. Maj:t till slut kommit fram till är så stor att endast ungefär en femtedel av de personalförstärkningar i fråga om polisen som länsstyrelserna begärt blir beviljad. Då har jag en känsla av att man egentligen inte talar om samma sak. Det är tydligen inte samma slags rättstillstånd man vill uppehålla. Därför måste man försöka enas om en gemensam målsättning. Herr Svedberg tror att den målsättningen enligt min uppfattning berör endast polisen. Så förhåller det sig inte. Vi har klart sagt ifrån i reservationen, i våra motioner osv. att den berör polis, åklagarväsende, rättstillämpning och i viss mån även lagstiftning. Resonera inte bort detta, utan försök att komma till en realistisk bedömning! Det är svårt att förstå varför det är så stor skillnad mellan Kungl. Maj:ts förslag och förslagen från länsstyrelser och polischefer. Jag menar inte att polischefer och länsstyrelser skall bestämma vad riksdagen skall bevilja, men det får väl vara någon proportion mellan vad de utifrån sin utsatta ställning anser nödvändigt och vad statsmakterna till slut kommer fram till.

Detta mål tror jag kan uppnås genom — jag höll på att använda det slitna uttrycket "rundabordskonferens" — en utredning med parlamentariskt inslag där man försöker komma fram till en gemensam värdering. Det har lyckats i försvarsfrågan. Skall det då inte kunna lyckas när det gäller det inre försvaret, dvs. upprätthållandet av lag och ordning inom landet? Vi måste försöka uppnå bättre förhållanden och inte år från år sämre förhållanden un-

Ang. rättsvården

der det att regeringen "följer utvecklingen med uppmärksamhet".

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson var ledsn över vad jag sagt i mitt lilla inlägg här tidigare, nämligen att uppklaringsprocenten för brott i vissa fall är över 100 procent. Det var omöjligt, sade herr Ferdinand Nilsson. Men det beror på vilken beräkningsmetod man använder; jag försökte klargöra det.

Den vanliga brottsstatistiken som visar uppklaringsprocent bygger på under ett år anmälda brott. De under året anmälda brott som klaras upp under samma år kommer då in i statistiken för uppklarade brott. Då händer det att uppklaringsprocenten blir mycket låg. I kriminalstatistiken för 1967, som finns i bokform och kan lånas på riksdagsbiblioteket, har man även en annan beräkningsmetod. Siffran för uppklarade brott under 1967 gäller för brott anmälda under 1965, 1966 och 1967. Dessa uppklarade brott, som alltså avser anmälningar under tre år, jämförs med nyanmälda under 1967. Då får man en uppklaringsprocent som går till och med över 100 procent.

Sedan nämnde herr Ferdinand Nilsson rikspolisstyrelsen och dess remissyttrande. Vad jag sade var att rikspolisstyrelsen hade avstyrkt den föreslagna stora utredningen, och det är väl egentligen den som debatten gäller och som vi skall fatta beslut om. Rikspolisstyrelsen anser det inte vara så mycket att vinna med en sådan utredning. Vad däremot gäller polistjänster och ökade resurser har rikspolisstyrelsen framställt yrkande i annan ordning, men det behandlar vi ju inte vid detta tillfälle.

Herr Hernelius blev förvånad över vad jag sade i vissa stycken av mitt lilla inlägg. Han fäste sig vid att jag konstaterade att det inte finns någon statistisk täckning för antalet förmodade brott som inte kommit till poli-

sens kännedom. Det måste väl ändå vara riktigt att göra ett sådant konstaterande. Herr Hernelius sade att man antog att det var så och så många brott som begicks och som aldrig blev anmälda. Det är ju en annan historia.

Sedan vill jag bestämt reagera emot påståendet att utskottsmajoriteten menar att allt är väl bestämt. Vi säger att vi delar motionärernas oro över brottsutvecklingen men konstaterar samtidigt att mycket skickligt folk är engagerat i utredningsarbete på olika avsnitt. Det är rent av våra främsta experter som sysslar med dessa problem. Om vi nu skulle tillsätta en ny stor parlamentarisk utredning, skall vi då kanske söka experter från Amerika, England eller Tyskland, där man har mycket värre problem än vi när det gäller att komma till rätta med dessa saker.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund ånyo övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nilsson, *Ferdinand*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Ferdinand*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;
Nej — 54.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 56, i anledning av motioner om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare.

I de likalydande motionerna I: 501, av herr *Bohman m. fl.*, och II: 584, av herr *Holmberg m. fl.*, hade yrkats, i den del som behandlades i detta utlåtande, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att motionerna, såvitt avsåge behandlingen av unga lagöverträdare, måtte överlämnas till socialutredningen för beaktande.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 501 och II: 584, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Schött* och fru *Kristensson* (båda m), vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 501 och II: 584, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att motionerna överlämnades till socialutredningen.

Herr **LIDGARD** (m):

Herr talman! I föreliggande utlåtande med anledning av motioner om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare avstyrker majoriteten i första lagutskottet en moderat partimotion med ett synnerligen modest yrkande. Utskottsmajoriteten vill inte vara med på vårt förslag om att den utredning som för närvarande håller på med en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen skall få sitt uppdrag utvidgat så att socialutredningen — som den kallas — skall penetrera även problem av karaktären kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare. Det är inga andra åtgärder som vi för närvarande eftersträvar från vårt håll.

Vi är naturligtvis själva övertygade om att en markerad, snabb och kortvarig reaktion av något så när bestämt innehåll skulle motverka riskerna för att en ung människa som kanske av ren tanklöshet har begått sina första lagöverträdelser skall fastna i kriminaliteten. Det är enligt vår mening i initialskedet som samhällets åtgärder har de största förutsättningarna att ge ett positivt resultat. Det är i förhoppningen att ärendets beredning genom socialutredningen skulle övertyga även andra här i riksdagen om lämpligheten av detta slag av brottsförebyggande åtgärder som vi har nöjt oss med detta utredningsyrkande.

Nog verkar det underligt att vi i utskottet inte kunde vinna gehör för förslaget om en utredningsmässig prövning av åtgärder som man på andra håll och i andra länder har funnit ändamålsenliga. Frågan har som bekant varit föremål för diskussion i riksdagen under nästan två decennier. Jag kan möjligen förstå att det rätt en viss tveksamhet under 1950-talet, ty då präglades de länder där man hade en sådan här typ av reaktion med kortvariga arreststraff för unga människor av de hårda och starkt diciplinära metoder som i viss utsträckning hade sin grund i den mentalitet som andra världskriget skapade.

Om rätt för ägare till hyresfastighet att i vissa fall räkna del av hyra som pensionsgrundande inkomst

Men under mitten av förra decenniet, dvs. noga räknat 1965, har gamla Norge infört en speciell form av kortvariga frihetsstraff för unga lagöverträdare. Nu förhåller det sig väl så att svenskt och norskt rättssystem inte avviker så särdeles mycket från varandra. Vad som i detta sammanhang kan vara riktigt och klokt i Norge kan enligt min mening vara mödan värt att pröva åtminstone genom en utredning i vårt eget land.

Herr talman! Mot bakgrunden härav yrkar jag bifall till den reservation som fogats till första lagutskottets utlåtande nr 56.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Som herr Lidgard anför har den fråga det här gäller tidigare varit föremål för riksdagens behandling vid många tillfällen. Utskottet kan även nu konstatera att såväl brottsbalken som barnavårdslagen medger vissa möjligheter till korttidsbehandling av ungdomar som begått brott. Syftet med denna behandling är förutom att förbereda vård i frihet att medverka till att bryta den brottsliga aktiviteten och även att ge en allmän tankeställare.

Liksom tidigare, när frågan om de kortvariga frihetsstraffen prövats i riksdagen, anser utskottet att det behov som aktualiserats i motionerna är i erforderlig utsträckning tillgodosett genom de ovan redovisade bestämmelserna i brottsbalken och barnavårdslagen och att därför övervägande skäl talar för att motionerna lämnas utan bifall. I detta hänseende kan vi även stödja oss på yttrandet från de flesta remissinstanserna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talman enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vi-

dare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talman, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lidgard begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talman förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Lidgard begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 19.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om rätt för ägare till hyresfastighet att i vissa fall räkna del av hyra som pensionsgrundande inkomst

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 67, i anledning av motioner angående beräkningen av pensionsgrundande inkomst.

Om rätt för ägare till hyresfastighet att i vissa fall räkna del av hyra som pensionsgrundande inkomst

Andra lagutskottet hade behandlat följande till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 851, av herr *Dahlberg m. fl.*, och II: 1009, av herr *Hansson i Piteå m. fl.*, i vilka yrkats, att riksdagen skulle besluta att ändra lagen om allmän försäkring så, att ägaren till hyresfastighet som genom egna arbetsinsatser svarade för skötsel och förvaltning av fastigheten finge tillgodoräkna sig pensionsgrundande rätt till tilläggspension genom egenavgifter; samt

2) de likalydande motionerna I: 874, av herr *Petersson, Bertil, m. fl.*, och II: 1028, av herr *Nilsson i Kalmar m. fl.*, i vilka föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en utredning av förutsättningarna att inräkna den transfererade inkomsten i det pensionsgrundande beloppet för ATP.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att motionerna I: 851 och II: 1009 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att motionerna I: 874 och II: 1028 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts, vid utskottets hemställan under A, av herr *Dahlberg* (s), vilken dock ej antytt sin mening.

Herr **DAHLBERG** (s):

Herr talman! I egenskap av motionär har jag fogat en blank reservation till andra lagutskottets utlåtande nr 67. I utlåtandet behandlas motioner om att den som äger hyresfastighet och som genom egna arbetsinsatser svarar för skötsel och förvaltning av fastigheter borde få tillgodoräkna sig pensionsgrundande rätt till tilläggspension genom att erlägga egna avgifter. Motionerna har avstyrkts av utskottet med

den motiveringen att det kan vara svårt att skilja på avkastning av kapital och avkastning av eget arbete när det gäller en fastighet. Det finns dock ett visst stöd för motionerna i yttrandet från riksförsäkringsverket, som säger att man kanske skulle behöva ändra på inkomstdeklarationerna för att få ett bättre underlag för en schablonisering för avvägningen mellan vad som är inkomst av kapital och vad som är inkomst av eget arbete.

Det är klart att det finns en annan möjlighet för dessa fastighetsägare. Om de bildar aktiebolag kan de så att säga anställa sig själva och på den vägen ta ut en viss lön, men många fastighetsägare tycker att det är krångligt. De har kanske 20—25 lägenheter i en fastighet, och de tycker att det är överflödigt att göra bolag av en sådan verksamhet.

Det är inte så många fastighetsägare som är i den här situationen. Jag anser i alla fall att ATP innebär en trygghet för alla i det här landet. Man borde därför vara angelägen om att se till att så många som möjligt får tillgodoräkna sig ATP-poäng, dock inte för inkomster av kapital. När det blir möjligt att se över bestämmelserna, borde man också titta på den här detaljen. Jag är säker på att det skall gå att finna metoder för att särskilja vad som är inkomst av det ena och det andra slaget.

Jag får väl återkomma när jag fått mera och bättre material till mitt förfogande. Jag har i dag inget yrkande utan ställer mig bakom andra lagutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågakörande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av motioner angående försäljningen av giftiga växter;

Om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen

nr 69, i anledning av Nordiska rådets svenska delegations skrivelse med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, såvitt skrivelsen tilldelats andra lagutskottet;

nr 70, i anledning av motioner om behörighet för anställd att vara ledamot av försäkringskassas styrelse, m. m.; och

nr 71, i anledning av motioner om undantag från strejkrätt för besiktningsskogsbrukare vid nödslakt.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 74, i anledning av skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 40, i anledning av motioner angående anslagen till forskning och försöksverksamhet inom jordbruket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 41, i anledning av motioner om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen.

I de likalydande motionerna I: 257, av herr *Nyman m. fl.*, och II: 292, av herr *Eriksson* i Arvika *m. fl.*, hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att en allsidig ekologisk undersökning skulle utföras för att utforska verkningarna av de stora hyggena.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte lämna motionerna I: 257 och II: 292 utan åtgärd.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I motionerna I: 257 och II: 292 yrkas på att en allsidig ekologisk undersökning utföres för att utforska verkningarna av de stora skogshyggena. Jordbruksutskottet har i sitt utlåtande nr 41 framhållit att denna fråga om de ekologiska verkningarna av stora hyggen är mycket viktig för det praktiska skogsbruket.

Herr talman! Jag skulle vilja tillägga att denna fråga är mycket viktig även för miljövården, och den är viktig för befolkningen inte minst i Norrland. Det har konstaterats att fjällheden i de norra delarna vandrar ned i marker, som tidigare var skogsklädda men som genom industriell kalhuggning inte biologiskt kan bära skog längre. Med de metoder som tidigare brukades av enskilda skogsägare lyckades man få fram skog igen, men nu försvinner skogsmarkerna i allt större utsträckning.

Ett ej obetydligt forskningsarbete har ägnats detta ämnesområde, och ytterligare forskning erfordras, framhåller utskottet. Utskottet bygger detta uttalande på remissyttranden från skogshögskolan och statens råd för skogs- och jordbruksforskning. Jag skall be att få citera följande ur remissyttrandet från statens råd för skogs- och jordbruksforskning.

”Det bör emellertid i detta sammanhang framhållas att de betydelsefulla regionala hydrologiska frågorna inte täcks in på ett tillfredsställande sätt av hittillsvarande forskningsinsatser. Det är vidare, som motionärerna också framhåller, alldeles klart att vetenskapen i dag inte heller helt känner till alla de komplicerade biologiska skeenden som uppträder vid större kalhuggningsingrepp i våra dagars skogar. Det finns ju inte heller något forsknings-

Om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen

projekt med direkt inriktning på de totala ekologiska verkningarna av stora hyggen. Ett sådant projekt erfordrar enligt skogssektionens mening en utpräglat tvärvetenskaplig uppläggning och torde fordra ett gemensamt engagemang av ett flertal forskande institutioner. — — — Såvitt skogssektionen" — alltså en sektion av statens råd för skogs- och jordbruksforskning — "har bekant föreligger f. n. inga direkta planer på ett sådant välintegrerat tvärvetenskapligt projekt."

Det är alltså ovedersägligt att ökad forskning behövs i detta avseende med hänsyn till att vetenskapen i dag inte helt känner alla komplicerade biologiska beteenden som uppträder vid kalhuggning, att det inte finns några forskningsprojekt som direkt tar upp de totala verkningarna av stora hyggen. Detta har jag också inhämtat av en expert vid Umeå universitet. Dessa frågor kommer alltså inte att tas upp i de ekologiska forskningsprojekt som planeras.

Det är också ovedersägligt att ytterligare medel behövs för denna forskning, resurser, som skulle kunna ge god utdelning både vetenskapligt och praktiskt.

Vad är nu jordbruksutskottets rekommendation? Jo, att nämnda forskningsråd, som alltså har uttalat vad jag nu har citerat och som efterlyser resurser, inom ramen för resurser som tilldelas skall se till att det blir något över även för "förevarande forskningsområde".

Herr talman! Jag tycker att man inte inom utskottet har behandlat denna viktiga fråga på det sätt som jag skulle önska. Man har inte tagit ansvar för utvecklingen och för finansieringen.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionsyrkandet om en allsidig ekologisk undersökning. Detta är en viktig fråga, både praktisk-ekonomiskt och för miljöförhållandena i vårt land. Det är också en

fråga som berör många enskilda människor.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Herr Nyman sade att jordbruksutskottet inte har behandlat motionerna enligt hans önskan. Den synpunkten kan man väl förstå, därför att det är ju alldeles omöjligt att kunna behandla motioner på ett sådant sätt att var och en blir tillfredsställd. Man får kanske lov att tillämpa något andra principer.

Utskottet har haft motionerna på remiss. Här har åberopats statens råd för skogs- och jordbruksforskning. Skogshögskolan har också haft motionerna på remiss.

Jag vill helt kort återge några rader från skogshögskolans remissyttrande. Det heter där: "Däremot är det knappast riktigt att säga" — som motionärerna alltså har gjort — "att det som ekologiskt sker på de stora hyggena ännu inte är särskilt känt. Förvisso finns det många problem som behöver bearbetas vidare men hyggenas ekologi har varit en av de mest väsentliga forskningsuppgifterna för Statens skogsförsoксanstalt — — —." Sammanfattningsvis säger skogshögskolan att det kan konstateras "att det vid skogshögskolan lagts ned ett avsevärt arbete på att klarlägga de stora hyggenas ekologi, ett arbete som alltjämt pågår — — —".

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning säger i ett avsnitt som herr Nyman inte åberopade: "Forskning som direkt eller indirekt anknyter till de av motionärerna väckta frågorna har sålunda sedan länge pågått vid skogshögskolan — — —."

Den forskning som berör olika delar av det problemkomplex som motionärerna tar upp bedrivs — som remissinstanserna mycket riktigt påpekar — inom skogshögskolans olika institutioner. Såväl statens råd för skogs- och jord-

Om en undersökning av de ekologiska verkningarna av stora hyggen

bruksforskning som naturvårdsverkets forskningsnämnd disponerar medel för undersökningar av det slag som motionärerna avser. Anslaget till den skogliga forskningen har för innevarande år höjts med 500 000 kronor till 2,7 miljoner, medan anslaget till miljövärdningsforskningen har höjts från 9,5 till 11 miljoner kronor. Utskottet har således tagit fasta på att det finns avsevärda medel för bedrivande av denna forskning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Det är så att man citerar det som passar. Jag skulle också kunna göra ytterligare ett citat ur skogshögskolans remissyttrande:

”Beträffande de rent ekologiska problemen i samband med stora hyggen är kunskaperna i vissa avseenden ganska goda men i andra fall mindre tillfredsställande. — — —

Det vore sålunda synnerligen tacknämligt om ökade medel kunde ställas till förfogande — — —. Kunde resurser beredas för sådana projekt skulle de säkerligen ge god utdelning både rent vetenskapligt och såsom vägledning för den praktiska verksamheten.”

Det är här fråga om tvärvetenskapliga projekt. Här behövs en verklig satsning om man skall komma åt de egentliga problemen. Det är en sådan allsidig undersökning som vi har yrkat på i motionerna men som dessa organ klart och tydligt meddelar att de inte har resurser till.

I den situationen svarar utskottet att organen får ta de resurser som finns och själva fördela pengarna. Naturligtvis är det lätt att säga detta, men samtidigt framhåller statens råd för skogs- och jordbruksforskning att man inte har resurser. Var och en som känner till förhållandena vet att dessa resurser ofta är bundna till vissa ändamål. Man kan alltså inte lösa frågan så lätt som jord-

bruksutskottet gör och säga: Ni får försöka fördela resurserna bättre. Anser utskottets ledamöter, vilket de anfört, att detta är ett stort och viktigt problem, måste också riksdagen ge en sådan uppfattning till känna. Det är det jag har velat åstadkomma genom att yrka bifall till motionerna.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är de olika organen inom forskningsområdet som själva bestämmer hur dessa resurser skall användas. Finner de att detta ändamål är så angeläget som herr Nyman vill påstå, har de möjligheter. De fick också ökade anslag. Motionärerna har inte anvisat mera medel, och de har inte heller anvisat på vilket sätt denna verksamhet skall kunna finansieras.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr Nyman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Interpellation om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 87;
Nej — 20.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av motioner om skyldighet för bilägare att svara för sjukvårdskostnader i anledning av trafikolyckor; samt

nr 59, i anledning av motioner om fosterhem för svårangepassade barn och ungdomar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN** yttrade:

Det plenum som skall hållas fredagen den 20 november har i den preliminära planen upptagits till kl. 10 eller 14. Jag kan nu meddela att sammanträdet i fråga börjar kl. 14 och blir ett bordläggningssplenium.

Anmälades tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 352, till Konungen i anledning av skrivelse från Nordiska rådets svenska delegation med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckt motion.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 74 bifölls även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark;

nr 190, med förslag till lag om rikets mynt, m. m.; och

nr 202, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969:232) om vissa sanktioner mot Rhodesia.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

För att på inbjudan av ESRO företa studiebesök vid dess anläggningar i Holland och Västtyskland hemställer jag om tjänstledighet från riksdagsarbetet den 18—den 20 dennes.

Stockholm den 11 november 1970

Nils Erik Wååg

Den begärda ledigheten beviljades.

Interpellation om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

Herr **DAHLÉN** (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! För att uppnå en bättre miljö i de större städernas centrala delar eftersträvas att med olika medel påverka biltillströmningens omfattning i cityområdena. Ett viktigt instrument härvidlag är en effektivt fungerande organisation för bilparkeringen i de stora och trafikintensiva samhällena. För att parkeringssystemet skall fungera på eftersträvat sätt krävs bl. a. att parkeringsbestämmelserna efterlevs. Detta är en viktig förutsättning för att de parkeringsanordningar som kommunerna svarar för skall kunna fylla sitt syfte.

Kommunerna har numera rätt att bestämna avgifterna för av kommunen ordnade parkeringsplatser i trafikreglerande syfte. Tillsammans med utformningen av de lokala trafikföreskrifterna

Interpellation om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

kan avgiftssättningen vara ett ändamålsenligt och effektivt medel att reglera biltrafikflödet. I detta system av olika åtgärder spelar reglerna för parkeringsböterna en viktig roll. Hela systemet slås nämligen mer eller mindre över ända om parkeringsbestämmelserna med tillhörande sanktionsåtgärder i form av böter i praktiken sättes ur spel. Något drastiskt uttryckt är det detta som nu håller på att hända samtidigt som sanktionsreglerna urholkats. I syfte att komma till rätta med den starkt stigande frekvensen av oregerade parkeringsböter, som uppkommit genom att vederbörande underlåter att betala bötesbeloppet, infördes det s. k. ägaransvaret i fråga om parkeringsförseelser. Det skedde genom ändrad lagstiftning år 1969.

De nya bestämmelserna om ägaransvaret, som trädde i kraft 1 januari 1970 medförde enligt uppgifter från Stockholms stad till en början, att bilisterna visade större respekt för gällande parkeringsbestämmelser. Denna respekt har dock alltmer avtrubbats, och efterlevnaden av parkeringsbestämmelserna anses nu närmast kunna jämföras med förhållandena före ägaransvarets införande. Betalningstendensen beträffande parkeringsboten tycks åter minska till knappt hälften.

För närvarande vilar inte mindre än ca 75 000 parkeringsbotsärenden för år 1970 i avvaktan på polisens utredning. Polisens personella möjligheter synes ej räcka till för att nedbringa dylika balanser. Åtminstone måste detta vara svårt att genomföra på ett sätt, som radikalt ändrar allmänhetens syn på samhällets möjligheter att effektivt upprätthålla och fullfölja givna parkeringsbestämmelser. Utvecklingen tyder på att det finns risk för ett ökande antal felparkeringar kombinerat med en allt lägre betalningsbenägenhet när det gäller parkeringsbot. Det synes mycket olyckligt om denna nonchalans och uppluckring av det allmänna rättsmedvetandet får fortsätta. Dessutom är det som på-

pekats inledningsvis inte minst ur miljösynpunkt väsentligt och angeläget att gällande parkeringsbestämmelser är effektiva.

Införandet av ägaransvaret utgjorde en del av parkeringskommitténs förslag (SOU 1968: 18). Denna utredning, som gjorde en omfattande analys av parkeringsproblemen, särskilt beträffande de krav som en växande storstadstrafik uppställer, har emellertid framlagt förslag till betydligt mer långtgående åtgärder. Dess huvudförslag innebär att bötesstraffen skulle ersättas med skyldighet att erlagga en särskild så kallad kontrollavgift. Denna skulle administreras av kommunen och tillfalla denna. Kommunen skulle härigenom kunna kräva ut obetalda avgifter på civilrättslig väg, d. v. s. vanligen genom betalningsföreläggande. Det föreslagna systemet, som i formellt hänseende innebär att parkeringsförseelserna avkriminaliseras, skulle uppenbarligen innebära en avlastning på domstolarna och medföra en effektivitetsökning genom att "avgiften" sannolikt skulle gå snabbare att kräva in än böter. Att avgifterna skulle komma att tillfalla kommunen synes inte oegentligt eftersom det är kommunen som får stå för olägenheterna av att parkeringssystemet inte fungerar liksom för kostnaderna för de av kommunen ordnade parkeringsplatserna.

Enligt departementschefens bedömning vid införandet av ägaransvaret borde den praktiska effekten av bestämmelserna bli, att parkeringsbot skulle komma att betalas i betydligt större omfattning än tidigare. Lösningen ansågs vara lämplig och nödvändig i den då uppkomna prekära situationen och detta utan att avvakta behandlingen av de övriga förslag till reformer på parkeringsregleringens område som parkeringskommittén lagt fram. Eftersom missförhållandena inte nämnvärt tycks ha förbättrats, krävs det ånyo åtgärder för att söka bryta den olyckliga utvecklingen.

Skulle inte den av parkeringskom-

Interpellation om införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering

mittén föreslagna reformen genomföras, synes det vara oundgängligen nödvändigt att sådana särskilda personella förstärkningar vidtages att den stora och stigande balansen av ouppklarade parkeringsförseelser nedbringas. Skulle över huvud taget nuvarande system bibehållas framstår det som ofrånkomligt att vidtaga åtgärder i syfte att bättre än för närvarande trygga parkeringsbestämmelsernas efterlevnad. Nuvarande tillstånd kan uppenbarligen inte tillåtas fortsätta.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få ställa följande frågor:

1. Avser regeringen att förelägga riksdagen proposition i överensstämmelse med parkeringskommitténs förslag om

införande av kommunal kontrollavgift vid olaga parkering i stället för nuvarande bötesföreläggande?

2. Överväger regeringen andra åtgärder i syfte att trygga efterlevnaden av gällande parkeringsföreskrifter?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.13.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Torsdagen den 12 november

Kammaren sammanträdde kl. 15.00.

Justerades protokollet för den 4 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes andra lag-
utskottets förslag till riksdagens skri-
velse, nr 353, till Konungen i anledning
av motioner om behörighet för anställd
att vara ledamot av försäkringskassas
styrelse, m. m.

Ang. den statliga kreditgarantin för jord- brukets rationalisering

Herr statsrådet och chefen för fi-
nansdepartementet **STRÄNG** erhöll or-
det för att besvara herr *Österdahls* (fp)
fråga till herr statsrådet och chefen för
jordbruksdepartementet angående den
statliga kreditgarantin för jordbrukets
rationalisering, vilken fråga intagits i
kammarens protokoll för den 5 novem-
ber, och anförde:

Herr talman! Herr Österdahl har frå-
gat jordbruksministern dels om han
uppmärksammat att en avsevärd del av
den statliga kreditgarantiram som
ställts till förfogande för jordbrukets ra-
tionalisering inte kan utnyttjas på grund
av läget på kreditmarknaden, dels vilka
åtgärder han ämnar vidta för att lån till
jordbrukets rationalisering för vilka
kreditgaranti lämnas också kan place-
ras i kreditinstitut. Frågan har över-
lämnats till mig för besvarande.

Av den kreditgarantiram på 300 mil-
joner kronor som under budgetåret
1969/70 fick användas för lån till jord-
brukets rationalisering har endast 147
miljoner kronor utnyttjats. Som orsak
härtill kan emellertid inte åberopas en-
dast kreditåtstramningen, utan flera

faktorer har samverkat till det relativt
låga utnyttjandet.

Mitt svar på herr Österdahls andra
fråga är att med den bedrivna, restrikt-
iva kreditpolitiken är det oundvikligt
att många i och för sig väl motiverade
kreditbehov inte kan tillgodoses. Med
hänsyn härtill anser jag det inte möjligt
att göra några speciella undantag för
det av frågeställaren berörda området.

Herr **ÖSTERDAHL** (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för
svaret på min fråga.

De nuvarande kreditrestriktionerna
drabbar näringslivet ganska hårt, och
särskilt då de mindre och medelstora
företagen som själva oftast har små möj-
ligheter till självfinansiering. Hit räk-
nar jag då även jordbruket, som ju
företagsekonomiskt består av små före-
tag. Men jordbrukets kreditbehov är
ändock betydande. Det behövs numera
inte särskilt stora jordbruk för att in-
vesteringar i levande och döda inventa-
rier liksom erforderligt rörelsekapital
uppgår till en halv miljon kronor eller
mera. Men jordbruket har ju också som
näringsgren ett speciellt läge, som stats-
makterna enligt 1967 års beslut om rikt-
linjer för jordbrukspolitiken tagit ställ-
ning till när det gäller produktionens
omfattning, jordbrukets rationalisering,
prissättning på jordbrukets produkter
osv.

I 1967 års proposition angående rikt-
linjerna för jordbrukspolitiken uttala-
de dåvarande jordbruksministern att det
var av utomordentlig betydelse ur jord-
brukarnas, konsumenternas och sam-
hällets synpunkt att jordbruksproduk-
tionen sker så att resurserna i fråga om
mark, arbetskraft och teknisk utrust-
ning utnyttjas så effektivt som möjligt.

Ang. den statliga kreditgarantin för jordbrukets rationalisering

Jordbrukets rationalisering är därför en huvudfråga inom jordbrukspolitiken, sade han. Mot den bakgrunden ansåg han det angeläget med en kraftig förstärkning av resurserna för statens medverkan i jordbrukets rationalisering.

Större kreditgarantibelopp har också ställts till förfogande. Men vad hjälper detta om de beviljade kreditgarantilånen inte kan placeras i banker eller andra kreditinstitut? I år har det blivit speciellt svårt att få kreditgarantilånen placerade.

Läget på Gotland är ungefär som på andra håll i landet. Under tiden juni—oktober i fjol t. ex. beviljades och placerades kreditgarantilån om ca 1,3 miljoner kronor där. I år har under motsvarande tid endast kunnat beviljas lån till ett belopp av mellan 300 000 och 400 000 kronor, och ändå är lånebehovet väl så stort som tidigare. Detta förhållande är klart otillfredsställande. De kreditramar som fastställs av riksdagen bör givetvis kunna placeras så att jordbrukarna också får pengar. Annars är det ingen mening med dessa ramar.

Dåvarande jordbruksministern var även inne på den linjen då han i propositionen beträffande kreditgarantierna sade: "Denna mycket betydande ökning är motiverad av angelägenheten att så långt det är möjligt med hänsyn till de samlade anspråken på samhällets resurser avväga rambeloppet för kreditgarantigivningen så att efterfrågan på lånegaranti för rationaliseringsändamål tillgodoses." Såvitt jag förstår innebär detta att kreditgarantiramarna så långt det är möjligt har avvägs med hänsyn till samhällets resurser och därmed också till det kreditpolitiska läget. Därför borde staten se till att lånen kan placeras.

Förutom banker och jordbrukskassor finns det ett speciellt institut, nämligen landshypoteksinstitutionen, som lämnar mera långsiktiga krediter till jordbrukarna. Hypoteksföreningarnas utlåningsmöjligheter är ju helt beroende av det

tillstånd hypoteksbanken får av riksbanken att sälja obligationer. Bankens limit är i år 150 miljoner mot exempelvis 200 miljoner 1968, alltså en kraftig nedskärning. Banken har nu också anspråk från hypoteksföreningar på 265 miljoner, som man inte kan anskaffa. Enligt en överenskommelse mellan jordbruksskasserörelsen och landshypoteksinstitutionen skall jordbrukets och skogsbrukets behov av långfristiga bottenlån och lån med statlig garanti i största möjliga utsträckning tillgodoses av landshypoteksföreningarna och det mera kortfristiga behovet av driftskrediter via Jordbrukskasseförbundet. Men hypoteksföreningarna har inte kunnat klara sin del, utan de långfristiga krediterna har i betydande omfattning fått klaras av jordbrukskassorna. Detta tyder på att hypoteksbanken drabbats ännu hårdare av kreditrestriktionerna än övriga banker, vilket givetvis går ut över jordbruket.

Det här redovisade förhållandet tyder på att kreditrestriktionerna är huvudorsaken till att kreditlån inte kan placeras. Nu hänvisar finansministern till flera andra faktorer när det gäller det låga utnyttjandet. Det kunde vara intressant att få reda på detta. Eftersom statsmakterna enligt 1967 års beslut gjort speciella åtaganden också gentemot hypoteksbanken, tycker jag det är angeläget att man vidtar åtgärder så att de här lånen kan placeras.

Jag tackar finansministern än en gång för svaret på min fråga.

Herr statsrådet **STRÄNG:**

Herr talman! Det är klart att den kreditåstramning som för närvarande tillämpas, och som har tillämpats, griper in på alla områden. Jag lade märke till att frågeställaren började sitt inlägg med att säga, att kreditrestriktionerna drabbar de mindre och medelstora företagen. Han använde uttrycket "mindre och medelstora företag" rent generellt. Det är vad jag också har velat under-

stryka. Man kan inte ta fram en speciell grupp bland företagarna och säga, att den skall speciellt gynnas när man inte har möjligheter att hjälpa dem alla. Man får helt enkelt mäta med samma mått. Och så mycket tror jag mig kunna säga som att när det gäller kreditgivningen till jordbruket eller när det gäller riksbankens tillstånd till hypoteksbanken att sälja obligationer har bedömningen gjorts efter i varje fall inte hårdare kriterier än som tillämpats i fråga om andra kreditinstitut. Affärsbankernas och andra kreditgivares klagan över kreditrestriktionerna är ju allmänt bekant. Jag tror nog att man har mätt med samma mått över hela linjen.

När jag tillät mig säga att jag tror att även andra faktorer spelar in i fråga om nedgången av jordbrukets upplåning i samband med kreditgarantier, så är det helt enkelt baserat på den omständigheten att under 1969/70 utlånades lån den här vägen i ungefär samma omfattning som i mitten på 1960-talet.

Sedan är det ju bekant att vi införde en realisationsvinstbeskattning för jordbruket. Det medförde en forcerad försäljning av jordbruksfastigheter, som tog sig uttryck i en snabb uppgång i kreditgivningen till blivande köpare. Efter denna mycket starkt ackumulerade försäljning bör rimligtvis komma något av en rekyll i försäljningsverksamheten, och det har man nog inte riktigt återhämtat ännu, så att man kommit in i de normala banorna.

Det kan ju också tänkas att 1969 års mindre lyckliga skördeutfall har medfört en viss dämpning av kreditanspråken.

Jag har velat göra detta tillägg men tvekar inte att säga, att den generella kreditåtstramningen naturligtvis har varit den avgörande orsaken till nedgången.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. representanterna för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna

Herr statsrådet **MOBERG** erhöll ordet för att besvara herr *Wallmarks* (m) fråga till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet angående representanterna för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 5 november, och yttrade:

Herr talman! Herr *Wallmark* har frågat chefen för utbildningsdepartementet efter vilka principer representanter för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna utses. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara frågan.

I var och en av universitetskanslers-ämbetets fakultetsberedningar ingår under pågående försöksverksamhet två representanter för de studerande. Dessa representanter har utsetts för ett år i sänder av Kungl. Maj:t efter förslag av Sveriges förenade studentkårer.

Herr **WALLMARK** (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet *Moberg* för svaret på min fråga.

Den försöksverksamhet som statsrådet talar om gäller alltså de nya formerna för samarbete mellan elever, lärare och övrig personal inom universitet och högskolor. Till försöksverksamheten hör att två av ledamöterna i fakultetsberedningen skall utses bland företrädare för de studerandes intressen. Statsrådet *Moberg* svarar nu att Kungl. Maj:t har utsett dessa representanter efter förslag av Sveriges förenade studentkårer.

Som bekant utträdde emellertid studentkårerna vid Chalmers och tekniska högskolan ur Sveriges förenade studentkårer vid senaste halvårsskiftet. Det torde också vara bekant att dessa två studentkårer tillsammans representerar mellan 75 och 80 procent av de tekniskt studerande.

Ang. representanterna för de studerande i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna

Detta var de två studentkårerna rätt medvetna om, och redan i mars månad i år skrev de gemensamt till Kungl. Maj:t, påtalade förhållandet och begärde att själva få utse åtminstone en av de båda representanterna. Det kanske man kan säga är ett ganska rimligt krav från två studentkårer, som representerar en så stor andel av de tekniskt studerande. I maj skickade de en påminnelsekrivelse till Kungl. Maj:t i denna fråga. De hade inte fått något svar på sin första framställning och fick det inte denna gång heller.

I början av juni påpekade departementet för SFS att representanter skulle utses och att SFS borde samråda med studentkårerna vid Chalmers och tekniska högskolan. Ingenting hände i samrådsfrågan, men i slutet av juni månad skrev dessa två studentkårer ånyo — denna gång till utbildningsdepartementet — och föreslog en representant. De fick inte något svar. Den 12 oktober skrev de igen och frågade vad som skulle hända, eftersom den nya fakultetsberedningen ju skulle börja sitt arbete den 1 september. Självklart har studentkårerna inte fått något svar på denna skrivelse heller. De kunde så småningom läsa i ett meddelande, att Kungl. Maj:t hade utsett representanter i fakultetsberedningen för de tekniska vetenskaperna — dock ingen representant från någon av dessa högskolor.

Jag har tagit upp detta ärende därför att jag skulle vilja få följande frågor besvarade av statsrådet Moberg. Är det ett demokratiskt sätt att utse representanter för de studerande, när man nonchalerar vad 75—80 procent av de berörda tycker och tänker? Vänder man sig uteslutande till SFS med begäran om förslag därifrån, fastän SFS i verkligheten endast representerar en minoritet av de tekniskt studerande? Tillhör det departementets praxis att icke besvara inkommande skrivelser i dessa ärenden? Om det är på det sättet, är statsrådet villig medverka till att denna

praxis blir annorlunda, så att de organisationer som skriver till departementet vet att deras skrivelser kommer fram och att de kan tänkas få svar på sina framställningar?

Herr talman! Skall det vara någon mening med samverkansformer och någon mening med att de studerande blir representerade i denna försöksverksamhet, torde det vara rimligt att den stora majoriteten av studerande åtminstone får utse en av två ledamöter i beredningen.

Herr statsrådet **MOBERG:**

Herr talman! Som bekant diskuterar vi inte här i kammaren enskilda beslut av Kungl. Maj:t, och det gör att jag inte vill ta upp det konkreta ärende som herr Wallmark har talat om. Låt mig bara allmänt säga följande.

Vi har alltid strävat efter att få studenternas synpunkter kanaliserade till oss i de olika organ det kan vara frågan om via deras egna organisationer. Vi har under hela efterkrigsperioden ansett att Sveriges förenade studentkårer varit det bästa organet för att kanalisera dessa synpunkter. Nu vet vi att det inom studentvärlden föreligger något av en kris i fråga om den representativa demokratins uttrycksformer, men vi har velat slå vakt och vill fortfarande slå vakt om de former som vi hittills använt för kontakterna med studenterna. Följaktligen har vi sagt oss att så länge som Sveriges förenade studentkårer inte kan sägas vara en helt urholkad organisation vad gäller representationen för studenterna vill vi låta Sveriges förenade studentkårer företräda studenterna i skilda sammanhang.

Den principen har legat bakom vårt ställningstagande i det här fallet, som ingalunda — det vill jag gärna hålla med om — var självklart.

Låt mig dessutom ge herr Wallmark den upplysningen att de kårer som han talat om inte representerar 75—80 pro-

Ang. politisk information och propaganda på arbetsplats

cent utan ungefär två tredjedelar av samtliga studenter under det läsår som det här gäller.

Vad beträffar sättet att besvara olika brev som kommer har vi för praxis att i sådana här fall låta besluten utgöra svar.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! För att ta det sista först, måste jag hemställa till statsrådet att överväga en ändring av denna praxis. Det kan ju inte vara rimligt att en organisation i en fråga som skall avgöras under året skriver fyra gånger utan att över huvud taget höra av departementet. Ett sådant förfarande anser jag vara en nonchalans gentemot den allmänhet som vänder sig till departementet som är helt upprörande. Det är nödvändigt att med det snaraste pröva om denna praxis. Jag hade trott att statsrådet skulle svara att det uppstått något missförstånd, men det var tydligen en medveten handling, och detta gör saken så mycket allvarligare.

Beträffande SFS har jag förståelse för att departementet kan befinna sig i ett bryderi. Efter hand har studenterna inom vissa områden lämnat SFS, och en klar majoritet av de studerande tillhör inte längre den organisationen. Då bör rimligtvis reguljära organisationer — vi har ju fasta studentkårer vid båda dessa tekniska högskolor — kunna utse en av representanterna. Departementet har varit medvetet om detta problem, eftersom i skrivelsen till SFS sägs att man bör samråda med dessa båda studentkårer. När samråd nu inte skett, när man i en skrivelse fått det bekräftat och dessutom fått ett konkret förslag på en person, då kan det inte vara rimligt att nonchalera låt säga vad två tredjedelar av studenterna vill.

Hur länge tänker man fortsätta med detta? Till dess SFS inte har en enda teknolog som medlem? Skall man då ompröva denna inställning? Hur långt avser man egentligen att gå? När man

nu diskuterar samverkansformer måste man givetvis se till att det är de studerande som blir representerade och inte en överorganisation som lider av en svar kris.

Herr statsrådet MOBERG:

Herr talman! Jag upprepar att det är ett dilemma när den organisation man trott på och haft som kontaktorgan blir allt mindre representativ. Det är en självklarhet. Men låt mig säga så här, för att herr Wallmark kanske litet bättre skall förstå den principiella problematiken: Om det varit en organisation eller en samarbetsorganisation som föreslagit representant så att man vetat vad denne representerat, då hade kanske ställningstagandet blivit ett annat.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Får jag bara till det sista foga att Chalmers' och tekniska högskolans studentkårer avfattat alla dessa fyra skrivelser gemensamt. De har också gemensamt framfört ett namn som förslag och borde i detta sammanhang kunna uppfattas som en enda organisation.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. politisk information och propaganda på arbetsplats

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr Björks (s) fråga angående politisk information och propaganda på arbetsplats, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 23 oktober, och anförde:

Herr talman! Herr Björk har frågat mig när regeringen ämnar företaga den av 1969 års riksdag förordade undersökningen under vilka förutsättningar och i vilken omfattning politisk informationsverksamhet och propaganda förekommer på arbetsplatserna.

Frågan är föremål för övervägande

Ang. politisk information och propaganda på arbetsplats

i inrikesdepartementet. Den rymmer emellertid problem i flera avseenden, bl. a. i fråga om undersökningens avgränsning och undersökningsmetodiken. Jag kan tyvärr för dagen inte säga när undersökningen kan påbörjas.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Lidbom för hans svar på min fråga. Jag beklagar samtidigt att den föreslagna undersökningen inte kommit till stånd.

Bakgrunden till förslaget om en sådan undersökning — det förslag som alltså fick riksdagens förord förra året — är den påtagliga förändringen i den allmänna synen på politisk information och propaganda på de platser där människor samlas. För inte så länge sedan betraktades politisk upplysningsverksamhet på många håll som något fult och anstötligt, som på sin höjd kunde tillåtas i vissa speciella sammanhang. Numera släpper man in politiken och den politiska upplysningen i många miljöer där den tidigare varit portförbjuden — i skolor, sociala inrättningar och mycket annat.

Det har blivit en skevhet i utvecklingen, förefaller det mig. Man kan få intrycket att det i dag är lättare att få till stånd ett politiskt möte i ett fängelse än i en fabrik. Särskilt på de privata arbetsplatserna tycks det leva kvar ett äldre betraktelsesätt, vilket också kom till uttryck i Arbetsgivareföreningens yttrande över den motion, som var utgångspunkten för riksdagens ställningstagande. Här finns en småsnål och restriktiv inställning som skapar onödigt irritation. Det är inte osannolikt att en kartläggning av dessa förhållanden skulle kunna ändra nuvarande praxis.

Jag tror att detta är ett reellt problem. Jag hade hört en del vittnesmål om det innan motionen väcktes, och jag har fått ytterligare uppgifter under den senaste valrörelsen från en del arbetsplatser i Göteborg, där det också uppstått konflikter av det här slaget.

Jag inser svårigheterna att helt avgränsa detta problem, men jag skulle ändå vilja vädja till regeringen att söka få grepp om det — kanske i samband med de utredningsinitiativ som väl är att vänta inom en vidare ram när det gäller företagsdemokratins utveckling och de rättsliga förhållandena på arbetsmarknaden — och jag vore tacksam för ett uppmuntrande ord i den riktningen.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Det framgår av mitt svar, att frågan om den undersökning som herr Björk har berört är bordlagd och icke skrinlagd. I likhet med herr Björk tror jag att det kan vara lämpligt att vi tar upp frågan, hur denna undersökning skall göras, i samband med någon av de utredningar som kan komma att bli aktuella på arbetsmarknadsområdet under den närmaste tiden.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 173, om intrång i Stora Sjöfallets nationalpark.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 190, med förslag till lag om rikets mynt, m. m.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 202, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1969: 232) om vissa sanktioner mot Rhodesia.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 193, angående försäljning av fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden såsom arv.

Interpellation ang. interimistiska åtgärder för att skapa bättre arbetsförhållanden inom skolväsendet**Interpellation ang. arbetsmarknadsutbildningen**

Ordet lämnades härefter till herr KAIJSER (m), som anförde:

Herr talman! I direktiven för utredningen om översyn av bidragsbestämmelser m. m. inom arbetsmarknadsutbildningen anför inrikesministern bl. a. att antalet av dem som efter genomgången arbetsmarknadsutbildning träder in på arbetsmarknaden utan att tidigare ha varit förvärvsarbetande eller som varit borta länge från förvärvslivet har ökat kraftigt. Detta kan tyda på att många av dem som erhållit sådan utbildning inte kunnat få arbete inom ifrågavarande yrkesområde. Under flera år har vid debatten om anslagen till arbetsmarknadsverket en aktuell redovisning av effekten av de sysselsättningsbefordrande åtgärderna efterlysts, men en sådan har inte lämnats i statsverkspropositionen och förekommer inte heller i årets petitaskrivelse från arbetsmarknadsstyrelsen. Det är en vitt spridd uppfattning att arbetsmarknadsutbildning ofta ges utan att behovet av arbetskraft inom ifrågavarande område närmare utretts och att många elever går den ena utbildningskursen efter den andra utan att kunna placeras i arbetslivet. Det är av stort intresse att få en redovisning av dessa förhållanden. Det kan klargöra förhållandena och ge möjlighet att tillbakavisa kritiken.

Med anledning av det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet Holmqvist framställa följande frågor:

Vill statsrådet lämna en redovisning för vilka möjligheter som funnits att på kortare och längre sikt placera dem som erhållit arbetsmarknadsutbildning i arbete inom det yrkesområde för vilket de erhållit utbildning, och i vilken utsträckning har det förekommit att en elev erhållit utbildning inom två eller

flera yrkesområden efter varandra utan att kunna placeras i arbete?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. interimistiska åtgärder för att skapa bättre arbetsförhållanden inom skolväsendet

Herr LIDGARD (m) erhöll nu ordet och yttrade:

Herr talman! Under flera år har en intensiv debatt ägnats de problem som äger samband med skolornas inre arbetsmiljö. Utan tvivel är denna debatt motiverad; situationen är på många håll mycket besvärlig. Ett tecken på med vilket allvar man i vida kretsar betraktar dessa problem är den allmänna uppslutningen kring det enhälliga uttalande som riksdagen i våras gjorde angående behovet av en utredning rörande skolans arbetsmiljöproblem. Denna riksdagens meningsyttring resulterade omsider i ett omfattande utredningsuppdrag från utbildningsministerns sida. Genom utbildningsministerns direktiv har utredningen fått en i vissa stycken mycket långsiktig karaktär. Redovisningen av utredningens arbete torde därför komma att låta vänta på sig.

Situationen är emellertid sådan att åtgärder måste vidtas redan nu för att exempelvis de elever som nu börjar på grundskolans högstadium skall kunna garanteras acceptabla arbetsförhållanden. Sådana åtgärder bör vidtas av myndigheterna utan avvaktan på ett utredningsresultat som kanske inte kommer att föreligga förrän efter det samma elev lämnat grundskolan.

Under den senaste valrörelsen drev moderata samlingspartiet mycket aktivt de utbildningspolitiska frågorna. Redan i vårt valmanifest av den 24 maj slog vi fast att skolorna måste beredas arbets-

Interpellation ang. erfarenheterna av tillämpningen av kungörelsen om vidgat tillträde till högre utbildning (SFS 1969: 68)

ro. Detta krav står helt i överensstämmelse med intentionerna i det enhälliga riksdagsbeslut jag nyss nämnde, skillnaden var väl endast den att man från vårt håll särskilt betonade det nödvändiga i snabba åtgärder. Detta krav har på intet vis förlorat i styrka sedan den 24 maj. Helt nyligen inkomna rapporter, som avslöjat upprörande interiörer från vissa skolor, uttalanden från lärarna i vissa skoldistrikt att tryggheten kräver två lärare i varje klass, ett uttalande från en läns skolpsykolog att det är bättre att en elev reagerar med våld mot kamrater och lärare än förblir passiv, allt detta understryker behovet av snabba åtgärder.

Med hänvisning till vad jag här anfört anhåller jag om kammarens medgivande att till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet villig att, redan innan den av herr statsrådet tillkallade utredningen om skolans inre arbetsförhållanden redovisat sitt arbete, vidta interimistiska åtgärder i syfte att skapa drägligare arbetsförhållanden för elever, lärare och övriga inom det svenska skolväsendet verksamma?

Även denna anhållan bifölls.

Interpellation ang. erfarenheterna av tillämpningen av kungörelsen om vidgat tillträde till högre utbildning (SFS 1969: 68)

Ordet gavs nu till herr WALLMARK (m), som anförde:

Herr talman! Sedan den 1 juli 1969 bedrivs försöksverksamhet med utvidgad behörighet till högre utbildning. Verksamheten har sin upprinnelse i en skrivelse från kompetensutredningen till Konungen, dagtecknad den 10 maj 1968. I denna pekades på det tilltagande behovet för näringsliv, organisationer och enskilda att utnyttja universitet och

högskolor för uppskolningsändamål. Detta ökade behov torde enligt skrivelsen endast i begränsad utsträckning komma att innebära en inriktning mot fullständig examen. Man framlade därför förslag till utvidgade behörighetsvillkor avseende studier för ett mer begränsat utbildningsmål och i ett begränsat antal ämnen. De utbildningsbehov som berörts i skrivelsen borde enligt kompetensutredningen ta sig uttryck även i utformningen av behörighetskraven för utbildning med begränsat mål. Man föreslog därför att som villkor för tillträde till sådan utbildning skulle krävas att den sökande, om han inte på annat sätt vore behörig, skulle ha uppnått 25 års ålder och under minst fem år ha varit yrkesverksam på heltid.

I kompetensutredningens skrivelse framhölls att de föreslagna åtgärderna måste ses som en försöksverksamhet, vilken dessutom snabbt kunde förväntas ge erfarenheter av värde för den fortsatta utvecklingen. Kungl. Maj:t biföll förslaget och utfärdade den 11 april 1969 bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med detta (SFS 1969: 68).

Förslag har framförts om att här nämnda försöksverksamhet skulle utvidgas till att gälla all högre utbildning utan begränsning av studiemålet. Ett sådant beslut måste betraktas som definitivt, även om man begagnar beteckningen försöksverksamhet; möjligheterna att senare begränsa en generellt tillämpad behörighetsregel torde vara obefintliga. Det är därför av vikt att man vid sitt ställningstagande till förslaget kan bygga på erfarenheter från en utvärderad försöksverksamhet.

Med hänvisning till vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet få ställa följande fråga:

Är herr statsrådet villig att inför kammaren redogöra för hittills vunna erfarenheter av försöksverksamheten med

Interpellation ang. principerna för urvalet av studerande för doktorsexamen m. m.
tillträde till vissa universitetsstudier enligt SFS 1969: 68?

Kammaren medgav, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Interpellation ang. principerna för urvalet av studerande för doktorsexamen m. m.

Herr WALLMARK (m) fick ånyo ordet och yttrade:

Herr talman! I samband med 1969 års riksdagsbeslut om forskarutbildning och forskarkarriär förklarades vid upprepade tillfällen — såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet — att ärendet i och med beslutet ingalunda var färdigbehandlat. Många överväganden återstod ännu.

I propositionen ansågs att det i vissa fall skulle bli ofrånkomligt med en begränsning av antalet studerande till doktorsexamen. Hur urvalsförfarandet skulle gå till klargjordes däremot inte. Den närmare utformningen borde, hette det, prövas mot bakgrund av bl. a. resultaten av pågående försöksverksamhet med nya former av samverkan mellan lärare och studerande inom ramen för den s. k. universitetsdemokratin. I anledning av detta och ett motionsvägen framfört förslag om en skyndsam utredning av frågan om urvalet av studerande underströk statsutskottet i sitt utlåtande att principerna för urvalet måste övervägas mycket noga och tillämpningen av dem kontinuerligt övervakas.

Vid samma ärendes behandling aktualiserades också frågan om en akademisk mellanexamen på nivån över grundexamen. Förslag om en sådan examen har genom en motion från moderata samlingspartiet framförts också vid årets riksdag. Statsutskottet framhöll i år liksom 1969 att de fortsatta överväganden som förutsatts i 1969 års

proposition och som skulle kunna komma att beröra även denna fråga snarast borde komma till stånd. Statsutskottet räknade med att de aktualiserade frågeställningarna skulle komma att prövas av vederbörande myndigheter.

Forskarutbildningens situation i dag, kännetecknad av starkt ökad studerandetillströmning och för knapp resurstilldelning, gör en skyndsam lösning av de här två berörda organisatoriska frågorna än mer nödvändig nu än 1969. En klargörande redovisning för hittills gjorda överväganden, vunna erfarenheter och fattade beslut i dessa frågor vore därför av stort intresse.

Med hänvisning härtill får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet ställa följande frågor:

Är herr statsrådet villig att inför kammaren redogöra för resultatet av de vid 1969 års riksdagsbeslut om forskarutbildning och forskarkarriär förutsatta övervägandena rörande principerna för urvalet av studerande för doktorsexamen samt för hur dessa principer eventuellt tillämpas och vilka erfarenheter som därvid kunnat inhämtas?

Är herr statsrådet villig att inför kammaren redogöra för de överväganden rörande en akademisk mellanexamen på nivån över grundexamen som sedan nyssnämnda riksdagsbeslut förutsatts äga rum inom regering och utbildningsmyndigheter?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades en av herr *Levin* avlämnad motion, nr 1310, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 197, med förslag till lag om premiering av visst frivilligt sparande, m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framstälts av herr *Lindblad* (fp) till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet: "Ämnar Statsrådet vidta några åtgärder med anledning av nuvarande arbetslöshet bland trafikflygare efter konkurser inom charterbranschen och

kan i så fall deras utbildning nyttiggöras inom landet?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.32.

In fidem

Bengt Lambe

/Solveig Gemert

Fredagen den 13 november

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet. Kungl. Maj:ts proposition nr 193, angående försäljning av fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden såsom arv.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet motionen nr 1310.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 170, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1951:763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.;

nr 184, med förslag till lag om ändring i rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521);

nr 185, med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m.;

nr 192, med förslag till förordning om ändring i förordningen (1922:260) om automobilskatt;

nr 194, angående avveckling av Marvikenprojektet, m. m.;

nr 198, med förslag till lag om ändring i lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar;

nr 199, med förslag till lag om ändring i lagen (1958:205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.;

nr 201, med förslag till lag om statlig lönegaranti vid konkurs, m. m.;

nr 203, angående vissa domartjänster i tingsrätter; och

nr 204, med förslag till lag om särskild kontroll på flygplats.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 164, i anledning av motion om ett permanent kansli för värnpliktsriksdagen, m. m.;

nr 165, i anledning av motion om ändrade bestämmelser angående ledighet för jordbrukare från fullgörande av repetitionstjänstgöring;

nr 166, i anledning av motion angående personalvården under repetitions-tjänstgöring;

nr 167, i anledning av motion om förbättring av personalvården inom militärtjänsten;

nr 168, i anledning av motion om förbättrad hälsokontroll vid repetitions-tjänstgöring;

nr 169, i anledning av motion om ändring av beteckningen civilförsvarsstyrelsen till befolkningskyddsstyrelsen;

nr 170, i anledning av motioner om införande av Kooperationen som undervisningsämne i den högre undervisningen m. m.;

nr 171, i anledning av motion om åtgärder för att underlätta invandrarnas inordnande i det svenska samhället i vad motionen avser skolfrågor;

nr 172, i anledning av motioner om statsbidrag till pensionering av lärare vid utlandsskolorna;

nr 173, i anledning av motioner om inverkan av enheternas storlek på trivseln m. m. i skolorna;

nr 174, i anledning av motioner om läkarutbildning för sjuksköterskor;

nr 175, i anledning av motioner om undervisning för läkare i medicinsk etik och särskild patientvård;

nr 176, i anledning av vad i statsverkspropositionen anförts om statistik- och prognosproduktionen inom arbetsmarknadsområdet jämte motioner;

nr 177, i anledning av vissa motioner om samhällets vårdutgifter m. m.;

nr 178, i anledning av motioner om bestridande av kostnader för borttagande av tatuering;

nr 179, i anledning av motioner angående den statliga personalpolitiken m. m.; samt

nr 180, i anledning av motioner om statlig medverkan till sanering av fastigheter inom Staden Mellan Broarna;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 56, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förenklad aktiehantering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet;

nr 57, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen (1958:295) om sjömansskatt, m. m., såvitt propositionen behandlas i detta betänkande;

nr 59, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370); samt

nr 60, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kupongskatteförordning, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av proposition med förslag till lag om förenklad aktiehantering, m. m.;

nr 60, i anledning av motioner angående den ekonomiska politiken, föranledda av proposition om vissa finanspolitiska åtgärder, m. m.;

nr 62, i anledning av motion om ökat inflytande i företagen för samhället och de anställda; samt

nr 63, i anledning av motioner om förstärkning av elproduktionen samt bensin- och oljehandeln;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förenklad aktiehantering, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 63, i anledning av Nordiska rådets svenska delegations skrivelse med överlämnande av berättelse för rådets adertonde session, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats första lagutskottet; samt

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1965:94) om polisregister m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 72, i anledning av motioner angående det kommunala bostadstillägget till pensionärer;

nr 73, i anledning av motioner om kommunalt bostadstillägg vid retroaktiv hyreshöjning;

nr 74, i anledning av motioner om lika beteckning i lag för arbetare och tjänstemän;

nr 75, i anledning av motioner om upphävande av maximigränsen i kollektivavtalslagen för arbetstgares skadeståndsskyldighet;

nr 76, i anledning av motioner om slopande av förbudet att inställa arbete under avtalstid; samt

nr 77, i anledning av motioner om ersättning från sjukförsäkringen för borttagande av tatuering;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av motion om införande i yrkesskolorna av bussförarutbildning samt sänkning av minimiåldern för trafikort för buss;

nr 64, i anledning av motion om generell hastighetsbegränsning på väg utom tätbebyggt område;

nr 68, i anledning av motioner om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

nr 71, i anledning av motioner angående uthyrning av bostadsrättslägenhet i andra hand;

Interpellation ang. åtgärder för att säkra tillgång på arbetskraft för skogsbruket i glesbygderna, m. m.

nr 72, i anledning av motion angående kostnaderna för förrättning i samband med överförande av allmän väg till enskild väg; samt

nr 73, i anledning av motioner angående vinst på grund av markvärdestegring vid exploatering av mark för fritidsändamål;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av motioner angående skogsbrukets lönsamhet m. m.; samt

nr 43, i anledning av motioner angående skyddet för Smålands Taberg; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av motioner om åtgärder mot könsdiskriminering samt motioner om åtgärder för att öka tillgången på deltidsarbete i vad motionerna hänvisats till allmänna beredningsutskottet;

nr 60, i anledning av motioner om inrättande av en vårdombudsmannainstitution;

nr 61, i anledning av motioner om bevarande av fåbodkulturen; samt

nr 62, i anledning av motion om samordning av olika myndigheters rehabiliteringsverksamhet.

Interpellation ang. åtgärder för att säkra tillgång på arbetskraft för skogsbruket i glesbygderna, m. m.

Herr NILSSON, NILS, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Vår skogsnäring är av stor betydelse för vårt lands ekonomi. För år 1969 uppnådde skogsindustriprodukterna ett exportvärde av 7 214 miljoner kronor. Avsättningsförutsättningarna för våra skogsindustrier bedöms som goda för överblickbar framtid. Vi har skogsresurser som möjliggör en kraftig ökning av avverkningen som för närvarande uppgår till mellan 60

och 70 miljoner m³ per år. En av förutsättningarna för ökade avverkningar är dock att för avverkningarna erforderliga skogsarbetare finnes att tillgå.

I dagens läge är så inte fallet. Skogsföretagen behöver folk och söker efter kvalificerade skogsarbetare. Man beklagar nu de konsekvenser som den alltför högljudda kören av rationaliserings- och mekaniseringsexperter fått. Detta tillsammans med alla prognoser om ett mycket kraftigt reducerat behov av arbetskraft i skogen har skapat en dålig grund för rekrytering av skogsarbetare.

I den allmänna debatten har skogsbruket tillmätts ansvaret för den uppkomna situationen. Man synes ha glömt inverkan av alla de prognoser som i olika sammanhang gett en mycket pessimistisk bild av olika sorters framtidsmöjligheter. Detta gäller särskilt orter med jordbruk och skogsbruk som den huvudsakliga basnäringen, områden varifrån skogsarbetare till stor del rekryterats och varifrån stora avflyttningar skett.

Deltidsjordbruket har varit en bas varifrån en mycket stor del av skogsarbetarna kommit, och kombinationen av jordbruk och skogsbruk har gett sysselsättningsunderlag för en för orten nödvändig befolkning. Även om skogsbruket mekaniseras går det inte att ha maskiner överallt, och även det mekaniserade skogsbruket behöver personal.

Man kan även med fog ställa frågan var den ur samhällssynpunkt optimala gränsen för mekaniseringen går. Man måste ta hänsyn till bygdernas behov av arbetstillfällen och dessa kostnader och kostnaderna för alltmer avancerade maskiner. Mekaniseringskostnaderna kan bli så höga, att investeringarna för de dyra maskinerna för sin räntabilitet kräver skiftgång i arbetet, vilket skulle göra skogsarbetet än mindre attraktivt.

För många orter inom skogslänens glesbygder är det nödvändigt att behålla ett visst befolkningstal som un-

Meddelande ang. enkel fråga

derlag för erforderliga serviceanläggningar.

Samtidigt måste det finnas personella resurser för ett tillvaratagande av naturtillgångarna. Det bör vara av samhällsekonomiskt intresse att dessa funktioner blir de bästa möjliga. Erfarenheten har nu visat att skogsbruket behöver mer arbetskraft än som beräknats vid planering i olika sammanhang.

Med hänvisning till det anförda hemställas om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för civildepartementet få ställa följande frågor:

Kommer de vunna erfarenheterna beträffande skogsbrukets arbetskraftsbehov att beaktas vid beräkningen av befolkningsramarna i länsplan 70?

Anser statsrådet att en ökad satsning på deltidjordbruk med kombinationen jord—skog är angelägen för att säkra tillgång på arbetskraft för skogsbruket i glesbygderna och därmed skapa underlag för en god service i dessa områden?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakavande spörsmål finge framställas.

Anmälades och bordlades en av herr *Lindblad* avlämnad motion, nr 1311, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 194, angående avveckling av Marvikenprojektet, m. m.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Werner* (vpk) till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet: "Har Statsrådet observerat det akuta hotet om arbetslöshet för inom byggnadsindustrin sysselsatta till följd av kreditåttstramningen och är Statsrådet för sin del beredd att vidta åtgärder i syfte att möjliggöra ett fullföljande av pågående byggnadsprojekt?"

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.15.

In fidem

Börje Langton

/Solveig Gemert